

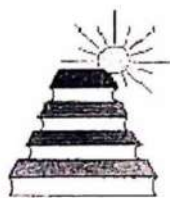
تو کلی مست

میر مٹھا خان مری

تو کلي مسٽ

(مٽخان مري)

بلوچي اڪيڏمي ڪوئٽه

© بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

توکل مست	:	کتاب نام
مٹھاخان مری	:	نوشتہ کار
میر احمد محمد حسنی	:	کمپیوٹر کمپوزر
غلام نبی محمد حسنی	:	ڈیزائننگ
غوث بہار	:	پروف و انوک
آئی ٹیک پرنٹر	:	پرنٹرز
2012ء	:	دومی چاپ
500	:	داگ
250 کلاڈار	:	بہا

ISBN : 978 - 969 - 8557- 69 - 0

لڑ

تاک دیم	سر حال
03	پیشگال
05	شیر و شاعری چتھے، پھچھے؟
13	تو کلی مست
18	تو کلی مست (نام) ذات
18	گنونی و مستی
22	پقیری
23	مست و ریل و دارغ
25	حج و زیارت
26	وفات
27	سیال و عزیز
30	مست و جام درک
33	مست شاہری
40	مست و قدرتے نزارہ
42	وطن دوستی
46	راجی زیند
47	سوز و غزہ ہیر
58	نازک خیال

63	شیرانی رلی
66	گپتارانی زوان
70	مسترینانی شرف
75	زیارتیانی سلام
80	آزات شاعری
83	شیرانی ترتیف
84	شیرانی سرگال
86	وفات و زیارت
87	مست و گپتار
92	شعیر (۱)
94	شعیر (۲)
96	شعیر (۳)
98	شعیر (۴)
102	شعیر (۵)
104	شعیر (۶)
106	شعیر (۷)
110	شعیر (۸)
114	شعیر (۹)
116	شعیر (۱۰)

119	شعير (11)
121	شعير (12)
123	شعير (13)
125	شعير (14)
128	شعير (15)
132	شعير (16)
136	شعير (17)
138	شعير (18)
144	شعير (19)
153	شعير (20)
156	شعير (21)
159	شعير (22)
160	شعير (23)
161	شعير (24)
162	شعير (25)
164	شعير (26)
166	شعير (27)
167	شعير (28)
169	شعير (29)

شیر و شاہری۔ چھ او بھچے؟

انسان ہواں ایک دیکھیں سہداریں کہ قدرت ء انہی ء را حالورا پہ زوان او
 سوج ء پہ بہم وزانت داش۔ چھونا نیانہ ہر مزدوم ہر حالور ء پیرا تو تزیں کہ مزدوم ء چند ء
 سر حال بیٹ، یا تھی گئے امی، واٹ کھنت۔ لیکن ہر مزدومے بیان او پچارے وٹی اکیں
 بھیرے۔ گئے پیرا ء سرگوز کھنت۔ کے اصل حالور از کھنت۔ کے با پیلوں حال ء
 واٹ کے ہمیر نگلیں بھٹکا ئیں بھیرے ء نوک ء دراژ کھنت کہ اشکنوخ تبتا بنت لیکن ہمیر
 نگلیں دے بازیں مزدوم استت کہ آنہانی زانت (شعور) ہمکز پیلو، سوج ہمکر۔ باغدا و سجا
 گیں کہ آں وٹی چند ء جانا بہو جسیں یا چھمتاں پچھیں، حالورانی پچارا، متجھیں و ہشیں
 او ورتریں بھیرے ء کھنت کہ اشکنونی خانی دیما، واقعہ ئے سر جمیں حال، تصویر
 ڈلا کھیٹ ددشتی۔ ہمیر نگلیں دھش بیانیں زانتکار، شاہرہ شہ نویس اشار بنت یک
 تصویرے ٹاپنغار پہ، مصور بازیں رفگاں تُو ء کھاریٹ او برش ء تندوتاراں گوں زیند ء
 دھشی ادنا دھشی ء تصویراں کشی پیش داری لیکن ہرئیں زلگاں ژا کھار ء گیر تھ او نیں ء
 بلکہ آنہی ئے زانت (شعور) کوزومینا ء آو داریں، دُوڑ موتی آں نرم و ناز رکیں حیالانی،
 آدریشمیں تندوتاراں گوں پو بیٹ او زیند ء رنگ رنگیں گونا فاں ہمیر نکسیں سبزے ء گوں
 پیش داریت کہ آنہی حالور ء اشکنوخانی دل ء ماں ایرینداناں رونت۔ ہوانکہ بازیں
 زانتکارانی خیالیں کہ شاہری، ہواں سکی زانتیں (شعوری) دھش و ورتریں گال
 و گلتارانی نامیں کہ ہکشوخ، گوں ارادہ او نہمت ء جوڑینی او ہر ڈولیں اثرے کہ اشکنوخانی

دل ء ماں پیدا کھنغ ء لٹوٹھیت، ہواں بھیریں اثر ء پیدا کھنت۔

شیر و شاہری ء ہے سر بُری تعریف ء گوں، گھنٹے کہ، یک مزا میں خدے ء
 داں، روس ء نامداریں شہ نویس گورکی دے اتفاق ء کھنت۔ گورکی دئی یک نوشتا تک ء
 لاف ء شاہر و شہ نویسانی پچارا کھنت دگھنٹی کہ شاہر و شہ نویساں قدیمی و ختاں ترا، انسانی
 روح ء راماں تھر بنغ ء پہ یک جالے اڈوٹوا شہ اعزما انسانی روح ء راہے دام لاف ء
 بختینت ٹخووں تہ مارے حالو مرتعی بیٹ کہ یاتہ مے جال سستی ایں یا گڈ ء، ما اٹھل دام ء
 اڈغ ء ہنر ء نزانون، یعنی شاہری یا ادب ہمیر نگیں جال یادا مے کہ آنبی ء گوں انسان ء
 دل وارداح رگر جانبت۔

علامہ شبلی نعمانی شاہری بار واماں ہلن نامیں یک زانتکارے حوالہ دات دگھنٹی کہ انسانی بہم
 یا زانت ء ہمیر نگیں بُر دے استیت کہ آنہاں را مژدے جوش و جو زغان گوں تعلق
 نیں۔ چپوش کہ ماحسا ء سوا لے گٹغ ء بندوں تہ ہمیشی ء ترا، منیں زہرغ و جوش پیداش بیٹ
 ادنیں خوشی۔ لیکن اعز مے یما کتے ای ڈکھ دو ملی ء سر حال ء سوز و ارمان ء گوں بیان کھنے
 جیٹ تہ ہے حال ء کئی بیغا گوں مے دل ء سر امز میں اثرے کھفیت۔ ہمیر نگیں اثر ء را
 احساس گھنٹت اوہر ہواں شے کہ احساس و جو زغان ہانغ کھنت، ہوا انہی نام شاہری ایں

ہے تعریف ء رد ء وعظ، تقریر و تصویر دے شیر ء خدے لافا داخل بنت پھچکے ہے
 گلٹیں شے انسانی جو زغانی لاف ء، لہر و جوش ء پیدا کھٹ کھنت، پھوانکے بازیں
 زانتکاراں ہمیشاں رادے شاہری ء گوں اوار لیکھش۔ دیمتر اعلامہ شبلی نعمانی لکھیت کہ
 ہواں زانتکاراں گوں، کہ وعظ، تقریر و تصویراں دے شاہری چھیر لیکھنت، تقاخ ء

نخت بلکہ آنہی خیال ء ماں ہے شاہری ء حد ازا درانیت۔ بل گھنشی کہ انسان ہر حالورے کہ کھنت تہ آں جاہے دہمی مزدمانی سرا، اثر پھرینغ ء لوٹھیٹ چچو کہ تقریر یا گوشتا نک وغیرہ کہ ایشانی غرض دہمی آنی دل ء سرا اثر دور دینغیں لیکن وختے مزدم تھی چچ کس ء گوں غرض ء ہزاریت بلکہ وتی چند ء گوں حالور ء کھنت یا وتی دل ء گوں لوک ء کھنت۔ چچو کہ یک مزدمے بچھ تفاق پیش ہے سوز و غم ء لافا آنہی دف ء ترا ہر ٹوکے کہ در کھفیت تہ بزاں کہ آں وتی چندا گوں تو کائیں۔ آں دہمی چچ کس سازی مویشیں، تہ، گڈا دے آنہی دف ء ترا ہے ساگی اس حالور در کپتہ شنت۔ شاہری ہمیر نگیں وتی دیکھی گپتارانی نائیں۔ پھوانکہ شاہری ء منطقی تعریف اے ڈولائیں کہ ہواں گپتار کہ انسانی جوش و جوذغاں پھاز کھنت او ہواں گپتار ء دیم کسی نیغا مویت بلکہ گھشوخ وتی چند دل ء گوں حالور اکھنت شاہری گھشے جیٹ،،

دیتر علامہ شبلی نعمانی، واثرہ مل ء ہیتر تھنغا ہی ء سپت دستاہ ء ضرور کھنت پر آنہی ء پیش داشتغیں پیرا ء گوں تفاق ء تخت بلکہ آں حکیم ارسطو ء خیال ء گوں ہنجالیس کہ ”شیر چھوش کہ ارسطو گھنشی یک بھیریں مصوری ءے یا ڈا ء کھنغے۔ فرق ہمکریں کہ مصور چھڑو یا سہرا، او ظاہری چھی آنی تصویر ء کشت کھنت لیکن شاہر ہر ڈریں خیال، جوش او جوذغانی تصویر ا دے کشت کھنت“

لوزاں گوں خیال او جوذغانی تصویر کشغ دے گھشے کہ شاہری ء باپیلویس تعریفے پھچیکہ شاہری چھڑوئیں خیال ولوزانی نام نیں کہ آنہاں گوں شاہر جوش و جوذغاں پیش داشت کھنت بلکہ لوز و خیال ء گوں پھچیا، شاہری ء ماں راگ زبیر اودریس و چاپ دے

ادارت۔ اصلا ماں یک بھیریں راگ یا صوتے عرباں پڑھغا راعرباں۔ انشاد، گوشتت اوہے لوزے میناں راگ یا صوت۔ ہے دولا گھڑ ٹغیں اوگو ٹڈ لیس لوزانی و ہشیں ترلی کہ ہورے پڑیانی ترہکا دولا گوشاں کھفت، تہ، چاپے قدمانی خیال دل ء ماں سوزیٹ۔ شیر ء لافا لوز، خیال، مینا، راگ اوچاپ ہمیرنگیں تر تھے ء گوں اوارنت کہ ہے ونز تریں گپتار نلاں کیں جوش و جو ذغ یا بے سدھ دساں یا گوں جوڑ بیٹ نونت بلکہ سوچ و زانت اوہم و ہوش ء مذتا گوں ٹہنت۔ ہوانکہ شاہری نیں وتی دیکھی بے سدھیں دوزنھے او نیں ”روخی ناترے بلکہ زیند ء رانویں لوٹھ و گز رانی رو ء بذل کھنے یک (شعوری) سئی زانتی اورضا و نہمتی جہدے۔

شیر و شاہری ءے تعریف ء ژارند، شاہر ء باروا حالور کھنے کم ضرورت سرکھیٹ۔ شاہر ہواں مڑو میں کہ شیراں جوڑ کھنت البت اے سوال ء جواد سر آنگی این کہ شاہر پہچے شیراں جوڑ کھنت؟

مولوی حمید الدین وتی کتاب جہرۃ البلاغت لاف ء گھشی کہ لوز شاہرے مطلوبیں ”صاحب شعور“ یعنی حلیم دل۔ حلیم دلیں مڑدے دل ء ماں دُہمی مڑو ماں ژا، جوش و احساس گیشتر بیٹ ہوانکہ شاہر ہواں مڑد ء را گھشت کہ آنہی احساس تکھا او تیز تر بیٹ۔ شاہر دُہمی مڑد مانی حساوا، ہر حالور یا واقعہ ژا زیات اثر ء زیریٹ او آں ہر واقعہ ءے کہ گزیت ہوانہی سر حال ء دل ء ماں داشت ٹخت او ہوانہی پیرا او پچا را پہ مجبور بیٹ لیکن بازیں زانتکار شیر گونی ء بازیں دہمی سوبآں دے بیان کھنت۔

کے گھشیٹ کہ مڑد ء بازیں امیدوار مان نا پٹو سرکھاہنت۔ شاہر زیندے ہواں

باپیلوئس ارمانی، ہورگیس اوواندائیس ہندان، شیرانی گالاں گوں پھر کھننے جہدء کھنت۔
 کسے گھشی کہ شاہری یک نوے لکھائیں ہنزے او شاہر، شیرانی گھشفا گوں، وتی
 ،مزن مری، زانتکاری ادا کھیلایں ہنزے نشان دیغا پھ شیرگوئی ء کھنت۔

بازیں زانیندغانی خیالیس کہ مزدوم زیندء مشککانی دیماکہ اوشتاٹ نختت تہ آس وٹارا،
 زیندے آڈ لائیں چانیولاں ترا، یہ پہناذ داریث او وتی دل ء گوں شیرانی، خیالی وحشیں
 مجالساں مشکو لاداریث ہوانکہ شیرگوئی زینداژا یک مزارے یا پھدینے۔

کسے گھشیت کہ مزدوم ڈہمی پنج کس ء راہ بکر پھرامت نختت چھو کہ وتی جندء را۔
 ہوانکہ شاہر، چھڑوئیں وھشیں دہاراں گندیث او ہیل دامیدانی سرا وتی دل ء را خوش
 داریت۔ پھوانکہ شیرگوئی یک وٹ پھرا منے۔

کسے گھشی چھو کہ تہار مہیں شفاں، دیریں دہانی مسافر، بے سنگت ء ایک ویکھی ء
 بلیر بیٹ تہ آس وتی ”ایوکی“ ء راشمو شغ ء پھ شیر ء الو کھنت و وتی جندء تو ارا پھروت سنگتے
 خیال کھنت وتی دل ء دھیر ء ء داٹ۔ ہوانکہ شاہری ادلیس سنگت وامبرائے پھولغ و
 دز گیشر غے یک کوششے۔

شاہری دراصل زیندے یک سر حالے۔ ہمیر نگا کہ کوہ ء تھسکلیں مگرے دیم
 بوشتے، ہرنگلیں گوانکھے جنے ہواں ساگی ایں گوانکھ ء تو ارگڑوی مزدومے گوشاں کھپیت۔
 شاہری دے زیندے ہمیرنگلیں ”کوہ گوانکھے“ زیند ہر لوٹھہ دگرے ء پھ کہ گوانکھ ء
 شاہردے ہواں ساگی ایں نعرہ ء یوز کھنت۔

شاہری انسانی گزرائی بنلا نہیں پیرا او پچار نہیں بلکہ شاہری ذہنی لیں زیندارا
 برجاہ دارنھے یا وحشاں ترکھننے او نادھشیں یا ڈکھیا میں زیندارا بذل کھنت یک اپنیں او

رضائی کوششے۔

اے حور راتیں کہ گوری ءِ بازیں پہنا ذانت، چندھی وٹ و کرانت۔
شاہراں ژا کھر دے ءِ زیندے یک یکیں پہناذ دیتو، ہوانہی ءِ پچار کھشے او کسے ءِ دراہیں
زیندے ہر گنڈ و پہناذ، ہیر تھ نغاہی ءِ گوں دیشو اواریں زیندے شرمیں حال بیان کھشے۔

ہے سر بری پچار ءِ ژا ظاہر بیت کہ حقیقت ءِ سر حال بیان کھنغا پے نور، مینا، خیال
، جو ذغ اوزانت شاہر ءِ میری سلاح او کھاری اس ہتھیار انت۔ شاہر زیندے تہار ماہیں
شفاں، لڑو مینا، بلونیس ڈیو آں روخ کھنت و خیال اوزانت ءِ روژ نامیں استارانی
ساء شیر املک قوم ءِ کاروان ءِ ہنگلاناں دیر سریں مژلاں باژتھ و سر کھنت۔ اے کتابے
تا کہ میاں ژا ہے حور سہر اہیت کہ تو کلی مست دے ہمیر نگیں شاہراں ژا کیھے ات کہ آنہی ءِ
زندے پے مہر و محبت ءِ نوئیں پیغامے داٹو، انسانی روح و تی گال و گیتارانی دام لاف ءِ بجینتے۔

تو کلی مست ۱۸۳۱ ماں پیدا بیشہ۔ ہواں وختاں در شینی ڈیہاں تعلیم بیستت
ہوانکہ مست ءِ گیتار لکھ پڑھ ءِ مس نیاختنت ۶ البت شیر گو، یادہی مڑ ماں، آنہی گال و
گیتار دے زدانی اشکھو دل ءِ داشتنت۔ دف زدانی یات دارغ سو باخدا زانت کہ چھگر
شیر یا گال، شمشو ءِ جیشو، گاریشنت کھر دے گال یک شیرے ہندا، بازیں شیراں گوں
ڈہی برادریشنت۔ بازیں شیرانی گالاں ماں ہندے ہندے ءِ مڑ ماں شاہر ءِ جرن ءِ
لوز شمشوشتنت جا ہے جا ہے مڑ ماں گالانی بیان ءِ پارا، کہ دہی مڑم شیرے مطلوب ءِ جوانی ءِ
پوہ بیت بنت، وئی تنگا زا، دے، یک یکیں لوز اوار کھختنت۔ ہمیر نگیں وڈ ہیشنت
نورا نیا یکیں ترتیغے ڈسیت۔ مست ءِ بازیں شیراں مال، ہندے ہندے ءِ یکینیں شاہراں
یک یکیں گال دے ادارنت۔ کس بیلوی ءِ سر کھر ونیں کہ مست ءِ ہے گال وٹ دھش
کھشو سو ب ءِ کھر دے گالانی وزن و بحر، برادر نیں۔ گالانی پیرا دیو خاں ژا، دے، ہر کس

۱۔ ہمیر نگیں لوز کتاب لاف ءِ ہر ہندے ءِ کہ آنگھت۔ کنڈھونیں لیکانی لاف ءِ لکھے حقیقت یعنی لوز ہے

بجز وزن ءِ ژا درانیں

وقتی شیراں ماں شامل کھٹختت یاد ہی مرڈ ماں بھٹن ڈوختلی بے چال شیراں گوں
گنڈ کھٹختت۔ نجر حال مست ۽ ہر شیر ۽ خندا جنڈا میں پیرا ننت۔ بازین ہنداں تہ یک
یکھیں چال ۽ ہیکر پیرا ننت کہ مزدوم حیران بیٹ کہ قدمی ۽ درست خیال کھنت، مزیرنی او
تھام تھام وراثیاں رڈ کھنت مس موڈی ۽ ہے کوشش کھنت کہ ہر شیر یا چال ہر ڈولے ۽ یا ہر
ترتھے ۽ گوں گیشتر روایتانی لاف ۽ بیان کھنے حیث۔ ہواں روایت زیر ۽ حیث پراے
خودے دل باورین یقین ۽ گوں گوشت بیٹ کہ گیشتریں مزدمانی بیان کھٹختت روایت
ضرور راتیں پچھیکہ بازین وختاں گیشتریں مزدمانی اداریں روایت ۽ ترا یک یکھیں پوہیں
مزدے پیرا درست تربیت ۽ بنی۔ پر دستور تمیش این کہ گھٹے ہندا بازین مزدمانی پیرا، اغرت
ن یک دہمی ۽ گوں رقت تہ قبول کھنے حیث۔ ہوا نکتہ مس دے بچے دگ پسند کھنت۔

کتاب ۽ املا باروا ماں دے چھی اے کھٹختی این بلوچی زوان ۽ املا یا لکھ وڈ ۽
دانی سچ اداریں فیصلہ نویسہ بلوچی اکا ڈمی کراچی ۽ السبت املاے باروا یک فیصلہ ۽ کھنت کہ
بلوچی زوان ۽ ابجد ۽ ترا، ت، ح، خ، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، غ، ق، در کھنے
جنت۔ بازین شد نویس ہے فیصلہ سر ائجز غایت۔ بلوچی اکا ڈمی کراچی ۽ کار مستر گیشتر
، ورش اریشتی بلوچی زانوخ ۽ شنت۔ ہے آواز ہے سبھی بلوچی ۽ ماں نیستت ہوا نکتہ آنہاں
وتی یغفا ترا، املاے حالوراشتانی کھٹختت لیکن روش آسانی بلوچی ۽ ت، ذ، خ، اوغ ڈولیس
نورانی صوت استت او ہے ہواں حرف انت کہ اوستا او قدیم فارسی ۽ ترا دے کہن و قدیم
ترین زوانان ماں موجود انت۔ ہوا نکتہ زدانا فی زانتکارانی خیالیں کہ ہے حرف بلوچی
زدان ۽ قدیم ترین زدان بیٹے ڈس و پار ۽ دینت ہے آواز دیر سریں کوہانی مرڈ ماں کہ آں
ڈوہی زوانانی اثر ۽ ترا دیر تر ۽ شنت۔ بر جاہ داشتختت او ہے ڈولیس تاریخی نو زانی املا ۽ ترا
کٹخ زوان ۽ در حق ۽ مز نہیں بے انصافی ۽ اشمار بیت۔ بلوچی اکا ڈمی کو نکتہ ۽ ہے حالورے

کھیشیں و گیوارا پہ یک کمیٹی ء جوڑ کھشہ۔ لیکن دانی املائے بیج آخری فیصلہ نویسہ کہ مزدوم ہوا نہی پابندی ء کھنت ہوانکہ اے دختاداں۔ بلوچی ء پہ یک ادار سواریں املائے کارمرز پیٹیا کیں۔ مروشی بانگھامے شہ نویس، اُڑدو ء ”کا، کے، کی،“ ہنداء (ہمزہ) حرفا ژا کھاراا رگ غایت۔ مس بازیں ہنداں اُڑدو ء ”کو، نے یا سے“ ہندا دے ہمزہ ء ژا کھار گپتہ۔ آ نہی ء ژا سوامس ”الف دیے ء نیم یا گوندیں تو اراپہ“ دے، زبروزیر ء ہندا ”ہمزہ“ ژا کھار گپتہ البت دے ء درا ژیں تو اراپہ ”ئے“ یعنی ہمزہ ادیے لکھشہ۔ منی خیالیں کہ ہے املانواں دروکا دانو خاں پہ آسان تر بیت۔

مس ہواں کلیں دوست و سنکتانی تھورواں باراں کہ آنہاں کہ اے کتاب ء لکھغا پہ منی مدت و کمک کھشہ۔ داژہ بشیر احمد اور میر صورت خان ء ریڈیو پاکستان ء بلوچی شیرانی، پتر پہ گندو چارا داشہ۔ ملک محمد رمضان ء وتی قلمی یادداشت نشان داشہ۔ میر گلزار خان مری ء مست ء ہمیر نگیں ناپیدیں شیر کہ کوہستان تہ اسواتھی بیج ہندا دست نیاتکت ہزار تو آژ تھخت و ڈیرہ خیر بخش و میر محمد خان مری ء دے کھڑوے۔ شیردز گیتکو دا ثغت۔

اے کتاب ء جندہ آ نہی سر موز ء لکھغا پہ، میر صورت خان مری ء مناں زانتکاری، سوج و صلاح دا ثغت۔ صلاح و دل بھڑائی ء ژا سوا، انگر پڑھغ و درست کھنغے گرانیں کھارا ماں میر صورت خان ء دست اوار مویشیں تہ کتاب ء جلد چھاپ و شنگ کغ باز مشکل ات۔

مٹھا خان مری

۲۰ دسمبر ۱۹۶۸ء

توکلی مست

کسانیا مست ء کنام مات و پھشا توکلی ایر کھشہ۔ توکلی نین کرو رنائی

نام :- تیلارستہ، تہ سٹو نائیں کیکھ زالے سرا گنوخ پیشہ کھشفت کہ ہے گونخی و جہا مخلوقتا
توکلی ء را ”مست“ یعنی بے مدھ و سار گھشغ شروع گھشا۔ آخر ہے نام توکلی مست سرا پکچہ
پیشہ ششا۔ کھڑوے مزدمانی خیالیں کہ توکلی ء شاہری ء یہ وقتی نیم نام یا تخلص مست
ایر کھشہ۔، ہے خیال زیادہ درست معلوم بی کہ ہے گونڈین نام شاہرے تخلص انت۔
اگرچہ مست ء اردو فارسی شاہرانی بھیرا ہر شیر اماں وقتی تخلص نیاڑ تھا لیکن کھڑوے شیراں
ماں ضرور استعمال گھشی او ہندے ہندے ء نیم ناما گول پھجیا وقتی بیلو یوں نام دے آوار گھشی
ء مست، توکلی نامے کیکھ ہمیر نکلیں بہرے کہ آں اصلی ناما ترا جذا بیٹ نوی ہے نام تو تریں
مخلوقتا آنہی سرا ایر کھشہ یا توکلی مست ء وقتی تخلص ایر کھشہ۔ بہر حال شاہرا وقتی ہے نام
شیرانی اندرا ہمیر نگا آڑ تھا کہ معلوم بی کہ آنہی جندا ہے دے نیم نام یا تخلص پچروت وحش
کھشہ۔ کیکھ ہندے ء گھشی،

دوست منی مرشی نوخ سراں نوخیں

ولزہاں مست ایغاں تھلو توخیں

دہمی ہندے ء گھشی کہ

مست مروشی ماں کچھیں سندھین

واڑھے سلطائیں سر ہے چندین
یک تھی شیر سے اندرا گھشی کہ:-

ماراماں میلاں ہر دے گیراں مری
زحی کا بھوئے گا راناں مستیں تو کلی

ہے آخری شیرامان مست ء تخلص ہنداوتی پیلویں نام شیرے گالاں آڑتھا او
”مستیں ء“ کوڑ ہے ہندا، گنوخ یا المست ء مینا ء ماں استعمال کھنے جیثہ۔

مست وتی شاہری او درویشی وجہا ژا اُلساراباز دوست ات۔ ہوانکہ مژدم
آنہیارا بازین ناماں گوں یات کھشت۔ کھڑدے مژدم سمونا ما، دے آنہی ناما گوں ادار
کھشت و آنہیارا ”سموبیلی مست“ گھشت۔ بازیں مژدم مست ء نام ء شک پُشکی ء نہ
گرت۔ بلکہ ادب و محبت ہ جہا آنہیارا ”مستال لکھی“ گھشت۔

قومیت:- تو کلی مست بلوچانی مشہوریں قبیلہ مری اے شیرانی نامین نکلڑے مژدے
ات تو کلی مست اے لوغ ضلع سیوی ء ماں مری علاقہ اے کاہاں شہرا ژا سُرگا ٹھی پکوع
مازک بندنا مین ہندے ات۔

پیدائش:- تو کلی مستے پکین تاریخ پیدائش ء کس سئی نین۔ اوپلی وختاں ماں قبائلی علاقہ
آں تعلیم اصل میستت۔ حوانکہ ئیں کسے ء کسے ای پیدائش۔ تاریخ لکھٹا نین کسے ای
تاریخ وفات۔ ہواں وختاں مژدما نی پیدائش اور مرغے تاریخیانی یاددار مرغے ایکیں طریقہ ء
ہنت۔ پیدائش و مرغے لیکھو و حساؤ گوں مزائیں واقعہ چھو کہ جنگ دمڑائی، ڈکال دسکلا یا

لوڑھ زمین جب وغیرہ گول کھنے حیث۔ مثال پھلاں مزدوم چھبڑی جنگ ء سال ء پیدا
 حیث یا پھلاں مزدوم ڈکال سال ء مڑتھا۔ یا پھلانی زمین جب ء سال ء ء ورناپیشہ توکلی
 مست دے ہمیر نکلیں عہدے ء۔ ماں پیدا پیشہ۔ ہوانکہ آنہی اے صحیح اس تاریخ پیدا آئش
 معلوم کھنغ باز مشکلیں۔

ہے حالورا ازا سوااے دے کس سی نیث کہ بڑ ویدہاں ماں کیہ گندان نے
 اندرا پیدا ایو نیں ہے چھو روچھرو وئیں وتی مکہیں مات و آرفیض پھنٹے چھمانی نور نیں بلکہ
 ہے یک روشے ڈراہیں قرے چھامین روژنائی ثانت بیث اور بلوچی زوان وادب نے
 مستریں او صوفی اس شاہر بیث حوانکہ کس ء مست ء پیدا آئش اے وخت و دیابہ دارغے
 کوشخہ۔ دیری اس پھیریں مڑ گھشت کہ توکلی مست سر ڈارگزین خان باری ء مزن
 سٹا اس مڑدے ات۔ گزین خان ۱۸۷۶ء ماں تقا خہ پیشہ۔ ہواں وختاں مست چھل سال ازا
 مزائین عمرہ ایث۔

مست قریبا سے گیسٹ و پھنغ سالے عمر ہا ۱۸۹۶ء ماں سر نیا تکہ او ہے حساوا آل
 ۱۸۳۱ء ماں پیدا بیت۔

کھار وکسب:- تو مست ء دہمی بلوچین چھو روانی دولا کسری ء مال چھار بیث او مستری
 ء ڈغار بھایت۔ مست ء نیں مدرسہ نے ء سبق پڑھتا او نیں مسیتے ء سبق زڑتھ بلکہ آنہی
 ء راشیر و شاہری نے علم و ہنر غیوا ازا دست کپتہ۔

سیل و شکار:- توکلی مست ء را کسانیا ازا سیل و شکار او چھرو گڑدے باز شکت ات وتی
 ہے ہوس نے پچار مست ء وتی گپتاراں ماں دے کھنٹہ۔ گھنٹی کہ

مَس کسانیا شتر ثا نومی نووتاں
 مے دلا ہوئیں پہ شکارانی فیلہان
 بانگہا سیمانی شکاراں پہ سُنبراں
 سیمان چھڑانا سندھڑی ریخاں ایریکھفان

سموسرا عشق بیغا ژارندء مست ء دہمی کل کھار کوڑی اشتودا شہ مست دیریں
 ڈیہہ دالکھاں چھڑانا مشٹ یا کوہ بن آں شٹ وخت ادتی وخت حُدائی یات ء مَن
 گوازینت۔

مست یک پھتیر و درویش ایں مژدے ات او آئی ء را پیر د پھتیر او بزرگانی
 دربارانی زیارت گُھنخے تمام زیارت شکت ات۔ ڈیہہ دالکھانی سیل وسوادھاں گنداناں
 جاہے نخی سُرور سلام ء شٹ درپکت، جاہے لال شہباز قلندر ء دربارا شٹ۔ غرضیکہ مست
 ئے بیقراریں رُوح ء رانچ ڈولا آرام و قرار ینا تک۔ مست وتی چھڑو گڑوانی او پیرانی
 زیارت و سلام ئے پچھاراں ایرنگا کھاریٹ و گھشی۔

سیمان چھڑاناں سندھڑی ریخاں ایریکھفان

اژدریاء مں شاں پھڑء ڈکوئے دیاں

سیمان چھڑاناں سردرے محلاں آتکھان

مست سردرے دربار ء درت و عرض ء کھنت کہ:-

سُرورے دربار ء ضرور دانہی ء رواں

چاڑء مست ء چھو چاڑے بالاچھ ء کوان

ہے گالاں ماں مُست ءِ تخی سرورے در بار ءِ دعا لوٹھش کہ مٹی ارداش : دے ہمیر
 زکا قبول بی چھو کہ بالا چھ گور گیشرے سوال منظور کھنے حیث۔ ہے ڈوالا مست سیوان ءِ رت
 وقلندر ءِ در بار ءِ حاضری ءِ داٹ و عرض ءِ کھنت کہ منی دل نے مرازاں چنیں مست حشی
 کہ:-

نیں کہ داسیوان ءِ ششال اوزا

اوزا گور تمبو ءِ امام نیغا

بِرق وشوشندگاں پختیر نیغاں

سپتی - گوں داٹتیں دیتاں

دے ہواں چھنی آل کہ من میںاں

مست کھئی سر امین اٹ او پچھے ءِ یا اٹ۔ جہاں سٹی ایں کہ مست قلندر ءِ

در بار سملے مہرے نغاہ ءِ نوٹھغا پے ششہ۔

سموے زہیراں تو کلی مُست ءِ راتچ ہند ءِ بندش ءِ تہ اٹ۔ مست ءِ جا ہے کوہ

بہوئے گٹھ وگراں ماں دار ہیں سال گوازینت او جا ہے سندھے سر سیاں شش شش ماہ

گار کھٹ۔ وختے سیوی نے دواراں وختے دیروئے دیر پاندیں میراں مچی او میڑواں،

چھو کہ وٹ گھشی:-

مست جالی من کوہ سلیمان ءِ

کوہ ءِ بہو او سندھ ءِ میدان ءِ

گنجیں وئی داشہر پُراسان ءِ

سبل و سواد او چہرہ و گڑداں گول مست ء تھنتی ایں روے تاس نہ مڑتہہ ء۔ پیرو
 بزرگانی زیارتاں گول دے آرام و قرار گرتھونیا تکا۔ آخر مست حج ء ششہ ہموڈا کہ تمنی
 ایں دل سیر آف بنت ہموڈا کہ گیمر تعین دل نوخ سر ازیندغ بنت او تسمنیں دل دہمی برا
 بوڈ کھارینت۔ چھو کہ مست ء گوشتہ۔

وٹ مرادوندانی مراڈجی

گنوخنی و مستی:۔ یہ دھکے ء تو کلی مست کھڑ دے سکتا گول پھجیا مسافر ای اے ء ششہ۔
 بیگھین یمابڑاں بستہ ساعت ء پھذا گردناں زرتھہ۔ اے لشکر ادیشہ کہ نواں بارے
 ہوو ایشانی جندا او تھیاراں مینی۔ نزخ تری ء ایشاں کیہ حلکھے دشیو ہموڈا مہمان بیغاشتمان
 حلکھے ء واٹر ہا مہمانان رالوغ ء۔ تزیخا او طاق داشہ۔ تھتے نہ گوشتہ کہ ہوو ء جنہر
 بستہ۔ گواٹ ودا چھڑاں کڑی ئے پھیشر دار پتھر یغنا پہ کپتہ۔ حلکھے گودی بانکھیں تھی
 پھیشر دارے جکھینغا پہ کھڑ ویشہ۔ گواٹا ستلے سیری، سر اتر ابال داٹو دیر کھشہ ہووونمیبانی
 ترنمپاں ایسی جانے ختمر مینیتغت۔

سموسر سردری ء مینغھیں جراں گول کڑی اے پھیشر دار ء گپتو داشتی ء آٹ کہ
 کزانہی ہے ساعتا گردخاشال کھو یہ پلکے ء تہاریں شف روش کھشہ۔ خدائی قدرتا ہے و
 ختامست نے نغاہ سموسر کپتہ۔ آنہی اے مہ گونغیں دروشم دیشو مست اے ہوش و سارشتہ
 زمستانے باقی دُراہیں شف مست نے گول چھماں تر کیتو روش کھشہ۔ ایشیا دراہیں شف
 ہے خیال ء ماں گوازیتہ کہ نواں دہمی برادے گروخ ء جنہہ او کھیداں اغدے مست
 سموے چھنڑ ساراں اغدے دیر کھت۔ مست ء ہے کل پیر ایل پہ تلی ء وئی شیرے

پیشخت رہے کھار سو بانی
 جسیراں گوڑتھا کوہ در بھانی
 زڑتھغا گرنڈاں نوڈ پکاتا
 ماپرا اولو آن ء پھتانا
 بولکے سہرابی ہواں بانا
 بروں ہوذا کہ حیمہ ہاں بہیری
 ہتھیار ہونڈی بنت منی میری
 کھوکران گاج ہ گھمرنت سیری
 واچھٹراں کلے بانزری سستہ
 زیث پھیشردار گواٹ گراں گپتہ
 شاربھرتہ گواٹ ترنپال شلوخیناں
 دشیہ مین دیر گنداں کھلو خیناں
 دیم چھوڈیو آں بلوچین نان
 چھلمو و شاہی آں جنو خیاں
 زلفاں چھو سیاہ ماراں تھلوخیناں
 پریں چھو کندھی آں بہو خیناں
 دل منی جنابلی ہواں روشی
 بروبیزاراں مست و مدھوشی
 چلہ ائی شف پہ بندغ و آزار
 گوں حیاں مس ورش کھشہ لیرکار

صہوۂ مست اے سنتاں سرِ گرنے تیاری کھشہ۔ لیکن مست سموجیدانی اتنا پے
تیارینٹ۔ مست ۽ سنتاں راجوادداشہ کہ ماں آتک نواں۔ آنہاں دیشہ کہ مست وقتی پے
یہاٹین لاچار بیٹو وقتی مزل ۽ رائی پیشنت ہے روشاژا آنہی مستی او گونجی و جہاژا آنہی نام
مست اپریشہ اوستے کیکھ نوخین زندے شروع پیشہ۔

سمو مری تمنے رامکانی نامی پاڑو اے زالے اٹ۔ سموئے نندونیا ز کو بلو تھصیا
ماں تھماڑ ناین ہندے ۽ اٹ مست سمورندا ہے حد اداں بے سدھ و سار پیشہ کہ
آنہیا ہرچی و مجلس ۽ ماں ظاہر ظاہر یا سمو نام گپت۔ آنہیا را وقتی بیلی یعنی دوست
گوشت۔ مست اے وفا سمو بیلی تصور پچارا ژا سودھی بچ حالورنیہ مست ۽ راء، ہر بندا،
ہر وختا، ہر حالور سرا سمو نام، وفا، اٹ، کسے ۽ ہلک ۽ کہ مہمان بیٹ تہ ہلک ۽ داژا نغن
کھاڑت داٹ۔ مست ۽ طاق داژا ہارا گوٹڈیں زائے داٹ، گوشت کہ تھہ چھڑوئیں
پھر من نغن آڑتھا سمو بیلی نغن تھامیں؟ سمو چھہ ۽ داژتھہ؟ من ایکا چھشوں نغن ۽ داراں؟
گردیے برت وقتی نغانا۔ مست اے حال ۽ ہر کس جوانی ۽ سئی اٹ ہلک ۽ داژا
جوادداٹ کہ مت سمو بیلی نغن ایکا ایریں۔ سموۂ گوشتہ کہ سری ہلاں میں گنوخ سوارغ ۽
کھنت منیں تھئی چھہ صلاحین؟ سمو گوٹی ۽ گرے تہ نغاناؤر ناہین دے تھئی رضا۔ آخر پے
ہزاریں جیلہاں مخلوقا مست ۽ رانغن ورائینت۔

مست چھڑوئیں یہ ٹو کے چکا تہ زہر نکپت۔ ہے رنگا بیگہ ۽ دیما کہ جست ۽ پے او
چھنتر بھڑتیناں تہ اے مڑنا دھش پیشہ چھڑوئیں پھر مس، او چھنتر اں زٹھو
پھید اغانت۔ سمواسے زغریں زمستانا بے او چھنتر اچھشوں ساہی ۽ کھنت؟ غرضیکہ ہر

حلوہ سرا مست و سموئے ہچاڑمڑی ڈول و سرا کھاڑت دکشت۔ مست و کہ مال چھڑغ و
 دیشت تہ گوشتی کہ ماں ہے مال و سمو آگوں و تی سیر و روش و کھشاں۔ گرانانی اورانی ہالی
 مرگانی گھڑ کہ دیشی تہ گوشتی کہ ہے سمو میگوین۔ مڑدا ماں را گوشتی کہ سمو میگو اڑا یہ پھے
 گرٹ بیارت کہ حیرات کھنوں۔ مست و دھفا روش و شف یہ سمو پچارت۔
 کھفانا کھڑ و بانا ہے ٹوک سمو عزیز و سیاداں اووارشاں دارسنتغت ہے پچاڑ سموئے
 مڑدا ماں گوشاں دے کہ پتہ تمنی اوراجی زیندا ماں ہر کہے کہ مخلوق دیبا سیالیں زالانی نام و
 گیر تھ تہ ہوانہی و پہ زیندغ و ڈرائی و پچھڑغ مشکلیں۔ سموئے دارشاں دے مست
 وفاژا ہمیر نگلیں پچاڑا شکھو تو کلی مست اے کھشغ و نہمت کھشہ۔ لیکن تمنے گہیں مڑدوسر
 کڑدواں را ہے حال سر پشہ کہ تو کلی مست و را سموئے وارث نواں بارے کھشذت۔
 آخر سر کڑدو نیام کہ پتغت کہ مست یہ خدائی گنوخے، آں بچو گنوخ شلی مجالساں کھنت
 ایشیا راکس و دست جنگلی منییں مست و تی شیرے اندرا ہے پیر ایڑنگا دا شہ۔

بانگے صحوی میر کرم خان و دانہی رواں

کھار کھینتوں گوں گنوخ شلی حلماں

کھار و لونا پنے داں تھو دا نہی آکنغال

اُغ نہ ٹاپنے تو لیں کہ کھلاں اُلکہاں

سمو سرا گنوخ بیغاڑا پھذا مست و کوڑی اے کلیں کھار و پیشغ بکڑ دا ٹوا شتغت۔ یا

اے مڑدچھرومین چھڑت و ڈیہانی سوادھ دیشت یا دیر سریں کوہانی دامن و شت نشت

اوروش و شف عبادت کھت۔ مست و سال اے گیشتریں بہرے و روشغ

داشتنت۔ بجازی این عشق ء ایشی دلاماں حقیقی این عشق اے دُونہو دُ کھپیتہ، اونیت توکلی
 مست دابھقیری او بزرگی سندھوں رستہ۔ مست ء وئی شیرانی گالاں مان دے وئی شنف
 دروشی عبادت وپورہانی پچار کھشہ مست سموئے زوانی نوذاں ژا پھولا کھنت کہ شو اسموئے
 گنوخ یعنی مست ہندے ء دیشہ یا نہ؟ اغرشوادیشہ تہ حالادیت کہ مست پھکوات او آ نہی

اے چھے حالت۔ گدا اھذے نوذانی دینی دلدی ء داٹ کہ
 ماگنوخ دیزہ کوہ سلیمانے پنگھر اں
 نشک ہے راستاں دانتی ہمبو میں سلام
 جُرغاوا ذاکا نہلو کنگال اٹ تمام
 ننداں ماں کو ہاداراں شش ماہی روشغان
 ذکر اربے ماں شف دروشی ء کھناں
 واژ تھغیں سیٹاں دانغیں دیی تو شغان

بھقیری:۔ بجازی این عشق ء مست اے دلاماں حقیقی عشق ءے سوز و ڈر و پیدا کھشہ۔
 توکلی مست اے بھقیری او بزرگی اے بازیں قصو مشہور رانت۔ گھشنت کہ دیرہ نمازی
 پلوق لغاری سترداراں گور توکلی مست اے باز او ندر ونداٹ۔ سمو سرا عشق بیغا ژار ندا مخلوقا
 مست ء را کچھ بزرگ اے یا ولی اے نغا ہاگوں دیش۔ لیغاری سترداراں مست اے فقیری
 او پچار یز گاری ءے امتحان گرغا پہ مست موران نامین کچھ بازاری زالے ء گوں کوٹھوے
 لاف ء بند کھشہ لیکن مست ء آ نہی نبغا دار ہیں شفا دھیان دے نخشہ۔ صھواموران ء دے
 ہے حلائے شاہدی داٹہ۔ توکلی مست ء دیر دے شہرہ بازار دیر دے کبجر یانی

لوڈاوجھنترسار، عطر و دبو آنی چھاٹ دلخ، مست ء راز و موراں کوٹھی اندر اوجھو دلخ و بند
کھنا نغے ء ہے کھمین پچا روٹی شیر اندر اکھٹہ :-

کھا کھوں ما کھی لڈریں شہرے
دیڑڈے بازار ء گہروں بہرے
کھنری مرگاں شاہواں موراں
کھنے رڈانا چھو چھاڑ دی ماہاں
چھاٹ داٹ خوشبوآں اودیریاں
عطر و ہمبو کین کتوریاں
مس تھی آن تھی نیاں کئی
مئے اوتھی ڈڈی آل خدا حسن
زورنماں کوٹھی آل مہ تھریے
دلگریں کیفان ء مہ کھاوارے
(پہ) دیروے گندے عادتیں رتاں
سملے عہذان ء نہ بھوریاں

مست عریل ء دارغ :- گھشت کہ یہ دھکے ء مست پھیا ذغی پنہاں جناناں
سیل و سوادہاں کھناناں شٹو سندھادر کپتہ - مست ء را کھ سگتے دے گونٹ - جونا جانا
اے دوئیں مڑو آتکے یہ ہندے ء ریل ء بندے سرانشتغت - مست ء وتی سکتا را گوشتہ
بیا کہ جھٹے ساساروں، پھوڑے چکڑوں گڈا دیما روں - اے دوئیں مڑواں پھوڑے
چکڑوں گڈا دیما روں - اے دوئیں مڑواں پھوڑ چکٹا - مست ء سکتا دہشہ کہ جہلی تکاڑا

دو نہوے رستہ ایشیا سیسی کھشہ کہ ریل پھیذاغین۔ سکتا مست ء را اصلاح داشہ بیا کہ ریل
 بنداپلون۔ لیکن مست ء جوا داشہ کہ ماہمید انشتی ء اول سمو بلی لاغمارا ہر بادے نہ
 لتازی۔ ریل دُونہوآں بال دیا نا، آسانی لانہوآں چھاٹ دیا نا، دُھوڈھو کھنا نا پھیذاغایٹ
 اودم دمازتخ تر بیانا روغایٹ۔ مست اے سنگت کھڑو بیٹو ریل بندانا جندا تر بیٹو نشہ
 ۔ مست ء را گوانگھ چھشی کہ ہمیداش کھڑوبی ناہیں تھرا ریل لتازی۔ لیکن مست وتی
 ہنداژانہ جُوڑشہ۔ ریل آتکونزینجا ڈھلکھہ مست ء ہکل داشہ ”بوشٹ سمو لاغ“ خدائی
 قدرتاں ریل ہواں ہندا جکھٹا قبائلی تمنی مژدم گھشنت کہ مست ء وتی بزرگی اوکلا
 زوراریل داشہ۔ لیکن بازیں مژدامانی خیالیں کہ ریل جُوڑ رینوفاریل ء بندسُر اندونہیں
 مژدام ء پھاریز غاپہ ریل وٹ داشہ۔ بھر حال مست ریل ء نہ لتاژشہ ہمے ظاہر یا مست ء
 کیکھ مزائیں کلائے۔ ہمیرنگلیں مژدم شاید کس نیستیں کہ آں ریل ہند ء سراہے ہیل ء ہندی
 کہ ریل جزینوخ آنہی پھاریز غاپہ وٹ ریل ء داریت۔ ریل دارنغے ہمے قصو مست ء
 وٹ دے بیان کھشہ۔ اگرچہ مست ء شیر اندرا ظاہر یا ہمے ذکر بخشہ کہ آنہیا ریل داشہ لیکن
 ریل جکھینغے بارواماں شیرے گالانی لاف ء اشارہ ضرور موجوداں گھشی۔

دیشہ مادھو دھوئے دھمالانی

قدرتی رنگے بادشاہانی

اے چھے اسباباں قیل و قالانی

مخکواں دُونہو انت شمالانی

ژل گراناں کھے کسویں نالاں

دھم دھمانا کھے بانزریٰ بالاں

دی ء تلی اے پہ حکمت و ڈھالاں

اژدثی سلاطین سرے نالاں

شیر، ٹرام معلوم کی کہ مست، نیامی ہندے، ریل داشتوریل، زوار چہ اوسیون
شیریف زیارت، شہ۔ مست ریل اے نکھائی اوتیز رفتاری اے بیان، اے ڈولا کھت کہ

اربذانا کھے سانوڑی سیراں
سررشانا چھو تانہی نو ذال
بش کہ ماں سیون، دہا کھاتاں
اوڈا گور تمبو، امام ابغ،

حج، زیارت:- سردار جمال خان لیغاری حج، تیار پیشہ۔ مست دے سردار سنگیتاج
رودنا باڑا ایش پر لیغاری سردار، مست گوں دت بھیجیانہ پ، تہ لیکن مست جکھو نہیں
مڑے نیٹ۔ کھفانا کھڑ ہانا خدا از انتھ چھوئیں ڈولے، مست دے ہواں سالی شہو تم، پ
مکہ مدینہ در کپتہ لیغاری سردار، مست ہموذادیتو چھو ویا حیران نویشہ کہ اے چھوئیں آتکو
در کپتہ بلکہ بازا مانی دے پیشہ کہ آنہیا رہچھے مست گووٹ بھیجیانیا تھا گرتھی دھکا لیغاری
سردار، مست گووٹ سنگتیار آڑ تھا۔ دگ، سردار باز ڈکھیائی، باڈراہ پیشہ۔ سردار سنگتاں
تو کلی مست، را گوشتہ کہ نہیں دعا کھن کہ سردار ڈراہی وٹی لوغانچی۔ مست، گوشتہ کہ
جمال خان ہمکر اداں ساہ، داریٹ کہ چوٹی در شگاں گندی۔ گھشت کہ میر جمال خان
لیغاری اکھر ادا کاہاری، بھڑٹ۔ مہزلاں جناناں چھو کہ اے لشکر چوٹی وہ، سر پیشہ چوٹی
اے بڑیں در شک لہر اپنغت۔ گوناں کہ سردار جمال خان، چوٹی در شکانی سراغہ
کپتہ ہواں ختی ساہ داٹھی۔ مست، وٹی شیر ماں دے ہمے پچار کھشہ:-

ملکہ سمیت منتاں مناں بارکھاں

شمبری مست ء نو و تاں بہر کھاں

میرء داں چوٹی ءے دہا سر کھاں

وفات :- تو کلی مست ء وٹی وفات بنی وختا پھر موز کھشہ کہ آنہی میت ء لیز دے سر اڈہ،
جیٹ - ہموذ کہ لیز ڈنڈیث او اصل کھڑ و مویت تہ میت ہواں ہند ء پور جیٹ - بچہ کہ
مست ء پر ماننا آنہی میت لیز دے سر ء لذیش - لیز در دانا روا ناشو کو بلو ء ترا گیت نے
میل دیم ء یہ پٹی اے نشہ - مخلوق لیز و کھڑ و کھننے کو کش کھشہ لیکن بے دس بیغت ہوانکہ
مست ہموذ اہند کھشہ -

ہے میدان ءے مست ء نام سرا "مست میڈ انگری" پر کھنے جیٹہ مست یکھ
چوٹیں عاشقے اٹ یکھ نیٹیں عبادت گزاریں او پھتیریں مڑ دے اٹ - اُس ء، ماں
مست یکھ دلی او بزرگ ءے حیثیت ء مشہورین - راجی و تمنی مڑ دم داری او نادرا ہی آن -
ڈکھ و سکھاں - دیل واقعاتی وخت ء مستین تو کلی ء سورنت - مراد دندا آنہی در بار ءے
زیارت ء ورنٹ او متناں بھرنٹ - مست ء در بار ء حیران او دہمی پیرا ہی آل ترا سو ابا زین
مڑ دام چنگانی جنڈاں وٹی گلا لکھاں دے پیرا ہی کھنت و برنت مستے یا پدیں بھر حال
ہے پیرا ترا اے حالو سہرابی کہ اُس ء تو کلی مست ء گوں چھکر محبت یا عقیدت اٹیں -
تو کلی مست یکھ درویشیں مڑ دے اٹ مست ء وٹی دراہیں زیند ء منس سیر کھشہ
منس شادہ - مست ء وٹی دراہیں ارم گوں سمو ءے حیا لال او زہیراں گوا زینتہ - اے حالو ءے
ماں چچ شک و شبہ منس کہ مست یکھ بختیں بزرگے اٹ، مست ء وٹی دراہیں حیاتی ء ماں
منس کسے ڈکھیا کھشہ منس کسے ای دل رنجینتہ - مست یکھ نرم دلین او دینداریں مڑ دے

اٹ۔ مست ء وٹی عمرے مزائیں بہرے گوں عبادت و نماش و روشنغاں گواریزت۔ مست
ء وٹی شیرانی گالان ماں دے ہے ذکر آرتھا کہ:-

بنداں منس کو ہاداراں نشش مانی روشنغاں
ذکر آرتھے ماں شف و روشی ء کھناں
وارتھنغیں سیٹ انت دانتیں دینی تو شفاں

سیاد و عزیز:-۔ چھو کہ پیشتری ء بیان کھنے حیثہ مست ء اصلی سیر نختہ ہوا نکہ مست ء
را کہول یا اولاد چچی نیستہ۔ مست اے یادگار چھرو منین آنمی زیارت ایں یا آنمی اے گپتا
رنت کہ داں مروشی ء باقی انت اودا ہواں وختا باقی سرکھانیت و موز کہ بلوچی ادب و زوان
باقی ایں۔ مست دہمی نزیخیں سیاد و عزیزاں ژاؤ ہی آتی حال ء کس جوانیا معلوم منس۔
البت مست ء وٹی شیراں ماں پھیرک اے جرور نام گپتو پچار کھتہ پھیرک مست اے
براث اٹ۔ پھیرک وٹی وختاں ماں کچھ مزائیں نام مداریں ساز گرے اٹ۔ پھیرک ء
گرڈ۔ ڈنہیر ڈاوسریندائے ساز باز بونی ء وجنیت پھیرک ءے سازاں گوں شوق و جہرا ژا
مستے دے سازاں گوں باز دل اٹ ہوا نکہ مست ء بلوچی سازاں پہ نوخیں بھیرانی سرا شیر
جھنختت اوسازانی نوخیں زیر تیار کھنختت۔

مست ڈولا پھیرکے دے باز زمیں اومہرو انیس دل ء اٹ پھیرک ءے وٹی لوغ
بانکھا گوں باز دل اٹ۔ خدائی قدرات پھیرکے لوگی ناگمانی تھفاخ بیٹہ پھیرک کا جدائی اے
زہیر داشت نختہ غنت۔ پھیرک ء وٹارا تو پک جھٹو کشتہ ہے روشاں مست درمی دیریں
ڈیہانی سیل و سوادھاں شنتت۔ پھیرکے تھفاخ بیٹے حال اشکھٹو مست وٹی وطن ء کڑتھا۔

مست گوں ارمانیں دلاوتی براتا پھ جونیں انٹری گریٹنٹ۔ پھیر کے دست نشانیاں ترا
 آنہی اے سریندا سرا تکلغٹ۔ مست حیران اٹ کہ پھیرک دست اے سریندا کھیا راداث۔
 آنہی گھشی کہ پھیرک دستانی سازه بڑزیں کو ہے سر بُرا اریکھناں ہلاں کہ یسیار پھیر یشتغ او
 ملخ و جنیت پھچے کہ اے ساز دہمی مڑ دمانی دست جنغ لائق اے نیں۔ مست اے ہے دارنچس
 پیرا وٹی شیرے گالاں ماں اے ڈولاداش:-

کھاغذے آتکا گوں ہزاریں لکھ و پڑھاں
 پھیرکے جال اے گونہ ثان گزین اے سلام
 دینگرے روشا کو ہے بیہو آ سمبران
 عالے شاماں مانز کے بندا آتکلغاں
 تھئی کوچ لاری اے تھال دریائی لہرے جناں
 تھی اے دست آہو آماں اکشنی گندے اریکھناں
 ملخ و جنیت و کرگس و گلوشا کھان

وٹی شاہری بارو امست اے جنڈے خیال:- مست اے پھقیر و بزرگی اے
 اعز تھئی بیج ثبوت مویت تہ آنہی اے چھڑوئیں شاہری دے آنہی بزرگی دولایت اے کیکھ
 مزائیں ثبوت اے۔ مرزا غالب وٹی بارو گوشہ کہ:-

یہ مسائل تصوف یہ تیرا بیان غالب
 تجھے ہم وٹی سمجھتے جو نہ بادہ خوار ہوتا

یعنی غالب اے تصوف اے ہمیر نگلیں حال و پیرا دا ثغنت کہ اگر آنہیا شراؤ مواز

تھیں تہ آنہی ء راہر کس ء ولی گوشت اٹ۔ غالباً راڈنی ولی بیغاماں ہوانکہ شکت اٹ کہ ہوانکہر کہ آں جو امیں شاہرے اٹ آنہی ءے عمل ہمکر جوان۔ نیشٹ۔ لیکن توکلی مست چہڑو یا تصوف نے زانتکاریں شاہرے نیشٹ بلکہ کیکہ دین داریں او عبادت گذاریں مژدے اٹ۔ ہوانکہ توکلی مست اے وٹی بیغاماں شک و شبہ نیشٹیں۔ ہے ڈولیں شاہری کہ توکلی مست ء کھشہ ہے ڈولیں شاہری انسانی چہد و کوشش ءے سندھو ء ژا داریں کھارے و موج کہ حدائی دراژا کسے ء راہے دا زمہ رسی۔ توکلی مست ء جہد ء را دے وٹی شاہری سرا مزائیں فخرے اٹ۔ مست ء بلوچی ادب ء ماں وٹی ہندو مقام وٹ مقرر کھشہ۔ مست ء اویلی شاہراں ژا جام درک ء را سری درجہ داشہ او وٹی چندا را دہمی درجہ۔ توکلی مست ء را جام درک ء شاہری باز دوست اٹ۔ مست ء بازیں چچی و دیوانی دیما او وٹی دوست و ستکتانی دیما گوشتہ کہ جام درک ء شاہری لاف ء کیکہ آسے بالٹا۔ پر ڈونہوئے مادے ڈکھیتہ یعنی جام ڈرک ءے شاہری کیکہ بلوخیں آس ءے جام ءے شیر، اشکھنوفانی دلامان سوز و ڈرڈے آس ء روح کھنت۔ منی گال اغز آس ء لامب ء ڈولادلاں تو نزیں سوخت نختہر اشکھنوخے دل ء ماں ڈونہوئے ضرور ڈکھنیت۔ توکلی مست ء۔ جام اے شاہری ء را آس لبوا و وٹی شاہری ء را دونہی گوشتی کیکہ پلوے ء ادب ء سوب ء جام درک اے مستری قبول کھشہ او دہمی تکا جام درک ء گول وٹی محبت و عقیدت ظاہر کھشہ۔ توکلی مست ء ہے قول ء ژا ظاہر بی کہ آں جام درک ء را بلوچی زدانے کلاں ژا مستریں او جوں تریں شاہر خیال کھنت۔

مست ءے ہے قول ء ژا اے دے معلوم بی کہ آنہی ادب ء ماں جام درک

اے راہ دورہ بندانی سراششہ -

جام درک برداماں مست اے ہے خیال ءِ ترا معلوم بی کہ آں راست گوئیں او
حقیقت پسندیں مژدے اٹ۔ ناہیں تہ مست جام درک ءِ ترا کھم درجے شاعرے نیٹ
۔ بلکہ تصوف اندر مست اے رُتبہ عام درک ءِ ترا بے شک و شبہ باز بڑز و بلند تر ایں۔
تو کلی مست ءِ او بی ایں شاہراں ترا جام درک اوشہ مریدے گپتاراں ترا باز فیض حاصل
کھے۔ مست ءِ ہے حالور وٹی شیرانی لافادے منٹہ کہ مست جام درک اوشہ مریدے
پھیدا شتعیں راہانی سرا بڑشہ گھشی کہ:-

من نہ بھلاں کہ عاشقاں را پیش داشتغاں

دُرک و کر موا و مریدا شینتقاں

مست و جام دُرک:- مست سرا جام درک ساہری اے مزائیں اثرے جام درک۔
وٹی شاہری اندر انرم و نازر کیں مثال اوسنہزائیں تشبہاں گوں وٹی گپتاراں ماں مزائیں
زیب و جھنڈسارے پیدا کھے۔ جام درک وٹی دوست ءِ راڈ کتر پکوا اثر استعیں درین ءِ
گوں مثال ءِ دات۔ درین دے ہمیر نگلیں کہ آنہی پہناڈا استین جکھشیا بیٹ ادرین اے
بازیں رنگانی سا استین سرا کفت۔

رُستہ درین اے ماں ڈکنڑے پہرا

ماں گورا استینے عجب رنگلیں

دُرست منی دوست اے مہذولے گوئنت

مست دے وٹی دوست ءِ را درین وگردخا گوں مثال ءِ دات و گھشی

دوست منی درینے کوشتی من شریں کھوکھران
 جیلکاں جنت چھوسا نوٹری آف بندیں جڑاں
 دہمی ہندے ء مست وٹی دوست ء راتا شبہ نو ذال او سمین اے سرگواٹاں گوں مثال ء داٹ
 و گھشی کہ:-

دروشاں داٹ چھوتا نہی نو ذال
 کشی چھو سرگواٹاں سمین اے غان
 ہرڈو سین وٹی محبوب ء رے زمین و ڈغارے شے آنی ہندا آزمانی چھیاں گوں مثال ء
 دینت۔ ہرڈو سین ہجرانی شفانی گود ہادی اوبیقراری اے پچارا کیکھ بھیرا کھنت۔ جام
 گھشی کہ:-

ہجر مناں مہمیلی جنت پاساں
 چھو کھیرانی آڑدیں آساں
 پہ وٹی دوست اے حب و اخلاصاں
 بے قراراں ماں نیم شفی پاساں
 مست دے زہیرانی دست ء تازار ہاں کھیلی اوفر اے شفانی پچارا کھنت:-
 چھائی شف پہ نندغ و آزار
 گوں حیاالاں ماں روش کھشہ یکار
 جام درک دوست پلو اڑا آدھیں سمین ء راوش آتک کھنت و گھشی
 جی سمین بے پھولا بہشی اے

اثر لطیفانی پٹوا کھائے

ہے ڈولا بانگے ہموئیں سرگواٹ مست آء پہ سموئے سلاماں کھارت و سرکھت اوست
گوں ماندا میں دلا دٹی ویرینا ذیں دوست اے سلاماں زیری۔ مست گھشی کہ:-

بانگے سرگواٹ کھے اثر ہموئیں شاں

شُرء نامیٹ کہ گوئی سموئے سلام

تھاں زر لے کشی کہ مست کھاں نیل بندیں جوان

ہر دوئیں شاہروٹی محبوبے پستا یک بھیرء کھنت۔ جام گھشی کہ:-

جی دوست منی مہ گونگیں

سرحد آء بانگھ ہموئیں

سنگیں دسیاہ مار چو ٹویں

دھش قدو آہو گروئیں

تو کلی مست وٹی محبوبے تعریف آء ایرنگا کھنت و گھشی:-

دیم ایں چھو ڈیود آں بلو حسینان

زلفاں چھو سیاہ ماراں تھلو حسینان

بر ایں چھو آہو آں ترہو حسینان

زور ایں چھو کندھی آں بہو حسینان

ہے مثالان اثر اظاہر بی کہ تو کلی مست اے شاہری سرا جام درک اے مزائیں

اثرے سچ۔ جام درک آء ذاسوا مست آء شہ مریدے شاہری آء اثر ذادے اثر زٹھا۔ مست

اے شیرانی گالاں شادے ظاہر بیٹھ کہ آنہیا ہے ہڑدیں شاہرانی بے جا با عزت
کھٹ او آنہانی نام گون مزائیں او بے آگت۔

مست شاہری:۔ مست اے شاہری دے درین اے مثالین چھو کہ درین مان
بازین رنگ آدرنت ہے ڈولامستے گنتاراں ماں بازیں جو انہہ خوبی ادرانت او ہے خوبی
آنی وجہا مست اے شاہری اے ایکیں زیب و جھنڑ سارے او بلی ایس شاہراں زیندے
کیکھ یکھیں پہناڈے دھش کھٹو چھڑوئیں ہواں کیکھ حلور بروا شاہری کھٹے۔ کسے آ جنگ و
جدلانی پھت و نصحت اے شیر گوشخت۔ کسے آ قصو و داستان بیان کھخت لیکن تو کئی
مست اے شاہری اے بازیں پہناڈانت۔ مست آ زیندے ہر جوائیں اوزیونا کیں پہناڈ
پیش داشتے۔ مست آ وٹی گنتاراں ماں تصوف بیان کھٹے مست آ چھڑوئی آ امن پسندی
وطن دوستی ادر انسان دوستی اے پھیغام نڈاڈہ بلکہ ضرورت وخت آ جنگ و جہادے تعلیم
دے داڈہ آنہی آ راجی زیندو اُکسی بند و نیاڈے پچار کھٹے قدزتی سوادھ و نزار ہانی بیان
کھٹے او جڑو ہورانی، گزید و گردخائی۔ کشت و کشارانی، مال و چھراغانی سر حالان گون چٹئی
آ راج و تمنانی ڈیہہ و دوارانہی پیراڈے داڈے۔

غرضیکہ تو کئی مست آ ہر چھی اے کہ وٹی چھیاریں وئاں دیشہ ہواں گلن اے پیرا
سر جمیاد اڈے۔ نین ماست اے شاہری اے ہر پہناڈا گونڈی آ پیش دارون۔

تصوف:۔ مست کیکھ صوفی ایس شاہرے اٹ۔ صوفی چھتے انت۔ پاتصوف چھتے آ
راگھشت؟ گونڈیں لوزاں ماں خدارا بچھا رُغ او خدائی دگ سراج رُغ آ راتصوف

گھنٹ۔ خدارا ہجھار نغے سدھائیں او سؤ لائیں دگ شریعت ایں۔ لیکن چھڑوئیں
 شریعت زانغے گوں کس خدائے را ہجھاڑت نخت، دموز کہ مژدم شریعت ءے ڈشغیں دگ ءے
 سرامہ بڑیٹ۔ شریعت ائے ڈسٹیں دگ سراجزانا چھو کہ ہر کے وئی مزل ءے واہجی گڈا
 سمجھ کہ آنہی زیندے مطلوبہ پیلو بیٹہ۔ یعنی حقیقت ءے داں زانغے ءے پہ سے حالور ضروری
 انت۔ سری شریعت ڈگن ءے سو بونج۔ ذہمی دگ سراجزغ یا عمل کھنغ۔ سومی حقیقت ءے
 دارنغ ہے پیرا کچھ مثالے ذریعہ بیان کھنغ لوٹھی۔ کچھ شخصے ءے گیما نگری اے علم پڑھتا کہ
 فلاں فلاں درامن ءے اوار کھنے ہتراما یا پتل ءے راجنئے تہ مس تھنگو ءے ٹاہنت نخت نیں موز کہ
 ٹکٹیں درامان کہ ترما ءے راتھنگو جوڑ کھنت بیاری موجود نخت میں کہ ٹکٹیں درمان گوں یک
 مناسف ایں طریقہ ءے اوار بنت اوترا مارا نہٹ ءے جنت تہ گڈا ہس تھنگو بیٹ۔ ہے ڈولا
 کہ سورے تیار کھنغا پہ سری کیما نگری ءے علم گزریں۔ ذہمی علم سر ءے علم یعنی ہواں کلین درامانی
 کہ ترما ءے راتھنگو کھنت۔ نز آرخ ویرادر کھنغ کہ آخر ءے تھنگو تیار بیٹ ءے بی، یعنی علم سر عمل
 کھنغے نتیجہ در کھنغی، او حقیقت ظاہر بیٹ۔ ہے ڈول ءے خدائے دارنغ ءے ذریعہ شریعت
 ایں۔ لیکن ہمیرنگیں بازین مژدم موجود انت کہ آں شریعت ءے پیلوسی ءے پوہ انت لیکن
 گڈا دے آنہانی ہیل و عادت جواں نیت آخر چھے؟ ایسی سوب ایٹیں کہ آں مژدم
 شریعت ءے دگ وراہ ءے سو ہو تہ ضرور استت لیکن شریعت سر عمل کھنغ ءے تیار نیت۔

دین و شریعت ہواں وختا انسانے عادت و نصلتاں جواں کھت کھنت کہ مژدم
 شریعت فرمود سراجزیت او عبادت و ریاضت ءے کھنت لیکن عبادت دے ہمیرنگیں کہ گوں
 حب و اخلاص ءے کھنے جیت۔

دیں یا شریعت عبادت اونٹنی کھنغے بازیں دگ درہاں شون داٹ چھو کہ
 نمائش روش، حج زکات، جہاد، حیرات راست گوئی وغیرہ۔ شریعت نے ڈشٹنٹیں ہے
 عبادت آل ژا کھڑدے فرض انت او کھڑدے سنت۔ لیکن بازیں خدا دست او
 پھازیر گاریں مژدماں فرض و سنت ایں عبادتاں ژا سوادے سف، روشنی ذکر و عبادت وٹی
 سرافرض ڈولا پور کھشخت۔ ہمیر نگلیں مژدم کہ خدائی رضا حاصل کھنغا پہ تمام زیات او گیشتر
 عبادت ء کھشت۔ ہمیر نگلیں عبادت گزاریں مژدماں راصونی او عبادت نے ہیے دگ و
 دستور ء راصوف گھشت۔

اصلاماں شریعت او تصوف لاف ء اکھر مزائیں فرق جی نیں البتہ تصوف اندرا
 گیشتر عبادت ہوانکہ کھنے جی کہ دل ء ماں خدا اور رسول ء گوں گیشتر حب و اخلاص پکدا
 بیٹ بی۔ تصوف گیشتریں عبادت ذریعہ انسان نے ابدیں او دہاویں روحانی قوت آل
 راہانہ کھنغ اودیم برغ نے یک ذریعہ نے۔ جہانی اور دنیا داری اے کلیں علم انسانے
 کھڑوے ظاہری او اندنیس قوتاں گوں حاصل کھنے جی چھو کہ زدان چھم گوش عقل۔ ہوش
 یادداشت وغیرہ۔ لیکن صونی گھشت کہ علم حاصل کھنغا پہ ہے قوتاں ژا سوادے انسانے
 وجود ماں کیکہ ہمیر نگلیں ابدین اس قوتے موجودیں کہ ہوانہی ذریعہ انسانا را ہمیر نگلیں شے
 معلوم بیٹ بنت کہ عقل دوہش او دہمی ظاہری سوب آل گوں معلوم بیٹ نونت۔ ہے
 ابدین اس قوت ء را آغنی یا دن نے ہانہ ای گھشت ہے دل نے ہانہ ای خدائی کیکہ
 دا ذے او ہر انسانے وجود ماں ہے آغنی موجودیں۔ گئے عی وجود ء ماں بازو کسے امی و جو
 ء ماں کھم۔ ہے صفت ء راصنت او پور ہا او ذکر و عبادت ء گوں انسان ترقی ء داٹ

کھنت۔ تو کلی مست ء دے دہاویں دلانی ہاشمی ء پیہ وتی صوفیانہ کلام زریہ مزائیں
کھارے کھش۔ مست ء راقدرتا یکہ زیندغیں او ہانہ ہیں، دل نئے داغٹ سمو عشق ء او
شف دورشی عبادتاں گوں مست ششوتصونے دیر دراڑیں مزلاں سر بیٹہ ہوا نکہ مست اے
گپتاراں ماں خدائی حمد۔ رسول ﷺ اے مداح صحابانی سپت وستاہ معراج ء بیان،
کر بالئے قصو، دین اے حب ہمت وتوکل نئے بیان غرضیکہ تصونے ہر پہنادئے پیرا
اد پچار موجوداں عربی وفارسی زدانے شاہر قصیدہ ء ژاپیشتر اخدائی حمد۔ محبوب نئے ذکر یا
بہاز نئے پچار اکھارت و آہنی ء ژارندا قصیدہ ء گھشت۔ قصیدہ ء۔ ژاپشتری ہے پچار
”راتشیب“ گھشت قصیدہ بادشاہانی یا مزائیں مژدمانی چھڑوئیں خوشامدات۔
شاہر دے وتی دل ء پوہ ء شمت کر مے ہے نلائیں خوشامد اُلس ء ہر باوے پتند نویت،
ہوا نکہ شاہراں قصیدہ اندرا کھمیں باز لذت و چس پیدا کھنغا پیہ دہمی و ہشیں اولد پُند
یہ پچارے آرغ دے ضروری خیال کھش۔ بلوچ شاہر دے عربی فارسی شاہرائی ڈولا
شیر نئے دہمی گالاں پیشتر ادہمی پچار نے کھارت او ہے پچار گیشتر یا خدائی حمد اور رسول
نئے سپت ایں۔ تو کلی مست دے وتی شیراں ماں سر سر ء خدائی حمد ء بیان کھنت و گھشی۔

ہردے ستاریں خدائی نام ء گران

نام محمد نئے یا تنوں پیرگوں پڑ کوان

رب وسیلہ اے کھنت پیہ کھورین مژدمان

دہمی ہندے ء گھشی کہ

جی کریم سازیں ماکیں ستار

اژ وٹی ڈاتانی دَرز ء مہر بیار
 پاک شمت رت ء بچوئیں دیدار
 یا محمد شیر سخن سچیار
 تھنگوئیں تاج و بے گوریں ڈاتار

تصوفے سری گامِ خدائی اور رسولِ مہمّت ایں۔ خدائی محبت ء گوں پھجیا دل ء
 ماں خدائے تھوس پیدا کھنغ دے ضروری ایں تو کلی مست دے یہ پلوئے زور قہراں ژا
 تھوسی لیکن دُہمی پلو خدائی در اژا مہرانی نغا ہے دے اُمید ء داریت گھشی کہ:-

تھڑساں ژاروز کھار اں قہارے غان
 چھی اے تھئی کھارانی ازل گیران
 چھی اے تھئی مہرانی فضل گیران

تو کلی مست خیال ء ماں تصوفے منر لانی آنسر کھنغ ء یہ کیکھ کا ملیں مرشدے یادگ ڈسوئے
 یار ہیرے درکارین۔ ہر کسے کہ وٹی دیما رمی او تھیشی ہواں وامنرل ء جلدی سر بیٹ
 نوی۔ مست وٹی حال ء داث کہ ماں بڑزی مزلاں بالذبیغا پہ پوڑی آں پھا ڈاژا عینتہ لیکن
 ہواں وخت ء دامال بڑز ء چڑٹ نویشغاں دموز کہ آنہی ء صحیح ایں ضامنانی دست نہ گپتہ۔
 یعنی چھو کہ مناں مرشد اسدھائین دگ شون دانشہ گڈا مس دیم تر ء سر گپتغاں۔ مست ء
 خیال ء ماں جو این دگ ء دے ہواں راہ ڈسو خ نشان داث کھنت کہ حقیقت درستی راہ
 سراد اعماد دے دے جڑانا آ تکلفت۔ گھشی کہ:-

پھاڈس پوڑی آں اژا عینتہ

دست خوبی گون تھنگویں گواں
 گر ہواں ضامناں صحیح ایں نان
 سوار ہوانہاں کہ دائما سواراں
 حیدری گپتاراں خوڑداراں
 مانڑ ژا سہریں تھنگواں باراں
 تھنگوں عرشی پار سے کھاران
 پارساں خواجہ اے رِذ ء جوژنت
 (آں) بے خیراں کہ اُجر اُرمنت

کامل ایں مرشد ء را پھچا رخ او آنہی دست گزغ ذات ء مژدام ء پے آسانیں
 کھارے میں۔ بزرگ ء رادے بزرگ یا دلہیہ پھچا ژت کھنت۔ مست وٹ دے
 پچنخیں بزرگ ء اٹ او تصوف ء دگت وراہاں جو انی ء سوہو اٹ، ہوا نکہ کامل ایں
 پیر و مرشد ء بار واماں دے آنہی ء وٹی الوکائیں خیال ء شنت۔

مست ء دل ء ماں پھاریز گاریں او خدا ترسیں بزرگاں پے مزائیں عزت ء
 اٹ ہوانکہ مست راج و اُس ء را ہدایت کھنت کہ پیر و بزرگاں گول سیالی و مہا ژا جواں
 نیں پھچیکہ آں ہر حال خدائی پھر موز ء ژادر ء در نہ کھفت گھشی کہ:-

پلے شوا پیرانی سیالی ء

پیراں پے پھر موز ء خدائی ء

مست جو انی ء سئی اٹ کہ مرشد ء رہبری دے ہواں وختا کھاراواٹ کھنت

کہ رت و جندے رضا بیٹ، ناہیں تیکل پھوکیں پورہائے۔ مست خدائی درگاہاں فریاد
 ۽ کھنت و عرض کھنت کہ مے جیر و جیرات، مے نیی و جانہ مے نماش و روشخ بے
 کھانت۔ مے ڈولیس بے کس و بے دارثانی تھئی جندرا پار تین گھشی کہ:-

کھ و پا کے تھ بازگنہ ٹال ۽
 قذرتاں و ستاڑے ہمو تال ۽
 بادشاہے کہ بڑو بے سیال ۽
 وارث و واندکارے منی حال ۽
 پارتے بیٹ کہ بے کساں پال ۽

وہی صوفی آنی ڈولامست ۽ دے ہے خیالیں کہ خدائی دگ ۽ جز غاپہ اے دروگیں
 دنیائی اے لذت و آرام یکو و یعنی انت۔ صوفی آنی خیال ۽ ماں اے دنیائی اے ملکہ و
 ماں دنیا و دولت کھ مزائیں گرانیں بارے او خدائی راہ سرا جز غاپہ ہے گرانیں باروٹی کو
 فغاں ژا ایر کھنغ اودرو عنیں دنیائی ۽ پُشت بکنغ باز ضروری ایں ہوا نکہ مست گھشی کہ:-

پُشت جنوں دروغانی دنیائی ۽
 بیآگروں او میٹ ۽ خدائی ۽
 مارا اللہ د یانوی یاتیں
 اژ پھذا دست و دژ مناں تاتیں
 (کہ) تھانگریں گردیں سملے بیلی

خدا و رسول اے محبت ۽ ژا سوا آنحضرت و آل رسول ۽ گوں دے مست اے

مزائیں محبت اے اٹ۔ امام حسین اے شہادت پچارا کھنت و گھشی کہ:-

گونان گوں ٹولی ء امام بیغا

(میں) جنگیں گوں حونی آں حسین اے غاں

اسپرے پھلیں مس سرے داراں

رذ کھناں کا نارا بزید بیغا

ہے گالاں ژا ظاہر بی کہ مست ء را آل رسول ء گوں پھکر محبت و عقیدت

اٹ۔ غرضیکہ بلوچی ادب ء ماں تصوف سراہمکر کہ تو کلی مست ء گوشہ شاید وہی بیچ ادیب
و شاہراہے بارواں ماں گوشہ۔

مست و قدرتے نزارہ:۔ سموئے بے مٹ و بے نزیلیں برش و

جھنڑ ساراں مست اے دلا ماں زیونا کیں شے آں را دوست دارغے مزائیں بخو غے

پیدا کھشہ ہے سو ب ء مست ء را قدرتی نزارہ دے باز دوست ء شنت قدرتے نزارہ

آں ژا زیادہ تر مست ء را با لگے سرگواٹ۔ جزواستینانی بندغ۔ نمبیانی شنزغ گردنانی

نعرہ۔ گروخانی چیلک در شک دو لانی سوزغ باز دوست ء چنت جزوہورانی سراگھشے کہ

مست عاشق اٹ او آنہی اے وجہ دے ظاہریں کچھے کہ مست ء سوری دھکا سموئے دیدار

بستغیں جزوہورانی اندر ادبغت او ہواں وخت دیلھا او ہواں موسم اشش دلا ماں مہریشو

نشہ۔ حواکے مست ء وتی گپتاراں ماں ہمکر کہ جزوہورانی پچار دل ء سکا گوں کھشہ ڈہمی

بیچ بلوچی زدانے شاہر ء نخشہ۔ جزواستینانی سمبرغ ء گوں مست ء را سموئے زہیراں زڑتھ

اوز ہیرانی زارہ شیرانی گالاں ماں بذل بیتا ناششنت۔ مست گردنانی و ہشیں نعرہ او ترنپانی

وہشیں ترہلغانی پچارا کھنت دکھشی:-

ہانگھے سرگواٹ گھے اژا ہمبوسیں شان
شرء نامیٹ کہ گونقی سمونے سلام
مدس بشامے درکھفاں آتیں اثر مژان
ژارزے ہندان بارغیں پھریاں جنان

دہمی ہندے ء مست بشامی جڑو ہوراں راعرض ء کھنت کہ سملے بانڈداں سرسا کھنت
لیکن مست نمبیاں رامنت کھنت کہ سملے جاداں پھاریزت کہ نواں آنہی اے جادانی بو
آں نمب جنتھ۔

سانوڑی نوخ ہو ریں جڑاں ارزداس اے کھنان
گوں منی عرض ء پیٹغا مالک مہروان
بتغا ماڑی نئے سر ء آہندیں جڑواں
گردناں نعرہ ایں جی پہ شے و ہشیں زیراں
ترنپاں نال گوانکھیں جی پہ شوے و ہشیں ترہلغان
ٹیکٹا گردناں متفرہ چوٹی ء رشان
ٹرک کنایاں مانز کے بندا آف کھنان
بانزراں بیڑاں بوذنیں شو خو آہر شان
گواراں گوارانا سملے لوناسا کھنان
جاداں پھاریزے گن نواں بو آں جنان
مست ہو رد گوارشتائی شیدائی اٹ چھو کہ وٹ گھشی:-
بدرو و بشامے گدرول بنداں

بیگہاں وحشیں گمبغاں زیران
چندہاں شیدائی سوادھ گیران

وطن دوستی:- مست کچھ وطن دوستیں شاہرے ات آنبہارا وٹی ملکہ ووطنے ہر ہندو جاگہ ہر دشت و دوار، رنخ و زوار غرضیکہ کچھ کچھ بکت دوست ات۔ بلوچی ادب ء شاید ہمیر نکمیں ڈہمی شاہر کم پیدا کھنفت کہ آنبہاں مست ء ڈولا وٹی شیراں ماں ملکہ ءے کچھ کچھ نکتے نام گپتو پچار کھش۔ مست ء وٹی شیراں ماں خراسانے دیر پاندیں دہاں ژاگرداں قلات سندھ او دیر ڈئے دیر نہیں داماناں ہر نکت ءے وٹی لوغ ووطن ء ڈولاجب و اخلاص ءے گوں نام گپتو پچار کھش۔ مست بٹامی نوڈاں گور عرض ء کھنت کہ ملک وڈیہہ ءے بے آف و تھنویں دشت دیواناں سیر آف کھنت۔ شاہر کھو کھراں رانا نام پہ نامی ء کل ڈیہاں گیراری داٹ وگھشی کہ ہے کٹانی آباد و سیر آف کھنغ شوے فرضیں، ہے وحشیں پچار مست چند ءے دف زدانی اشک کھنغ لومٹی۔ مست توڈاں را پھر موڈا کھنت کہ:-

نوڈژا سریلیں خراسان ء سمبران
میر نصیر خانے پیہریں محللاں ساکھنان
گواراں سنی ء مہتریں بولان ء رشان
اسپنچی اے دیر بنیس ریخاں آف کھناں
ڈھاڈرا نازینت اڈوسیوی ء رشان
گڈ اناکس و شہر غاگرندو گوڈ کھناں

مست ءے راجپٹو ویا وٹی وطن ءے ڈیہہ و دوار دوست نیٹ۔ بلکہ سسطے ہر در شک و دار ہر

جانور و سہدار دوست اٹ۔ مست ء رارہ گذاری او مسافرانی برو بیواناں چتر و خیں
شکار یانی، گھٹیں گراں تنسویں و شکلیانی خیال دے کھیٹ ہوانکہ مست بٹامی جڑاں ارداس
ء کھنت کہ:-

تھنوت و شکی ماں اشی بندیں جہمراں
دیذنت و گندنت اتر پڑیانی جینہراں
آف کھنت کماں پہ شکاری او کوتریاں
بیدی میڈش تنگاں ماں یوانیں گران

وطن دوستی ء گول پہچیا مست کیہ امن پسندیں شاہرے دے استھ مست اے
خیال ء ماں اُلس اے آبادی و ترقی ء پہ حیر و امان ضروری ایں شے ء مست ء وٹی کیہ
شیرے اندر اجیر دمانے و ہشیں زیندے پیرا داتہ کہ سموئے ہلک ماں کھورانی کچھ دف ء
اٹ۔ مست اے قوی بیٹانی در شکانی ساء شیراٹلا نامان شٹ ڈیہا حیرا دمان اٹ۔ ہرکس
وٹی ہندا سیر وکھیا اٹ۔

ڈیہہ چہراغ ء شنت۔ ماں دور مانتر ء شنت۔ جاہے شیرا داریں بہانانی ہنتر
کاشت۔ ہندے ء شیر دیکس ڈاچیا نی قطارا دہرانی ترپولی اٹ۔ ڈیہی زیند کیہ و ہشیں
دہادے ڈولا گوز غایت کہ ناغمانی برکھم پلو اتر جنگ دمڑائی اے ڈاہ رستہ۔ جنگ اے ڈاہ
پہچا گول شازہ دوہشالی ئے زیند ختم پیشہ۔ راج و تمنان لڈو وٹی کہنیں جیڈا شتو دا شنت۔
تو کلی مست ء کہ ہے لڈو پٹ پندھ درُغ، کہنیں جیڈانی رُغ دیرہ۔ تہ جنگ و جڈل ء ترا
آنہی ئے دل بیزا رپیشہ۔ گھشی کہ:-

جواں نیت جنگانی بڈیں بولی
 کھے وٹی دوستیں مڑداں رولی
 مست ء حیرد امانے او جنگ وجد لے مقابلہ ہمیر تلگیں سنہرا تیں بھیرے ء کھشہ کہ انسانے
 دلا مان جا نگ ء ناز مر ح و بیزاری پیدابی۔ مستال کھشی کہ:-

سمل گوں دُر دیمیں مہیری آں
 ہند پیشی ء ماں کھور و ہشی کچھاں
 ٹلیی میں دوست گزدریں بنیاں
 ہنڑ کغ اش شیر داریں لکوری آں
 در نزعٹ زرڈو آں سہاگیں ناں
 بیگہاں ترپولی کھشٹ ہراں
 رکھ اللہ ژا بانگہے شراں
 دوست گوں چکی انگل و گزراں
 ہو کلو رُستہ ماں سف ء نیما
 آڑتھا ڈا ہے ژا بر کھھے دیما
 مڑدے ششٹا نا کرم خانا
 جواں نیت جنگانی بڈیں بولی
 کھے وٹی دوستیں مڑداں رولی
 لڈ تارا چادو بھتلو اشہ
 دیم ماں سوزیں جیہلا داش
 پھییا دغا دوست گوں امراں ٹلیی
 یول توسی ماں شینغیں پھونزا

مست اے امن دوستی اے مطلوب اے دے نہیں کہ آں دلا بگائیں مڑ دے اٹ یاوٹی ملک و
 وطن اے حفاظت اے یہ مڑغا و جنگ کھنغا تیار نیٹ۔ مست کیکھ کھور بہادر یں بلوچے اٹ
 البت آنہی اے رالوغی جنگ یا پھوٹانی مڑدائی و ہش نیٹ مست ملک دو طے حفاظت پاراوٹی
 ڈہیہ اے سرا جلاؤ کھنوخیں دژر مناں گوں ہر وخت مڑغا پہ تیار ٹ۔ یہ چھکے اے مست سندھ اے
 بلو اسیل و سوادھا پہ ششہ۔ ہے روشاں انگریزاں بلوچستانے کو ہستانی علاقہ آنی سراحملہ
 کھشہ۔ مست اے رادے سندھ اے ہے ہال سر پیدہ۔ شاہر باز دژرتی پیدہ۔ ملکہ و قومے او
 براٹانی پگلیں حال اے سینی بیغا ہاڑا ایٹ لیکن کو ہستانا ژاکس نیا تلغٹ کہ مست اے راڈہیے
 حالاں سر کھنت گھشی کہ:-

کس نئے کو ہا کہ دلی احوالے گراں

بیابھذا گڑدوں کہ پتغاں کا ہاں کا فراں

مست جو انیا پوہ اٹ کہ آنہی نئے براٹ و برادری ڈکھ سکھانی او دیل دو واقعی و ختاں مست
 اے راضوریات کنت مست گھشی کہ:-

ماراماں میلاں ہر دمے گیر آرت مری

زجی کانجھوئے گارناں مستیں تو کلی

گارناں مست و گاراں تھی شیرانی رلی

مست چھڑوئیں ملک و وطن سراحملہ کھنوخیں کا فرانی خلاف جنگ کھنغا پہ تیار نیٹ بلکہ آنہی
 اے ہر ظلم و بے انصافی ہر ناروائی او سختی اے خلاف جنگ کھنغ وٹی فرض زانت۔ مست
 کر بلائے واقعہ رادنیائے کلاژا مسترین ظلم و بے انصافی خیال کھنت او وٹارا گوں امام اے
 ٹولی اے لیکھیٹ او امام حسین علیہ السلام اے حونی آں گوں اے ڈولا جنگے نعرہ اے جٹکے:-

(میں) جنگیں گوں حونی آں حسین اے غاں
 گونان گوں ٹولی آ امانے نما
 مست گوں معصوماں املے غان
 اسپرے پھللیں ماں سرے داراں
 رذ کھناں کاٹا راں جزیدے غان

ہے پیراؔ ژا سہرؔ بیٹ کہ مست ؔ حیرد امان دوستی سیم و سندا ہو جڈ اجذ یا منت۔

راجی زیند:۔ بلوچی راج و اُلّی گُزران باز سادہ او آسانیں۔ ہر بلوچے ؔ مزائیں
 مال و مڈی آنیہ ؔ گلن ہ کرمی یا چھیاریں بھس و پھوکڑ انت۔ بلوچ وٹی ہے سو کھتیں مڈی ؔ
 زیریٹ او ہر پلوے ؔ آنہی دل لوٹھیٹ لُوی رانی بیٹ۔ ہر ڈیپے ؔ کہ آف دریم یا چھر غانی
 ڈس بیٹ وٹی کڑی ؔ او چھیاریں پھساں زیری آبادی ڈیہانی پلوادیم ؔ داری۔ تو کلی
 مست ؔ وٹی شیراں ماں راجی و تمنی زیند ؔ سر جمیں پیرا داتہ۔ چھو کہ راجانی لڈد بوژ کہنیں
 جیدانی ابع۔ نوخیں جیدانی بیغاروغ۔ گلّا و کچا وانی قطار کچا وانی سرامہ دروشیمس جتانی لڈغ۔
 مست ہمیر نگیں و ہشنیں زیرے ؔ گوں ادیلی در شمنی زیند ؔ پچارا کھنت کہ
 مژدے دل ژا نوخیں شہری زند و گُزران ؔ بینر اریٹ متال گھشی کہ:-

چھر کھشہ گلّا و کچا داؤ کونتراں
 سر بُر ؔ دور ماٹریں جنے جھوٹایاں دراں
 بادشاہ زادی گوں ہزار و یسین مہراں
 دل منی پُند ؔ نخت زمزیر معفراں
 پھول گند کیھے انگھے چھوسمو دروشماں
 پھولغا سموئے بذل پیدائش ؔ نواں

سوز و زہیر:۔ بلوچی ادبے تاریخِ افریکہ نمونے ء جنگ و مڑائیانی داستاناں ژا پھڑیں تہ دُہمی پلّو ایشی ء دامن عشقیہ شاہری ءے شہر مہلاں ژا دے لال ایں۔ بلوچی ادب ء چندھی ہمیرنگیں دُرحدیشیں شاہر پیدا کھنخت کہ آں بے سیشیں جنگ و جھیر وانی باری آن دے مہر و محبت ءے۔ وھش زیمیریں ساز و بشارانت لیکن پیڈی وختاں ژا گر، واں سچلیں باری آن بلوچی ادب ء ہمیرنگیں چھیارنام کت و نامداریں شاہر پیدا کھنخت کہ ہوانہائی جُہدے صدقہ ء، بلوچی ساہری ایشی ءے کشینی زوانانی ہے ڈڑیں ادب ءے، مقابلہ ماں پیش کھنے جیٹ۔ ہے نامداریں شاہر، شہ مرید، جام درک، ملافاضل اوتو کلی مست انت۔

بلوچی ادب ء ماں سرسراں، شہ مرید ءے، دل ء ماں ایریندو خیں کالان ژا، سوز و اثرے ہنکیشر پیشہ۔ شہ مرید اثر ء رند، جام درک ء حیالاں راجا کی تاؤ ء داشہ اوز ہیرانی و لگرس گالاں گوں، ریش ایں چلانی سرا و ہاڈ اُرتیکہ۔ شہ مرید او جام درک ء ڈاپھڈا، ملافاضل اوتو کلی مست ء، ہونیں انزوی گریٹو، زہیرانی پیرا دا نخت اودلانی ہازنیں ٹھپ، ریم درریش نخت۔

تاریخ مارا ڈسیت کہ ہے شاہر، جدا جڈائیں باری آن پیشخت او ایشانی نیاما سالہا سالانی دیر دراژیں وخت و مُت ءے، پرا ایشانی گال و گپتارانی رلی ایشانی اہلان و زیمیر، ہجرے زہیرانی پیرا او پچار ہے حد اں داں کچھ دُہمی ء گوں او اور و توتخ ترایں کہ دل گھشیت کہ اے گل یک باری ءے شاہرانت، یک سازے تارانت، یکیں صوت ءے جہل و بڑیں تو ارانت۔ ہے شاہرانی اہلان ء ماں یک رنگی ءے سوب دے ظاہریں

بیان کھشہ:-

ہجر مناں مہمیلی جنت پاساں

چھو کھیرانی آڑویں آساں

مست دیمتر اوٹی سوز و غمانی پیراء، ایرنگاداث

عاشقی شوکاراں لواری پیلو شتغان

سردء پھاڈی ء سٹکغوسیاہیں کیلڑاں

ساندی ء دیر در اڑیں مُدت ء داں، رانج و غامنی سہنخ انسان ءے دَس ء حد اڑا

دریں کھارے۔ مژدم ہر ہندو جا گے چپ و چا گڑ ءے اڑا کہ آزارہ بیزار بیٹ تہ آں ہواں

ہندابذل کھنت، ہواں جا گہ ءے رائلو داٹ اوٹارا، بے آزاریں چپ و چا ہڑ دے لاف ء

مکلیغ ء جہد ء کنت۔ ناوشیں چا گڑ ءے رابذل کھنے ابدین ایں جو ذغ مژدم ءے را مجبور کنت

کہ بڑدیم کنت و دہمی ڈیہہ و کچہاں بروٹ انسانی ہے جو ذغ مست ءے دل ءے ماں دے

کوہستان ءے دلگیریں وہاں اڑا در کھنے ءے اوسندھ ءے دیر سریں دہیاں رونے خیال ء

پیدالاش کنت چھو کہ مست ءے وٹ دے ہے خیال ظاہر کتہ:-

تھی زہیراں مں سندھ ءے چو بیٹاں گار کناں

مں شٹو سندھ ءے اٹ مژ و جھنگاں گو ستغان

لیکن ماگندوں کہ نہیں شاہر ءے ایک ہندے ءے بندغ گہاتی ءے داٹ ء کھنت

اونیں بازیں رُغ آنہی بیقراریں وجود ءے ماں قرارے پیدا کھٹ کھنت چھو کہ وٹ

گھشی:-

زیزگراں ماری پہ پوادان دیم ۽ دیاں
 (تھی) کاغذیں رکھاں چھو لواری تادا تھاں
 کُشکلیں دتھاناں شورغ و پھوڑی پکٹیاں
 ریواں پتھماں پہ پواداں رُلتھاں
 کرگزی بالاں مس شٹو سندھ ۽ گوستھاں

لیکن ہے دیریں دہانی پندھ او دل ۽ انگو آنگو کئے کُلّیں حیلہ بالا، بیکار او بے سیٹ ثابت
 پینخت۔ شاہرگھشی کہ:-

پھاذاں نال بتال پہ ڈغارانی جھاگھاں
 چھماں ہوں مستاں پہ شفانی گوڈ و ہاواں

زہیرانی تھن ۽ تاس نیں مرغی اٹ او نیکہ مُھو تہ۔ مست ہے سر حال ۽ چھوش بیاں کنت۔

دوست پہ تھی مونجھاں چھکر ۽ تھنی پتھاں
 کھوراں جھاگیناں مشکاں گوں بنداں ایر براں

سملی ۽ دستاں پہ چلوئے آنی دراں

چھو کہ پیشتر گھشے جیشہ جام درک او تو کلی مست، ہجرانی پیرایاں یک وڑو بھیر سر ۽
 کھارنت۔ ہڑوینانی خیال و فکر یک دہمی ۽ گوں ہمکر نرنخ او گور پہ گورانت کہ ایشانی
 گالانی یک دہمی ۽ تراکھو ڈکنغ باز ڈکیا میں کارے۔ مست وٹی نادانیں دل ۽ گنوخنی
 انگلانی پیرا ۽ دات و گھشی:-

شوکتو درچین ایں جن ۽ لہراں گپتھاں

دل گنوضیاں کھاری نازانی انگلاں
 انگل ء کنت و نام ء گیٹر درشک ء زامراں
 گز ء کنت پتھی بیارہواں درشک ء سملیاں
 ظالم و زورخ پیدہ ژء میڑو مبتاں
 بیا او بیج کہ مس گوں اے دڑواں چوں کناں

مست و جام درک فکر و خیالیٰ یک دڑیں دنیائے لاف ء گارو پیسار ء شبت ہوا نکہ اے
 ہڑو بیانی دل ء یک ڈولیں خیال جاگت جام درک دے وٹی دل ء نازانی انگلانی
 دست ء تو کلی مست ء ڈولا لا چاریں۔ گھشی کہ:-

من گنوخاں کہ گوں دل ء جھیرداں
 دل گنوخے کہ گوں من ء جھیردیت
 گرہنہ ء کھان تھنگو دروشمیں پتھی
 زور ء کھنت شاہ و ظالم و ترکی

دوئیں شاہرانی خیال یک دُہمی ء گوں ہمکر تزخ و امپازخ انت کہ ہڑو بیانی
 خیال، مثال او گال دو شاہرے ہندا یک مڑدے گپتار معلوم بنت۔

مست سموئے ہلک ء کز و گور ء ننداغا ہو سناخ ات کہ کھیزاں سمو دیزار ء گوں
 وٹی ماندا نیں دل ءے سکاں ایرکت۔ مست ء راہلکانی وٹ ء چھرغ او ہمیشی نتیجہ باروا
 ماں پیلوی ء سُدھ و سمانیٹ پر سمو، بلوچ سما جے آسنیں ز زبیراں گوں بستھی ء ات ہوا نکہ
 سمو ء مست ء را ظاہری ء تہ وٹی لوغ ءے ہو یلاژا دیز دارغے کوشش نخشہ پر سمو ء رامست

ئے ہے چتر و گڑواو بھورا پیرا وحش دے نیشٹ۔ پھیکہ سموء راسخراٹ کہ نواں بارے
گئے کیسی بیٹ و آں موی کہ مست ء رازلن ءے رسیٹ ہوانکہ آنہی ء مست ء پکوا
دھیان نذاٹ۔ مست ہستل ءے ہے سرطاہریں دیر نیادہی او بے پرواہی سوب ء باز
دگیروانا امیداٹ۔ ہے حال ء گندیٹ و آں ستلے ء جیز ء ہو یلان ء کھلی داٹ او گھشی:

سموتھی لوڈاں زہرن ء گنداں

چھے مراڈے تھی بولک ء ننداں

مست وٹار سموء ژا دیر دارغے کوشش ء کنت کہ نواں جا ہے مہلج ءے کوہیں دل ء ترے
کفیٹ، لیکن ہے دیر نیازی ء دے آنہی ء رانچ سیٹ ءے نذاٹ:-

میں کھنے پھول ء نیں سلا مے دیم ء دے

(گوں) زہر نیں ٹوکاں مے زہیراں نوخ ء کئے

مست ء ڈکھی ایں دل ء پ، زہیرانی تات و پچارا ژا سواتھی بچ درمان دارغ نیست،
ہوانکہ مست بھورا کنت دہے یکیں وحشیں پچار ء کنت۔ سالانی جڈا یارند کہ مست وٹی
دوست ء شکلیں دیدار ء ژ ء بہر وند ہیٹ تہ آنہی چھمانی دیمار ژا اجرے تہارانی دام ایر
کفنت۔ آنہی ءے چھم روژنا بنت او جان ءے لہمیں تھف ساژتھ ء بنت۔ گھشی کہ گوں
دوست ءے گندغا:-

جان اوں ساژت پیدہ اشٹہ پہنازی سبغاں

دام گھشے چھتمانی تھلاں ژا دیر بیتغاں

زغیریں زمستانانی دراژیں شف، نیں جیغ ء پوہ بنت و نیں گھتغا۔ مست ء

ہیرنگیس چندگی در اڑیس شف، ہجرے جغرسوشیں آزار و اوجا گرد آں گوازی نغنت۔ مست
گوز و ہادے حدیثانی پیراء ایرانگا داث:-

چلی شف پہ نندغ و آزار

گوں حیا لاں مس روش کھشہ یکار

تھی ہندے ءگھشی کہ:-

چھم منی سہراں پہ شفانی گوڈ و ہا و ہاں

ہر ڈر و دور ء پہ ہر ٹھپ دریش ء پہ مڑی یک نہ یک در مانے پیدائش بیٹ لیکن
ہجرے غماں رانچ در مان نیتیں۔ مست ء دے وٹی ڈکھاں پہ علاجے دز گثیر غ ء باز بے
سیت ایں جہد کھشہ لیکن بیج فائدہ نہ رستہ۔ حکیم و طویواں گور آنہی غمے علاج نیستہ، ملایاں
گوں وٹی ہنگیں کا غذاں ہم گز انخشہ ہوانکہ لاچار بیٹو، شاہر ء وٹی علاج قدرتے نزارہ
آنی لاف ء پھولغے کوشش کھشہ پر، گڈ ء دے آنہی بے قرار یں دل ء اقرار نیا تکہ:-
گھشی کہ:-

پوپل و خوشبوئیں برووراں

شوانواں در مانے کنت سوراں

بشام د بہارے سوڈ و ساؤل ایں در شکانی تازغیں بروور، گل و پھلانی و ہشبو

یک حدے ء داں مونجھ و غماں تالان کنت لیکن شاہرے دگر یں ملا رگار بیوخیں شے
نیشٹ۔ شاہر و ہا وے شادہ لاف ء دے در بہنغ ء کنت او ز غریں زار ہاں کھلیٹ او گھشی:

دل گنوخ پیشہ بلن ءے شوا مست ءے قصواں

گیرؔ کھیٹ سمو، کھٹلاں ژا دا ہاوؔ زار ہاں
 سملے غم سو شدت چھو بچھانی غماں
 جی پہ شے پھمٹاں نیٹہ شاسمو لڈغاں
 تھنگویں بچھی رستہ گور آرفیں پھشاں
 سملے لوڈاں تھی جن ءے کاہان ء نخاں
 مست وژی مہلیج ء را ارداس ء کھنت کہ اغر منی نیغا تھی دل نہ کشی تہ پردا میں
 تھی اغر دل ءے مہر نہیں تہ حیریں کم از کم دیدغانی مہر ء تہ مزیر گھشی کہ:-
 عیناں بُو ز آ رے دیر ء بنت سالانی زہیر
 ز رُد ء دیر دارے دیدغانی مہر مزیر
 شہ مرید ء وسے حانی ء رامست ء ڈولا حرض کھشہ کہ:-

حانی تھرا شاہ ء سریں
 اژ ماسہری ء جھنڈخن
 مارا گوں نیم چھم ء مکند
 دل کوتلی چھی ءے نیں
 مہر پہ بہا گپتہ نئے

مست ء گالاں ماں گھشے کہ شہ مرید ء گالاں ژا دے زیات سوز و اثر موجودیں۔
 مست ء دل ءے ماں چھر و گڑوا ویل و سوادھ ءے ہوس و شکت دے اصلا ماں
 ز رُد ء بیقراری دے آرامی ءے پیداشا اٹ۔ دل ءے جوش و لہراں آنہی ءے یک ہندا پہ

آرام و قرار ہمیر نگاہند غانہ اشت چھو کہ گواٹ و طوفانی موسم ء زر ء چھول لہر کشتی ء راہ ہندا
 اوشنغ ء نیلیت۔ ہوانکہ مست ڈیہاں کھولانا او ہند ہند ء زلاناں ماں شت۔ جاہے برو
 پیداں، جاہے پٹ و میڈاناں، وختے کوہ سلیمان ء پنگھراں او وختے ماں سندھ ء
 پو بیٹیاں۔ مست ہردم وٹی گار پینغیں گنجاں یعنی وٹی مہلیج ء پھولاناں ماں شت، گلہ او کچا دا
 آنی رندا تھراناں ماں شت کہ اغر سموئے جنڈے دیدار بیٹ ء نوی تہ نواں جاہے
 ہندے ء مہلیج ء ام دروشمیں جن ءے نغا ہاپیٹ، پرار مانیں کہ مست ء ہے ارمان دے
 پیلونویشہ۔ گھشی کہ:-

سیمان چھراناں سندھڑی ریخاں ایر کفان

چھر کشہ کلا او کچا داؤ کو نتران

پھول گندیکھے انگ ء چھو سمودر دشتاں

پھولغ ء سموئے بذل پیدائش ء نواں

مست وٹی گونخی او ناڈانی ءے پیرا ء داٹ و گھشی کہ آں ہمکر گونخ و ناسر یہاں تہ نیں
 چھو کہ جہان آنہی ء را خیال کنت البت آں سمل ءے سالانی زہیراں گونخ سار کھشہ:-

نیں گونخان و نیں کہ مس جزاں شینہ گلاں

سملے سالانی زہیراں شکنینغاں

مست اے گپتاراں ماں سوز و اثر ءے سوایشیں کہ ء نیں پہ دل ء مشکولائی ء شاہری کھشہ
 اونیں کسے ای حاصل کنغا پہ سیر گوئی کھشہ بلکہ دل ء لہرا و جوش و جوڈغا شیرانی گال گو
 شتغنت۔ ہر حالورے کہ دل ء جوش ء گوں دف در کفیٹ، ہواں ڈہمی آنی دل ء ماں

ضرورتاً کنت۔ سوب ایشیں کہ مست یک سادہ ایں در شینی بلوچے اٹ و آنہی خیال ء ماں ٹوک ء را ابارت دلغ او حالور ء و ڈھنغ، جھائیں او میاری حالورے اٹ ہوانکے مست ء گپتاراں ماں ابارت و مبالغہ نیستیں۔ ہر حالورے ہر ڈولے ء کہ آنہی جان ء بہشہ، مست ء راست راستی ء اوراج و اُلسی سادہ ایں زوان لاف ء ہوانہی پیراداشہ۔ سومی سوب ایشیں کہ آنہی ء وٹی دریں گالاں ماں، سرگواٹ و سیمانی، بہار و سیمانی نوز و ہورانی، کوہ و کھورانی او ڈہمی قدرتی نذارہ آنی بھورا بھورا کھو پچار کھشہ۔ جہان زانت کہ کوہستان ءے تاہائیں دہانی مڑماں را، جڑ و نمبانی، گرد و گردخانی، نوخ موریں سیمانی پچار چھکر دوست ایں او مست ء وٹی گالاں ماں ہے ڈولیں قدرتی نذارہ آنی اوت اوت کھو سر حال داشہ۔ انسانی سماج ء ماں شاذہ و شاد کامی تمام کھم بلکہ ناپیدیں۔ لیکن خوشی ءے مقابلہ رنج و مونجھ ہمکر گیشتر او ہمکر اڑزائیں کہ ہر مڑم رنج و غمانی بے گانجیں گنجاں ژا بہر وندائیں۔ غم انسانانی یک ہمیرنگیں میراٹے کہ اشی لاف ء ہر مڑم ءے بہر شربنیں۔ یک یکیں مڑماں ژا سوا، دُردنیائی ء ماں۔ ہر مڑمے دل ء ماں ڈکھ ورنجے یک نہ یک داغے ضرور موجودیں۔ ہے سوب ء ہر کس دہمی آنی غمے سر حال ء دل ء گوش داری پھجیکہ ہے پچار لاف ء گھشے کہ اشکنوخنے چند ء پیرادے اداریں۔ ہوانکے ڈکھانی دگریں قصو، اُلس ء را بے حدوش انت۔ مست ءے گپتاراں ماں اثرے چھیاری وجہ آنہی گالاں ماں، زہیرانی بے بارڈا ایں، تات و پچار ایں۔

مست ء زہیرانی دیرسریں قصو ء ہر چی کہ گونڈ گیشتر گے ء جہد ء کئے اے

سر حال، جلدی آنسرنویش۔ المست و گونخ ساریں درویش، توکلی مست، وٹی وستی ء

پھولاناں آنہی ہندو بوذناں ردث و سرہیٹ ہیساریں گونخ، بانڈوئے سنگاں تڑا، سموئے
پھول و گول ء کنت و گھشی کہ:-

زی نہ پھیری مس تھڈری کوہ ء ورکفاں
کھاتک واو شتاں سملے سنگیں بانڈداں
سنگ نہ گالاہنت باج ء تڑاڈڑیں بانکھاں
چھلما بیارت من دل ء بنداں ایرکناں
سمل ءے کوہیں بانڈوا سہرولال کناں

مست کو بانڈواں دل ء بندانی زغریں ہوناں گاں شہر کغا باڑا میں ”ہوناں گوں سہر
کنغ“ چھڑوئیں شاہری گال ء یادف زوانی جمالس ء نیٹ بلکہ مست ء حالینی جو ذغا گوں
ہے گالاں گھشاناوٹی ڈوہرا، راجنغ ء پے کاٹارزڑتھ لیکن مڑدماں زور کاٹار آنہی دست ء تڑا
پھلنو مست ہو رگ دست کہ:-

مست ء فراق ء دڈدانی بیج درماں پیدا کھٹ نخشہ۔ ہوانکہ شاہر لا چاری او بے
دسی ءے آخری سیم و سندھو آں دا، رسیٹ اوریلی پھقیراں گوں گوں کھفیٹ او چرس
آواریں چلماں ائد ہائی دیپان کنغے جہد ء کنت کہ:-

بیارے چلما کہ اندہاں دیپان ء کناں
چرس اوار بنت و چا بکے بنگاں راجناں
ونخے مست فراق ء غماں بنگانی پیالواں گوں تالان کنغے کوشش ء کنت کہ:-
گھونغا بنگاں تھ ہے ہر گوشیں پھقیر

پیالوے مار دئے کہ ایر کغاں سموئے زمہیر

مست ء گالں سوز و اثر ہے ڈولا مانیں چھو کہ دور و خانی نیم شفقانی نالغ اوزار ہاں مس۔

نازک خیالی :- ہر چنت مست کوہ و کوہ بناں ، برو بیواناں اوتا ہاںیں کچھاں رُستو
مزن پیشہ لیکن آنہی ءے گپتار نرم و نازر کیں حیالاں ژا بھرا انت۔ مست بے وانند غیں
مژدے اٹ ہوا نکلہ آنہی گپتارانی سردر ڈیہی ادب دزوانانی اثر پینستیں۔ مست ء وٹی
شاہری ءے محل و ماڑی ، وٹی ڈیہہ ءے ہاخ و گلن ء گول اوسار ژو بڑ گھٹہ۔ او وٹی ہندی
رنگ و روغن ء گول سینگھا ر ژو یوناخ کھٹہ۔

مست ء وٹی گالاں ماں۔ چپ و چاگر و ء تالانیں بوز و بلندیں کوہانی ، اُر
گونیں گرانی ، برد بید ہانی ، گلّا او کچا دا آنی ، زامری چیٹرانی ڈر ژ برانی ، سوزیں کھو کرانی ،
سمین و سرگواتانی او دل و کھولمیرانی سر حال بیان کٹہ۔ مست وٹی دوست ء را ، جاندرہ ء
لیموئی براں اوزامری چیٹراں گول مثال ء داٹ و گھشی کہ :-

دوست ژا جاندرہ ء لیمو آں کیھے

رُستہ مان ہیوری گری سایاں

مست سموئے درا ژیں ما فراں را ، زامری چیٹراں گول مثال ء داٹ کہ :-

لب ء ژنگ انت چھوزامری چیٹراں

درین چھڑو سیا وٹی بازیں رنگ و دل پستدیں گونافانی سؤب ء ہر کس ء را و ہش

نیں بلکہ یک ناپیدیں شے ء بیخ دوست ء را ، سوزیں کھو کھراں مان اوشتا ثغیں درین ء
نام ء داٹ اوجا ہے آنہی ء را جگنو نہیں گرو خانی چیلک گھشی کہ :-

دوست منی درین ئے کوشتی مس سوزیں کھوکھراں
 چیلکاں جنت چھوسا نونزی آف بندیں جڑاں
 دہمی ہندے آں مہلیج آرا کوہاں ژادر کفونجین ماٹخان آ گوں مثال آ داٹ کہ آنہی در کفغ آ
 گوں تہاریں ڈیہہ روژنا بنت۔

بیگی درین ئے جکھی ماں آف بندیں جڑاں
 چھاژدہی ہے ماہے آسی ژا کوہ بارغاں
 کھیٹ پہ آ زمان آ ہر گر آ ڈیہہ ایں ماٹخان
 ہور وگوارشت کہ مزائیں مدتاں رند آ گوارنت او شکلتیں نوخاف کہ ڈیہہ وڈغار
 آ شوزنت تہ ڈیہہ ودار آ ہا خ آ ژا ہے ڈولیس وھشیں بوئے کھڑو بیٹ کہ مژدم ئے جاں
 مس نرمغاں ساڑتھ آ بیٹ۔ سمینانی رند آ گواٹ لاف آ ہمیر نگلیں کیف ولذت آ پیداش
 بیٹ کہ آں جان آ راسیب آ کھیٹ۔ مست وٹی مہلیج آ راسر گواٹ و سمینانی رند آ دگر یں
 مد و موسم آ گوں مثال آ داٹ کہ:-

رند سمینانی وھش آں چھو سمودر و شماں

تو کلی مست آ ژا پیشتر سند کیں ہچ شاہرا، مہلیج آ راسمینانی رند آ دگر یں موسم آ
 گوں مثال نذاشہ۔ ہے نازر کیں مثال ادل تہ کس آ رانہ سچہ اداغر کسے را دل آ ماں
 ہمیر نگلیں دلے دے آخر، تہ ہے مثال بیان کنغا پہ ہے دڑیں جوانیں لوز، کہ ہے خیال آ
 پیش داشت کنت دست نہ کتغت۔

شاہر دہمی ہندے آ وٹی محبوب آ را، تا نہی نو ذ او سر گواٹ آ گوں مثال آ داٹ و

گھشی کہ:-

ملتی ڈیل گوں ریشی بڑاں
 دروشاں دا چھو تا نہی نوذاں
 کشی چھوسر گواٹاں سمیں ایغاں

بلوچی ادب ء ماں ہے دڑیں نوخیں مثال ڈہی بچ شاہرا نڈا نغنت مست ء
 راگیشتر ء ہے ڈولیں نوخیں او نا پیداں خیال او مثال سُبکنت کہ ڈہی گسی دلیل ء ماں نیا
 تکنت۔ مست یک شیر ء گال ء ماں کو ہانی دیم ء نوذاںی چہنہراں را، کو انٹانی قطار ء گوں
 مثال ء داٹ و گھشی کہ:

مانٹر کی شانک ء نوذ کو انٹی ء چھر کنناں
 ہے ڈولیں نازر کیں مثالوں ہر شاہرے فکر رست ء نخت۔

مست ہندے ء اسقل ئے روز نا ئیں گوناف ء رابکو خیان ڈیو و آنی شمال ء
 گوں مثال ء داٹ او جا ہے انہی زلفاں گوں ریز گرد خیں ماراں، وختے آنہی چند ء را،
 برانی، بڑ تر ہو خیں، آہو آں گوں مثال ء داٹ و گھشی:-

دیم ء چھو ڈیو و آں بلو حسیناں
 زلفاں چھوسیاہ ماراں تھلو خیناں
 بڑیں چھو آہو آں تر ہو حسیناں

مست مہلیج ئے بارغیں سرین ء سرا، لوغاڑیں پھٹانی دلاں را بہو خیں تیغ او
 گنڈھی ایں زحم ء گوں مثال ء داٹ و گھشی:-

بہوئیں جا دگوں بارغیں سرین ء

تُرنداں چھو آسنتر دا نغیں تیغاں

ہمیر نکلیں نازرکیں ادسہنزا میں مثال بلوچی اعب ء ماں کھمیں دست کفنت۔

مست نزانن کہ سموء راتھام شے ء گوں مثال ء داٹ۔ جاہے اَمَلت ء را دا چکانی بر

گھشیت جاہے شرادانی شیشغ۔ وختے مہیلج ء را انارانی سہر پُھلن ء نام ء داٹ او وختے

آنہی ء را تہار شوئیں شفائی بلوچیں ڈیوا گھشی یا نوخ سمبر دخیں رغانا منی جُڑ ء بوٹی۔ گھشی

کہ:-

سموژا در شکانی براں کیکھے

سموژازین ء پلپلاں کیکھے

سمویہ شیشائے شرادانی

سمویہ سہر پُھلن ء انارانی

سمویہ سردان ء تلارانی

سمویہ ڈیوائے تہارانی

یا جڑوی بوٹی ء رغانا منی

اَمَلت ء را بازیں شاہراں ”درشک ء بر“ گوشتہ لیکن مست ء ”درشک برء“ ء

مثال ء گوں، پیڈی تارتخ ء رنگ، ہمیر نکلیں بھیرے ء گوں دا شہ کہ شیر ء ماں شرادانی کیف

وخمارے اثر ادار پشخت۔ گھشی کہ:-

مس تہ شاں سموژہ ہواں درشکانی بڑے

(کہ) گوہرے دُر دیم ایں مہیری آں سستغے
 یک شیرے لاف ء، شاہر جتی رتلغیں چھمانی نگاہ ء را۔ باغیں شیدکانی لاف ء، شف
 گروخ ء پچیکاں گوں مثال ء داٹ:-

بوزء کنت جتی رتلغیں چھماں

شف گروخی مس لاغزیں شینکاں

مہلیج ءے سہریں چھمانی، روخیں ہنگر ء ڈولا، عاشقانی دل ء را شوخ بلوچی ادب ءے
 اکیں اونویکلکائیں مثالے مست ہے مثال ء چھوش بیا کنت۔

سُہر ء کنت چھماں پر خماریناں

عاشقاں شوخی بیقراریناں

بلوچی ادب ء ماں ہمیر نگلیں تشبیہ و مثال کہ تو کلی مست ء دا ثغنت دُہمی شاہراں کتر پیش
 کثغنت۔ مست امل ءے ٹوک ء را صحوئی ء دم ء و جو نہیں ستارے توار گھشیت او آ نہی
 ڈوبر ء سر الرز و خیں تا و تیبانی ء را، گروخانی تاڑی جنغ ء گوں مثال ء داٹ و گھشی۔

جی یہ تھئی و ہشیں لُدغ و پھلین کھندغاں

دوست تھئی ٹوک ان چھو ستار و جتی بانگہاں

سینغ ء تا دیت چھو گروخ تاڑی آں جناں

مست ء ہے ڈولیں نازر کیں مثالاں بلوچی ادب ءے دامن نوخیں خیالانی تا زغیں

اودھشہ نہیں پھلاں گوں پھر کھشہ۔ ہے سربری مثال نمونہ ای پیش کھنے حیثغنت۔ اعر مست ء

گپتارانی پیلوں پٹ و پھول کھنے حیث، تہ ہمیر نگلیں مثال، بے اٹھار دست کفنت۔

شیرانی رلی:۔ شاہری یک خدائی دانغیں ذات و براتے۔ قدرت ۽ پلوا ژا
 دانغیں یک دازے۔ ہرکے ۽ اراقذرت ۽ ہے داء ژا بہر و ندغش۔ ہواں مژدم، شاہری ۽
 کھٹ نخت۔ اے حالوراماں شک نیں کہ جہد و کوشش ۽ گوں دے بازیں مژدماں و
 نثارا شاہرانی چھڑا آڑتھ، لیکن ہیرنگلیں شاہر، قدرتی او نیرا نیں شاہرانی، صرف ۽ ماں
 اشارنونت۔ چھونائی ۽ زمین ۽ جہلغ ۽ آف، استی ۽ تہ بازیں ہندو جاگہ موجوداں، پر
 سربری تھل ۽ مژدغیں آف او بنترہ و چمگ ۽ زیندغیں آف ۽ ماں مزائین فرتے۔
 سربری تھل ۽ بے ساہیں آف نرم نرمی چیترا ناں، نغ ۽ کھیٹ او مدتے ۽ رند دے
 ہمکر سچ ۽ نویٹ کہ جوائیں نکرے سیر آف کھت، لیکن بنترہ ۽ زیندغیں آف، زو پھڑ ۽
 گوں ژ غزاٹ ۽ کھت و در کھیٹ او ڈیہہ و ڈغار ۽ آف کھت۔ حاضرین عہدے
 شاہری، باز و کھم، ہنر ۽ ڈولائیں او کھڑ دے مژدم ہنر ۽ ڈولا، شاہری ۽ وستا ذبنت۔ ہے
 وڑیں شاہری، شیر ڈغارے بے ساہیں او گوڑ وریں آف ۽ ڈولائیں کہ بچی بقاء نخت۔
 لیکن ڈہمی قسم بنترہ ۽ ژا در کفو نیں ہواں آف ۽ ڈولائیں کہ زوم و زدر اگوں، ڈغارا ژا،
 بریڈی آل دیاناں در کھیٹ۔ تو کلی مست ۽ شاہری، وٹ کھڑیں یا ہیل کٹغیں ہنرے
 ڈولانیٹ بلکہ زیندغیں او زور اخیں آف ۽ ڈرایٹ شاہری ۽ چہرہ، قدرت ۽ آنہی ۽
 وجود ماں ہیرنگا بدین داشتغٹ کہ کھمین ایں دل ۽ چھنڈغ ۽ گوں، شیرانی گوئڈ لیں
 گال دٹی دیما بر اور پیشہ شمت۔ ہے شپت مست ئی نو یکلائیں جو انہہ ۽ نیٹ بلکہ اولی
 وختانی کل شاہر پیدائشی شاہر ۽ شمت ہوانکہ کہنیں کلیں شاہرانی گالاں ماں جوش و جودغ
 اوروانی موجوداں اولی وختانی بلکہ چیں شاہرانی بار و ۽ پھیریں مژدم بھشت کہ ہر وختے

آنہاں را خوشی، رنج، زہریاز ہیرانی لہر لیٹیت، تہ آنہاں یہ ہندا، نشی نشتی ء، سیرانی چندھی
گوئڈ لیس گال یک سامار ء گوشتت، مست ء گپتاراں ماں دے، دہمی عہدی شاعرانی
ڈولا، بہو خیس کھورانی چوش و زور انت مست ء گالنی رلی بشامی پڑی آنی شترغ ء
ڈولا و ہش تو ارانت۔ وٹی دریں گالانی و ہش تر کنگاپہ مست ء گیشتر ء ہمیرنگیں قافیہ پسند
کشخت کہ آنہانی توار، سوکھہ داڑزان اس تواریں قافیہ گوں پجیا مست وٹی گپتاراں ماں
آد بندیں جواو کھند و خیس گروخانی پچارں دے اوار کھنت، ہوانکہ آنہی گالانی و ہشین رلی
ستار ء زیمیرانی ڈولا، مزدوم ءے گوشاں کفیٹ جہلی گال شاعر ء شیرانی مستیں رلی ء پیش
دارنت :-

مس کسانی ء شتر نہ نونخی نووتاں
مے دل ء ہوس یاں پہ شکارانی سیہاں
بانگہے سیمانی شکاراں پہ سمبراں
سیمان چھرانان سندھڑی ریجاں ایر کفال
ڈیہاں پتھرانان سرورے محلاں آتکغاں
چھر کھشہ گلا او کچا دا او کونتراں
سربر ء دور مانزیں جن ء جھوٹایاں دراں
پھول گندیکھے انگ ء چھو سمودردشماں
پھولغا سموئے بذل پیداش ء نواں

تو کلی مست ء چند ارادے وٹی شیرانی رلی او و ہشین زیر باز دوست ات۔

ہوانکہ آں دہمی مزدمانی دف زدوانی وٹی گالانی سپت ء کھنت دگھشی کہ :-

مارا مس میلاں ہر دمے گیراں مری
 گیشتر ادوست وکھم ترء براث و برادری
 زجی کانھوئے گارناں مست ایں توکلی
 گارناں مست وگارنتی شیرانی رلی

دلِ ماں ایر کفوخیں دُریں گال ہر مزدمء راشریب کھانیت۔ ہمیرنگا کہ
 مستء راؤہمی شاہرانی دلِ ء بہوخیں گال و ہش کھاتکنت ہے ڈولا آنہی ء راوٹی گالانی
 رلی دے دوست اٹ۔ ایذا، اے غلط فہمی دیر کفغ ضروری ایں کہ نواں کسے خیال ء کھنت
 کہ مست ء راوٹی شیرانی او شاہری سرا باز فخر و وڈائی اٹ پر ہے خیال غلطیں۔ مست ء
 وٹی پارء، ئیں شاہری، اکھر مزین ہنرے خیال کھٹ او نیں آنہی ء راوٹی گیتارانی
 سرا وڈائی ء دے استت بلکہ آنہی خیال ء ماں شاہری ءے چند، یک بے سنتیں جہدے
 او شاہری ءے کلئیں گال دگیتار، بے مطلوں گنوخنی دَوَرُغ انت و موز کہ قدرت وٹ
 وسیلہ ءے محنت او ہے رذیں گالاں، سؤلا محنت۔ شاہروٹی شاہری گالاں را، کھوریں
 بندغانی باپوہیں مجلس خیال کھنت و گھشی:-

رب وسیلا ءے کھنت پہ کھوریں مڑدماں

مس صدء بکاں وٹ سؤلا کھاں یَر ہاں

اُردوئے مستریں شاہر مرزا غالب ء دے ہے خیال اے ڈولا بیان کھشہ:-

بگ رہا ہوں بجوں میں کیا کیا کچھ

کچھ نہ سمجھے خدا کرے کوئی

مذرا غالب ءِ خدائی درگاہا میں اے دعا لوٹھہ کہ خدا کھنٹا آئی ہے رزیں او اولائیں
 حالوراں اصل کس پوہ موٹ لیکن مست ءِ رب ءِ دراء، اے سوال کھشہ کہ آئی اولائیں
 سولائیں ٹوکاں، خداوتی قدرت ءِ گوں سولائیں کھنٹا ناہیں تہ شاہرے صد حالوراں ٹاکیہ
 ٹوکے دے برادر آدیرہ نہیں۔ تو کلی مست ءِ ہے سوال رب ءِ ذرءِ قبول پیشہ او آئی ہے
 دریں گالاں بلوچی ادب ءِ ماں نوخیں راہ دریندور گیتغت۔

گیتارانی زوان :- مست ءِ گیتارانی زوان، گیشتر ءِ درشین و کوہستانی علاقہ ءِ اژزان و
 اُلسی بولی ایں۔ موڑی ءِ شاہرے زوان، ہمکر آسائیں کہ آئی ءِ رانچک دے پوہ بنت۔

ایشیائے بازیں ملکھانی زوانانی تاریخ مارا ڈستیت کہ پیڈی وختاں گران او
 مشکلیں زوان، عالمی اوزانتکاری ءِ نشان خیال کھنے جیٹ او مسکل ترین زدان شرتر
 کھنٹے جیٹ لیکن مشکلیں زوان ءِ ادب ءِ ژا چھڑوئیہ یک گونڈیں پتوے ءِ فائدہ زڑتھ
 کھٹ۔ لست و استمان ءِ پوہ نو بیغ سوب ءِ ہے ڈولیں ادب ءِ دیراداں،
 پھاز، نداشتغت، ہے ہمیں ادب آست آستی ءِ مرانا ششہ اونیٹ باقی ششو، گاروناپید
 پیشہ۔ عربی، فارسی، اردو او دہمی مستریں ایشیائی زدانوں، مزائیں تجربہ ءِ ژا پھذا، ادب ءِ
 ماں اُلسی زوان آرتھو ادار کھشہ۔ اے مزائیں خوشی اوشاز کامی حالورے کہ شذو پیشہ ءِ
 بلوچی ادب ءِ ہیرنگیں بیج تجربہ بخشہ۔ او ملی بلوچی ادب ءِ گیشتریں بہر سادہ او
 اژزانیں۔ تو کلی مست ءِ دے کہنیں ادب ءِ ہے روایت زیندغ داشتہ جہلی گال مست
 ءِ سادہ او اژزانیں گیتاراں نشان دینت۔

سمو گوں سہشاں سہر کنائیں

تھنکو و زراں جاں منڑا پینتیں
 نیم شفاں بیک و ٹاک کنا پینتیں
 توکلی مست ء را دیا پینتیں

یا

مس تھئی آن و تھئی نیاں کتسی
 میخ و تھئی دزدی آن خدا و تھئی
 لہر ژا مولایا در ء دتسی

یا

کانکلیں طوئے مانیں مس کونج ء گژدن ء
 سے تھلیں تاویت ژنگ آن مس دوست ء ڈوبر ء
 شک منی دوستے چا کبی تاوان ء دیاں
 برو ہمو ذاکہ نشتی ایں مہتاب مس مژاں

یا

کونج کرامنت دے دل ئے درمان ء نواں
 مے دل ء درماں سمل ئے و ہشیں کھندغاں

یا

آن تہ بے بختاں عاشقانی غیو ء کفاں
 آچیت روشے مے دل ئے ہچاے کفاں

ہے گالاں ماں نیں چپّے ء نیں چوٹ ء، نیں اڑے نیں وُلّے۔ خیال وکوز
ہڑوئیں یک ڈولا، سادہ او اڑزان مارا منّی بیٹ کہ بازیں ہنداں ہموذ کہ مست ء حقان
ء دو (تصوف ء) نازکیں خیال پیش داستغنت، ہموذ آنہی گالاں ماں بازیں اشارہ
کھانیت۔ ہے گھیں اشارہ آنی سوب ء شاہرے مطلو پوہ بنج درد کا مشکل بیٹ۔ مطلو ء
داں نہ رنے سوب زوان ء گرانی یا ڈکھیائی نیں بلکہ اشارہ آنی سر حال ء ثا، ناسی زانتی
ایں۔ چھو کہ یک شیرے گالاں ماں گھشی کہ:-

گُوڑوئے اسراریں ہے سہدار

نتی بھت وکھیٹ پر ء اظہار

ہے گالاں ماں شاہرے روح ء حال بیان کھشہ کہ روح گُوڑئی ء ماں یک
ابدین ایں شے اوزیندغیں سہدار ء ڈولا ایکیں وجودے داریٹ۔ ہرچنت، روح، استی
ء تہ استیں، پر آں ظاہریں بھتے ندریٹ لیکن گڈ ء دے آن وثار ایک نہ یک
ڈولے ء ضرور ظاہر کھنت و پیش داریٹ۔ ہے گالاں ماں ایرنگیں گرانیں لوز نیستیں کہ
کے ائی سمجھ ء ماں مہیٹ، البت بلوچی ادب ء ماں شاہرا ہے نوخیں خیال ایکیں بھیرے
ء پیش داشتہ ہوا نکہ پیلویں سوج و فکر ء ژا سوامر دم ہے گالنی مطلو ء پوہ بیٹ نوی۔
دُہمی شیرے گالاں ماں گھشی کہ:-

مس ہواں روش ء مہتاں متاں

(کہ) شاہ پھاظہار ء بھرتی بوزا

ہے گالاں ماں معراج قصوے پکڑا اشارہ ایں۔ ہمید اشاہ ء ژا مرا از آنحضرت

محمد ﷺ ایں کہ اللہ تعالیٰ آءِ انہی ءِ راوٹی دیدار نشان دلغ ءِ پہ اے دنیائی ءِ ثا، بڑی جہان ءِ، بھڑتہ۔ ہے گالانی مطولدے، ہے ڈولیں اشارہ آنی سوب ءِ درد کا گران تر معلوم ہیث۔

یک شیرے گالاں ماں گھشی کہ:-

گو شتنت پیغمبراں سوا یکھیں

ہڑدو ہندانی عہد گول یکھیں

باز مس راستیں چنوا سکھیں

یعنی چھونا سیا تہ خدا ہا سوا لکھ پیغمبر دیم دا ثنت لیکن ہے گلاں ثا، چھڑوئیں یکھے ءِ گول ہڑدوئیں جہانانی باردا قول کھشی کہ اے جہان ءِ ادیمی جہان ءِ ماں آئی حالیور ءِ منیث۔ ہوانکہ بازیں مخلوق، قیامت ءِ روش ءِ وثارا در برغ ءِ پہ آئی راستیں چنوا گیر تھ واد شتیث مست ءِ گالاں ماں ہمیر نگلیں شیر دے استنت کہ آئیہانی مطلو ءِ پوہ بیغا پہ، سوج و فکر ءِ ثا سوا، ہواں عہدی زیندا و گالاں ماں اداریں اشارہ آئی سی بیخ ضروری ایں۔

مست ءِ شیرانی گال موڑی ءِ وھش و ساہ ایں، اُلسی زوان ءِ لافایت البت ہندے ہندے ءِ آئی ءِ عربی او فارسی ءے چندھی یوڈ باز سنہرا ئیں بھرے ءِ آڑ تھغت چھو کہ قیل و قال، حجت، ازل تعظیم، عین، سرار، اظہار، نازل، شیدائی وغیرہ۔ مست ءِ ہمسایہ ایں ڈیہاں ثا سندھی ءے دے بازیں لوز، وٹی جندے بولی ڈولا، وٹی گپتاراں ماں آڑ تھغت چھو کہ، سڈو (گوانگ، سور (دڑو) گانج (گرنڈ) بیخرا (ڈوڑا) وغیرہ۔

مستریاں شرف :- تو کلی مست سیلانی پھقیرے اٹ۔ آنہی ہر ہندے راجانی
 مہتر و مستراں گو راوند دروند کھٹ او آنہاں گوں نند و نیاز کھٹ۔ مست ء وٹی گپتاراں
 ماں، وٹی عہدے مرتھی خان بگٹی۔ سردار گزین خان مری میر کرم خان، بجارانی وغیرہ لیکن
 مست ء وٹی گالاں ماں، نیں کسے ای سپت دستا کھٹے اونیں نا جائیں خوشامد۔ لاطمہ ایں
 مست، مستر و مہترانی پچارے، وٹی برات و برادرانی او دوست و سنگتانی ڈول ء کھاریٹ۔
 شاہر، زرکھانی ڈیہہ ء پیر سہری ءے دربار ء روٹ او ہسے روشاں مرتضیٰ خان بگٹی ءے
 مہمان بیٹ۔ مست بگٹی سردار ءے پچارا اریزنگا کھاریٹ :-

جو انیس میں شاہیں قادرے کھاراں

سگھ ء پاک ء ادھر چھپا یاراں

آتلغو کوہ ء ننگریں دیشہ

ننگر ء قربانی سلام پیشہ

گوستخت کھڑدے روش او دنیاں ء

گورا میر گندیں مرتضیٰ خان ء

ذات عز رکھانی تھنگویں حان ء

(تھی) سرموٹ شوہاز عاقلین دانا

(کہ) مارا مانا ختہ اژ وٹی جانا

شاہر ء بگٹی سردار ء را ”امیر گند“ او بگٹی تمان ءے ”تھنگویں حان“ گوشہ او آخری گال

ء ماں آنہیا پتہ بیخ دُعا کھٹ۔

”امیر گند“ ہواں مژدم ء را گھشتت کہ آں شرفداریں مژدماں را، عزت و قدرے نغاہاگوں گند یث۔ امیر گندے لوز شاہر ء جندے جوڑ کھنغیں کوزے۔ ہے مَطلوے دار یث، بلوچی ادب ء داں اے وختا جوڑ کھٹ نخشہ۔ دُہمی گالاس دے شاہر ء سردار غلام مرتضیٰ خان ء را، آنہی جند ء را بے ”تھنگویں حان“، گوشتہ او ہے حالور سپت ستارہ ءے نیث، بلکہ راستیں حالورے اٹ۔

دُہمی ہندے ء شاہر میر امام بخش خان مزاری ءے پچارا کھنت و گھشی کہ:-

مست مروشی مس باغچہ ایں سندھ ایں

داڑہ ء سلطانیں سرے جندا ایں

گور امام بخش پوترویں رندا ایں

مہتراں دور مانٹریں مزار ایغاں

دُرسنت انت من تعظیماں بلوچی آن

ہے گالاس ماں دے مست ء میر امام بخش او مزاری تمں ءے ہمکریں سپت ء کھشہ کہ آں

دور مانٹرا وکھیائیں راجے، اوسیا لانی عزت و تعظیم کھنغے بلوچی دو دو ستوراں بجوانی ء پوہ ایں۔

ہے گالاس ماں مست ء مزاری تمں ءے، بلوچی ننگ دنج بر جاہ دار غے سپت ہ ستاہ کھشہ۔

دُہمی سردارانی سپت و ستاہ ء تہ بل، مست ء وٹی جند ء تمں ءے سردارانی دے

بچ وختا تعریف نخشہ۔ مست چھڑ وگر دانی لاف ء دری ڈیہاں گارث کہ آنہی ءے۔

بنگویں براٹ، پھیرک ء وٹار ء گشتہ۔ سردار گزین خان مری ءے تمندار ء کاغذے لاف ء

ہے حلا کھفو، مست ء نیغا، قاشدے عیم داشہ۔ مست ہے سر حال ء لاف ء سردار گزین

کانء پچارء دے کھاریٹ لیکن آنہیء را چھڑوئیخ دُعائیء کھنت اوبس۔ گھشی کہ:-
 کاغذے آتکے گوں ہزاریں لکھو پڑھاں
 پھیرکء حال گونء شنت گزینء سلام
 سرٹھی سو باں باٹ دس سیر و شاذھاں
 مست یک شیرے گالں ماں سڑدار دودو خان نامء خشک پٹشکیء چھڑوئیخ ”دودہ“ کھنت
 وگیر تھ کہ:-

مارا مس و ہاوا آتکغت دودہ درمیاں
 زیٹ کھن وگرڈ کہ گپتغت کاہاں کافراں
 یک ہندےء مست، گنجیں کاہانء درو درباری آنی او سیر دکھیائی نے پیراء گوں
 آواریء۔ مہڑو سرکڑ دوانی سپتء کھنت و گھشی:-
 نشتغت سرمیں کا نہلو گنج ایں
 گنکلو گوغائی لوایاں
 درو باری آں عمر اہی آں
 گوں وٹی میراں شیر طاعیناں

بلوچی سماجء ماںء خوشامد، میاری حالورے اٹ، ہوانکہ مستء وٹی شیرانی
 گلاں ماں، بے سناتیں، سپت دستاہء موڑیء حتر کھشہ ناہیں تہ مستء دلء ماں، ننگ
 داراوحیا دثانی مڑدماں مزائیں عزتے اٹ۔ گھشت کہ یک ڈھکےء ناگمانی مری او
 زرکھار نثرء نیا ما جنگ کھڑو پشہ۔ میر کرم خان مقدمء قاشدےء گوں۔ وٹی راج و اُلَس

پاؤا، ہے جنگ و جھیمروئے حلا دیم داٹو، مخلوق کزدار کھشہ۔ مست ہے سر حال ء بیان
کھنت او چھڑوئیں یک پٹائے لاف ء میر کرم خان ءے ہمکر سپت کھنت کہ ہے یک
گال ء دیم، چندھی ہ پتر بیکار انت گھشی کہ:-

نگ و جنگانی واژہ وحان ء

کاشندے دیم داشہ کرم خان ء

بلوچیں مژدء پے ”نگ و جنگانی داژہ“ لقب ء ژاؤاں تریں لقب ڈہمی یتیں۔

تو کلی مست ء یک یکیں مہتر و سر دارانی نام گپتو، آنہانی سپت، نخشہ، بلکہ یک
ہندی ء او جملوا ہواں کلیں راجانی میر و مسترانی سپت کھشہ کہ آنہانی ساء شیرا، راج و تمن
آنی، وخت، سیر و کھیائی ء او حیر و امان ء گوز غایعت مست ء خیال ء ماں بلوچانی ہمیر نگیں
ڈیہہ بندغ و سغ ء پے باز جو انت چھو کہ گھشی:-

دسغا جو انت راج بلوچانی گھسراں

دورد باری ایں شتر شرت ء رحمتاں

وہش دل و وہش انت گوں وئی کشت دکیلغاں

یا

سیل کھناناں پے محشریں ملکھاں

جو انت سر دار و راج پے خلقاں

یا

راج بلوچانی و سستا جوانیں

ساء سر دار ء حیرو آمانیں

مست و ٹی باری ءِ ژا پشتری، ہتھیر بزرگ، شاہر مردار تخی اوزم جنیں مزدمانی باروا گوشتہ کہ:-

جی پدے جواں مرداں اوستاں

اویلی شاہراں ژا مست ءِ راجام درک باز دوست ات چھو کہ آنہی قولیں کہ

”شاہرتہ جام باقی ناکام“۔ مست، شہ مرید ءِ راشاہری پتھر ءِ نہ لیکھیٹ بلکہ آنہی ءِ را، پیر و مرشد ءِ ڈولا عزت و شرف ءِ داٹ گھشی کہ:-

شہ مرید گوانگھ ءِ کھیٹ ءِ صحوہ بیگہاں

ڈہمی بندے ءِ گھشی کہ:-

شہ مرید مارا تریٹ ءِ گول چھیاریں سنتاں

ٹھپٹو دست ءِ اشتی گول راستیں چنواں

پیڈی شاہراں ژا مست ءِ رائنگریں بیورغ دے باز و ہش ات چھو کہ آنہی تعریف ءِ

ماں گوشتی کہ:-

شیر ہوانہاں کہ ننگریں بیورغ ءِ جھشت

تو کلی مست ءِ را، تمنی زیندے کھڑ دے جو انہہ کہ آنہانی سرا بلوچی زیندے آیرو،

ایریں، باز پند ءِ شنت۔ سری بلوچی مچی و دیوان، دہمی بلوچی ادب و شاہری، سوی، سیالی

گھسو، چھیاری، مزدی قول و قرار ^{چھٹ} مچی، داڈونگ۔ چھونائی تہ ہے گلئیں جو انہہ قبائلی

زیندے ماں، ہر کس ءِ را دوست انت لیکن کھڑ دے مزدم ءِ ہے کھاراں پہ مزائیں نامے

کشتہ۔ تو کلی مست ہے سہ پتانی، نامداریں سروکاں ژا مجلس و دیوان پہ میر چا کر ءِ، ادب ءِ پہ

ننگریں بیورغ، قول و قراراں پہ عومر ءِ، سیالی گھسو ءِ پہ بالا چھ ءِ اوبشک و داڈن ءِ پہ سخی نو

ذہندغ ۽ گير ڪھاريٿ۔ آڻهي ٿي ۽ ڪير اوندی لافا ۽ دوداں را، ڏهي برا، زيندغ
ڪھنغ او آڻهاں راترقی دینغ جوش و جودغ دے سہرايما موجودیں۔ گھشي کہ:-

برکتی دیواں چا ڪر ۽ ميرین ۽ ڪھشت

شير ہوانہاں کہ ننگریں بیورغ ۽ چھشت

جنگ ہوانہاں کہ ہون گریں بالا چھ ۽ ڪھشت

داذ ہوانہاں کہ زرزوال ۽ دث دائعت

عشق ہوانہاں کہ لیلو و مجنا یا ڪھشت

من دے گپتاراں حدیثاں کون ۽ دیان

اے دعوماں شک نیں کہ تو کلي مست ۽ وٿي گپتاراں ماں اولی تاریخ او دڙیں

حدیثانی پیرا گون دائعت۔

زیارتانی سلام:- تو کلي مست دث دے پڄڻغیں مڙ دے اٿ، ہوانکہ آڻهي دل ۽ ماں

، خدائی جوانیں اونچیں مڙ دمانی باز عزت و قدراٿ۔ مست ۽ پیر و بزرگانی زیارتاں گون

، پیتی دہم اٿ۔ آڻهي ۽ ترینغیں دیہائی، کلیں بزرگانی زیارتی سلام ڪھشہ۔ تزخ دہانی

پیراں ٿا، پیر سہری، پیر بخاری، نانا صاحب او دہی بزرگانی سلام ۽ چندھی دھکاں شہ۔

آڻهي ۽ سند و پنجاب ۽ مشہوریں اولیا او بزرگانی روضو دے زیارت ڪھشت چھو کہ سخی

لعل شہباز قلندر، سخی سرور، شمس تبریز پیر بہاول حق، پیر محبوب شاہ وغیرہ۔ پیرانی سلام ۽ ٿا

سوا، مست حج ۽ شہو، آنحضرت رسول ﷺ ۽ روضو ۽ زیارت ۽ ٿا دے بہر وند پیتہ۔ مست

۽ وٿي گالاں ماں دے ۽ پیر او پچار آڻھغنت کہ:-

مں گوں درویشاں صربرء سندھء سئل کھناں

مُجء ہر پتیں روضواں زیارت ء کھناں

مست لعل شہباز قلندرء رابزرگ دولی آنی چھڑء نہ لیکھٹ بلکہ آنہی ء راماں گوں
اشعارء کھنٹ۔ سیون ء رسخ ء رند، تو کلی مست قلندرء دربارے، بیرق و پڑکوانی، جھنڈ و
گھنڈانی او آنہی ءے یار و سنگتانی پچار ایرنگا کھنٹ:-

نیں کہ داں سیو انڑء شٹاں اوذا

اوذا گور، تمبو ء امام ایغا

بیرق و شوشنگاں پھقیر ایغاں

سنگتیں یاراں ہر چھپار یناں

یار کھڑ بنت ژا جاگہ و لیناں

شرخمار بنت گوں رتلعیں عیناں

ستینستی ء گوں دانغیں دیناں

دے ہواں چھی ء کہ من ء میناں

مست، پیر ء ژا، بیچ ظاہریں سوال ء نخت اووٹی دل ء مطلوب ء درنخت۔ شاہر جو انیا

سئی ایں کہ پیر آنہی، سر حال ء ژا، وٹ خوڑ دایں، ہوانکہ آل اُرداس ء کھنٹ کہ:-

دے ہواں چھی ء کہ من ء میناں

یعنی پیر، دلانی حالاں سئی ایں کہ مس چھے ء باڑایاں۔ شاہر سموئے زہیرانی ایرکنخ ء یہ سخی

سرورے دربار ء روٹ و گھشی کہ:-

تھی زہیر نیلینت سرورے دربار ءرداں
 سرورے دربار ءمنہہ نیست اث عاشقان
 دُہمی شیرے گالاں مان گھشی کہ:-

سرورے دربارا ضرور و انہی ءرداں
 دانہہ منی مان بے سمیراں ہول پوشاں کھناں
 مس بذیں گڑداں (چھو) جنج بی جنگانی کوآن
 چاڑمنی جنج ءچھو چاڑٹے بالا چھ ء کوآن

گھشدت کہ بالا چھ گور کثیر ءمزائیں مدتے ءداں مژبورانی ڈولا نخی سرورے
 دربار انشتو، پیر ءدرا ابوہاری داشہ۔ آخر نخی سرور آ نہی دہاد ءلاف ءآنکہ اوبالا چھ ءاشارہ
 کھشی کہ تھرائیں موکلیں، وٹی ڈیہا پھڈا گڑدو برو۔ آ نہی ءرا لے دے اشارہ پیشہ کہ
 بالا چھ ءرایڈی پھیر، گون کپتہ نونت۔ ہے گالاں مان ہے قصو ءپیرائیں۔

تو کلی مست دے سرورے دربار ءہے خواست ءکھنت کہ بالا چھ ڈولا آ نہی ءے
 دے مراز بچاشت۔

مست بازیں ہنداں، پیشی مسترینانی او پیر و پھقیرانی نام ء، عزت و ادب ء
 گوں گیر تھ۔ مست خدائی در ءہیل و مذیں کہ آن جوانیں بندغانی او پیر و بزرگانی، دعاء
 برکت ء، راہ ءثرا، رذ نویرت گھشی کہ:-

پیر محبوب شاہ رضوا مہماں پیشاں
 پیر ءمہماناں، داث مناں شیر و شکلاں

من نہ بھلاں کہ عاشقاں رہ پیش داشتغاں
 دُرکت دکرُمُو او مزید ء بچینتغاں
 پیراں سُہری ء داشتغاں شہباز ء لقا
 پیر ملتانے کل مدّنت گوں بھاول ء
 شمس تبریز مے داژہیں کھیٹ مے داہرا

پیرا بزرگاں ژا سوا مست ء شہید و غازی آں گوں دے مزائیں مہر و مجتے اچ۔
 مست، ظلم او بے ترداری خلاف ء مڑو خین مڑدانی جہد ء گوں، وٹارا، شرتخدا رحسا
 و کھنت او وٹارا کر بلائے شہید و غازی آں گوں لیکھیٹ۔ مست ظالم او مظلوم ء جنگ و
 جھیرد ء ماں وٹار ء، مذام، بے کس و مظلومانی سنگت و دز کمک خیال ء کھنت۔ کر بلا جنت
 ء پیرا یاداٹ گھشی۔

(میں) جنگ ایں گوں حونی آں حسین بیغاں
 گوناں گوں معصوماں امام بیغاں
 مست گوں ٹولی ء بزرگ بیغا
 شاہ حسین ایں گوں گہنورین تیغ ء
 شاہ تھی ابرو آں دو گُلکیں آں
 حضرتی دیم گوں تھنگویں ریشاں
 مسک و مندیل و بیرم ایں پھاغ ء
 شَر ء تَجّی مس زا مریں بَجّہ

اسپرے پھلتیں مس سزے داراں

رذ کھناں کانار ء جزید یغا

شاہرے خیال ء ماں ذات ء ڈھال واسپر، امام حسین ء تھنگویں دیم او پاکیں
بالاذ ء سراء سراسر کف لاشک ء نیں ہوانکہ شاہر، امام ءے ملغی ڈیلاڑا، جزید ء کانار ء،
رذ کف ء پہ آنہی سراء، ”پھلتیں اسپرے“ دارغا لوٹھیٹ پھچکھ شہید وغازی آنی رتلغیں
بالاذ، بہشت ء باغانی، سہر پھلانی، لائقا ئیں۔

مست ءے گالاں ماں ”جزید“ ظلم ءے یک نشان ءے بے انصافی ءے یک
بیرق ءے۔ مست وٹی گالنی گونڈ لیں تھیراں گوں، ظلم لئے ہمے نشان ءے پرورش ءے لوٹھیٹ او
بے انصافی ءے ہمے بیرق ءے شنگلیغ ءے زندائیں۔ مست درشکانی ہماریں داراں گندیٹ
دے آنہی دل ءے ماں بہوئیں زحمانی خیال سوز ءے بیٹ او آنہی ءے راہواں ترندیں تیغ گیر
کھانیت کہ جزیدانی جنگ ءے سامان ءے۔ پہ لپکارنت۔ گھشی کہ:-

دار ہماراں چھو بارغیں سریناں

تُرنداں چھو آمنتر داغیں تیغاں

داڑ، پہ توفیق ایں دل ءے زیریاں

پہ جزیدانی جنگ ءے سامان ءے

مست خدائی در ءے شہادت ءے ہواں شہد و شگلئیں پیالواں لوٹھیٹ کہ امام حسین

ءے گوں وٹی تھنگویں بچھاں نوشغنت :-

شربتاں پاک ایغاں من ءے لوٹھاں

ہڑو رنگانی شیغ آں لالیں

نوشتت شاه ء جملگیں پچھاں
 پیالوے نوشاں کھاغذیں رکھاں
 یکھے پہ داسا یا خدائی ء
 یکھے پہ نیت ء گنوخ بیغا۔

آزات شاہری:۔ انگریزی ادب ء اثر ء سوب ء اردو شاہری ء ماں کھڑ دے نوخیں
 شے ادار پشغت۔ کہنیں اردو شاہری ء ماں بحر، ضروری خیال کھنے جیٹ۔ بحر، اصلا ماں
 یک کچھ وکھیل نئے کہ آہی ء گوں، گالانی دراز و گونڈی براوری یا نابراوری پر کھ ء جیٹ۔
 اغریک شیرے اے دو گالا ترا یکھے بحر ء کچھ ژا، گونڈ ہیٹ او یکھے دراز، تہ ہواں دراز تر، یا
 گونڈ تریں، گال غلط خیال کھنے جیٹ۔ بحر ء ژا سوا قافیہ اور دیف ضروری خیال کھنے
 جیٹ۔ قافیہ ہواں ام تواریں، ام ریں اویر ہیں لوزاں را گھشنت کہ آنہانی اہلان
 وصوت یک دہمی ء گوں نزق نختر بنت چھو کہ ڈغار، سفار، کشار و غیرہ۔ ہمیر نگار دیف ہواں
 توز ء را گھشنت کہ قافیہ ء ژارند ء کھیٹ او ہواں یک لوز ہر دھکا کھیٹ۔ لیکن انگریزی
 شاہری ء ماں بحر ء ہندا۔ یک بھیریں، اہلان نئے کچھ وکھیل ء کھار اداٹ۔ ہمے اہلان
 ء کھیل ء حساوا، اغریک گالے لاف، دو حرف بنت او دہمی گالا ماں دہ حرف بنت، پر
 ہر ڈوئیں کھیل والی اہلان ء یک گپھل ء تول و وزن ء گوں براور بنت تہ ہواں گال
 درست خیال کھنے جنت۔ ہمے ڈولا اگر گالانی رندی لوز یعنی قافیہ دے، یک دہمی ء گوں
 مہزلنت تہ باضے نیں۔ انگریزی شاہری نئے اثر سوب ء، اژدو شاہری ء ماں ہمے ڈڑیں
 شاہیر، دیری دانی اور پیشہ۔ حاضرین باری نئے بلوچی، نظم ء مس دے ہمے رنگ سجلی ء

ادار پیش۔

ایشیائی شاہری ء ماں دہمی کہنیں روایت قافیہ اور دیف بیغیں۔ ہمے روایتے پابندی دانی دے بیانا پھیدا غیں البت سچلیں عہدے کھڑ دے اردوئے شاہر ہمے حالورء ضروری خیال نخت، کہنیں بلوچی شاہری ءے تاریجا اگر گندے تہ ظاہر بیٹ کہ بلوچی نظم ء ماں قافیہ اور دیف ءے آزا تیں شاہری مروشی ءے ژا چھیار صد سال پیشتر ء شروع بیٹہ۔ بلوچی نظم ءے ہمے روایت، در ڈیہی شاہری ءے اثر جہا تانہ ز ڈھر بلکہ ہمے راہ دث در گیتکہ۔ بلوچی زداں ء شاہراں ہر وخت، قافیہ، ژا زیات، مَطْلُو او میناے خیال داشتہ۔ ہموذ کہ جوانیں یا نوخیں خیالے، پیش داشت ء نیاک تہ شاہراں، ہمیر نگیں ہنداں قافیہ اور دیف یلُو دا نخت۔ بلوچیں شاہرانی ہمے آزا ت خیالی ء بلوچی ادب ءے دامن پُراہ تر کھشہ۔ کہنیں بلوچ شاہراں البت دزن ءے ہر وخت پیلویں خیال داشتہ۔ تو کلی مست ء دے بازیں ہنداں قافیہ اور دیف ءے آزا تیں شاہری کھشہ، لیکن نخرے ہر ہندا پیلوی ء خیال داشتہ۔

راز گوئی:۔ مست یک ہگلو اور است گھشوخیں بلوچے اٹ۔ ہر حالورے کہ آنہی دلا اٹ، ہواں آنہی دف ءے ژا در کپت۔ آنہی دست ءے ہر بھل و چکے یا خطاے پیشیں، مست ءے صفا سدھا نیار استیں پیرا اٹ۔ تمنی زیندا ماں پرانی تجانی نام گر غے مَطْلُو، وٹی ساہ و سرے زیان کھینغیں پر مست ہر ہندا، ہر مچج ءے، بے سدھانی ڈولا، سمونا م ءے گرانان نماں شٹ۔ مست ءے را چھونا سما کپتہ کہ آنہی ٹوکاں وٹی ہندو ہش کھشہ۔ مست میر کرم خان مَحْدَم ءے گوردانہی روٹ او وٹی کلئیں ڈوہا مژدانی ڈولا منیٹ و گھشی کہ:۔

کھار کھینوں گوں گنوخِ شتیِ حلمہاں
 کھارءِ ٹاپیے داں تھوادا نہی آتکغاں
 اغ نہ ماہینے قولیں کہ کھلاں اُلکہاں

میر کرم خان ءِ سموئے سیاد سکو لوٹھانٹو گوشتہ کہ تو کلی یک گنوخے او آ نہی رائیند غی
 ودف ءِ راپ راپ نیغا گندگی نہیں۔ نین مست ءِ دل ءِ ماں بذا نہیہ ئے او نیں کہ سموء
 رادے ڈوہے اتیں۔ گنوخانی بے ستائیں حالوراں گوں کس گندغ بیٹ نوی۔ آخر میر کرم
 خان ئے نیام کفغ ءِ گوں پھروئی لشکر ءِ مست ءِ گنوخی او بزرگی تک کھٹو کیر ہانخشہ۔

۱۸۵۸ء ماں، مری اوز رکھانی تمنانی نیام ءِ یک مشہوریں مڑ ڈائی ئے پیشہ۔ ہے
 جنگ ءِ ماں تو کلی مست دے وٹی دو برات ءِ گوں پھجیا گون اٹ۔ مست ءِ یک براٹہ
 جنگ ءِ ماں شہید پیشہ لیکن مست ءِ چند، جنگ ئے نوہشیں پڑا اثر اُدر، ششہ۔ نین مست ہے
 حالورسرا، ارمانی ایں کہ آں وچ پھچے زیندغ وڈراہا، پھذا اگر تھو آختہ۔ ہے ڈراہ گڑوغ ءِ
 ژا، جنگ ءِ میڈانا ماں، سرءِ دلغ، مڑدی کھارے اٹ۔ شاہروٹی ڈراہ گڑوغ ءِ سر، وٹی
 چندرا، دے، میار ویغا، ہچ نالاء نخت وگھشی کہ:-

چلمھروی روشا گوں سری مڑداں گون ٹاں
 پہ برے مس دے جاکھٹاں ناوہشیں پڑاں
 مار دو دیکی ءِ بیڑشہ زڑکھانڑ پو تر داں
 ساکھشہ آخر سر منی زر مشٹیں لڑاں
 اشتغو آلنڑ مس پھدی رنداں گڑتھغاں

مس دلا گوشتہ گن نواں باری نئے کھناں

چھو نزانٹوں کہ زیاذ ہیں خواری نئے کھفاں

مست متخ نیت ایں اونٹ کڑداریں مڑدے اٹ۔ آنہی ء دراہیں عمر میں کسے ء

را، گوں دستاں آزار رسائیتہ اونیں گوں دف ء، لیکن مست نئے پھروئی ٹکرا گوں ناہ نیٹ

۔ پھرویاں ژا، آنہی ناوہشی نئے سوب دے ظاہراٹ۔ مست ء وٹی کست وکنغ ء لکنغے

کوشش دے، ہچی نخشہ۔ پھرویاں نامی، ہرچھیں نئے کہ آنہی دل ء ماں آتکہ، ہواں آنہی ء

دف ء ژادے کشتہ۔

پھروئی گل ہواں روشاں سیر وکھیائی ٹکڑے اٹ، لیکن مالدار دبھا گیا بیغا گوں

اداری ء درو کا جو مؤ خوردے استت۔ جو فو سوب ء آنہانی ہوندوبے ہوندی

سرہرانیٹ۔ مست پھرویاں ہی ہے بڈگورانی نئے سرحال ء بیان کھنت و آنہاں راشغاں

پھغاں کھنت کہ:-

زیا نہو پھرویاں بغائیاں

ہوند حیران و دور حرایناں

شیرانی ترتیف:- مست ء تھام شیر، تھماں وختا، گوشتغاں؟ ارمانیں کہ ہے سرحال ء

کس سئی نہیں۔ پھیریں مڑد، یا ہواں شیرگو، کہ آنہاں رامست نئے شیریات انت، ہج

سر و پیرا ء داٹ خنفت کہ مست نئے شیرانی، پھرو و ترتیف چھشون ایں۔ اغر ہے ترتیف

واجھے ء دست کپیں تہ، گڈا جوانی ء معلوم ہیٹ کہ آنہی شاہری ء چھشوں پیش رفت

کھشہ۔

بازیں شاہرانی گپتارانی، جوانیں یا ڈھلائی، گالاں تڑا، مڑم قیاس ء میٹر
 ینت کھنت، کہ نواں بوان ترین شیر، پوہی او پکوی دھی بیغنت او ڈھلا تریں شیر گسن سنی
 دکھم پوہی عمرہ بیغنت لیکن مست ء دڑیں گالاں ماں ہمیر نگلیں ہج فرق سہر انویٹ۔ مست ء
 کلیں شیر، ہمیر نگلیں رلی ءے ء گوں یہ سارا روغائینت۔ کہ کلیں شیر یک سازے یڑ ہیں
 زیر معلوم بنت ہوانکہ قیاس ء ژا مست ء شیرانی تریف معلوم کف تمام گرانیں کھارے۔
 جاہے جاہے البت مڑم کیسی بیٹ کہ پھلاں شیر پھلانی وخت بیغنیں چھو کہ چنہڑی جنگ ء
 شیر۔ مڑم قیاس ء گھٹ کھنت کہ ہے شیر ۱۸۵۸ یا آ نہی ء ژا سڈت رند بیغنیں مڑم
 اے دے گوشت ء کھنت کہ مست ء ہے شیر کہ:-

زی نہ پھیری ژا تھڈی کوہا در کھفاں

کھاتک داؤشتاں سملے سنگ ایں بانڈاں

سمو قفاخ بیغا ژا رند بیغنیں۔ سمو ۱۸۸۰ء ماں سو باں دیشہ، ہوانکہ ظاہریں کہ
 ہے شیر ۱۸۸۰ بیغنیں۔ لیکن چھڑوئیں یک دو شیرے سن و مدت، سئی بیغا گوں، گلیں
 گپتارانی تریف جوڑ پیدہ نویٹ۔

شیرانی سرگال:- چھوش کہ پیشتر گھٹے جیشہ، عربانی شاہری ءے ایرؤ، قصیدہ سرا،
 ایریں، ہے سر حال ء سرا عالامہ شبلی نعمانی ءوٹی کتاب شعر العجم لاف ء لکھشہ کہ ہواں عہدا
 کہ ایران ء ماں شاہری شروع پیشہ، ہواں روشاں، عربانی شاہری نلائیں قصیدہ اث۔
 ایرانی شاہراں دے ہے دگ کپتہ بھجیکہ قصیدہ ء گوں ل، دادن و بشکیش ءے ہیل و امید
 دے ادارت۔ ہے سو با ایران ء ماں دے شاہری ءے بنکیر قصیدہ ء ژا پیشہ۔ قصیدہ آنی
 بھیرایش اث کہ آنہانی لاف ء سر سراں، عشق و محبت ءے گال گھٹے جیشہ۔ ہے

سرگالاں را "تشیب" گھٹھے جیٹ۔ شمیذ ورنند سپت و ستاہ ئے گال کھاختت شاہراں
 عشق و محبت ئے پچارا ژارند، ساہ ئے ٹوک ہمیرنگلیں بھیرے ء گوہی داٹ و گڑ دینت، کہ
 ہر کس گھشیت کہ ہے پیرا، رضائی نہ، بلکہ بچو وٹی دیما، کزانہی آتکوڈ کپتہ۔ گالانی لاف ء
 ہمیرنگلیں گوہی ء را "گڑریز" گوشتش۔

سر بُدی پیرا ء ژا ظاہریں کہ عرب و ایران ئے شاہراں، قصیدہ ئے بے لذتیں
 گالاں ماں، چس و داس پیدا کنغایہ، عشق و محبت ئے مجالس کھاٹت۔ مغلانی باری ء
 قصیدہ ہندوستان لاف ء آتکہ۔ اے ہندی شاہراں دے، عرب ہ ایران ئے شاہرانی
 راہ و ہندوٹی کھٹے۔ بلوچی ادب ء ہر پخت قصیدہ، سراسر نیستیں، لیکن شیرانی لاف ء
 "سرگالانی" گھٹنے دوضرور موجودیں۔ کہنیں بلوچ شاہر۔ شیرا ژا پیشتر ء کھڑدے
 گاگاں ماں، خدائی حمد، آنحضرت ئے مداح اوصحابہ ئے سپت ء کھنت۔ توکلی مست
 دے کھڑدے شیرانی گالاں ماں، حمد و مداح ئے دستور سراجو شہ لیکن بازیں شیرانی
 سرگالاں ماں آنہی ء کہارے مد و موسم او بشام ئے جڑدہورانی پچارا آڑتھہ مست سری
 شاہریں کہ آنہیا شیرانی سرگالاں پہ بشام و بہار ء سر حال دھش کھٹے۔ مست ء بشام ئے
 جڑدہورانی او بہارے ہمیرنگا، اوت اوت کھٹھو، بے باروی ء پچار کھٹے کہ بازیں مژدم
 جدا جدا میں شیرانی، ہمیرنگلیں گالاں را، یک شیرے گال خیال ء کفت۔ جو و نمبیانی
 پیرا، مست ئے دل پسندیں، حالورے اچ، ہوانکہ آنہی ئے بازیں شیر، گرون و گردانی،
 سرگالاں گوں شروع بنت۔ ہوانکہ ہے ڈولیں یک شیرے داغ ء رندا، اغر، سڈت ڈہمی
 ہے بھیریں شیرے پڑھئے تہ مژدم خیال ء کھنت کہ نواں ساگی ایں شیرا ڈہمی برا،

پڑھنائیں۔

مست ءے ہے بھیریں شیراں ماں کہ آنہانی سرگال، بشام ءے پچارا گوں شروع
بت، یک حد ءے ماں سیمک ءے گپتارانی رنگ اواریں۔

وفات و زیارت :- توکلی مست ۱۸۹۶ء ماں تقاخ پیشہ۔ آنہی زیارت کو بلو
تخصل ءے ماں یک مزائیں پرائیں پٹی ءے لافائیں کہ ہواں پٹق میدان ءے نام مست
ءے نام سرا، ”مست میڈانگری“ ایر کھنے جیثہ۔

مست بلوچی زدان ءے مزائیں شاہرے پیشو گوستہ لیکن بلوچاں ماں آنہی
نامداری ارمران نامی ءے وجہ آنہی ءے کلاؤ بزبرگی ایں کوہستان ءے مژدم مست ءے راپیرا
وبزرگانی ڈولاسورنت او آنہی نام ءے متتاں منت مست ءے دربار، سوالی او مراد لوٹھو خانی،
زیارت گا ہیں۔ ڈراہیں سال مست ءے دربار، مژدmani اندورونداہیں کتے پہ زیارت ءے
کھیٹ کسے پہ متتانی رسائیغ ءے۔ صحو و شام مست ءے دربار، مژدmani چھر مانا تکی ایں۔
مست ءے زیارت ءے، چندھی ہیرنگیں مژدmani کہ آنہانی مست ءے کلا ءے گوں مراد جھنغت،
جھنڈ سائیٹنگشی آنت۔ مست ءے سلام ءے آئیخیں مسافر و سلامی آن پہ، روش و شف، دربار ءے
لنگر بلغائیں۔

مست یک کھانی عاشقے ات او آنہی ءے کلاؤ ماستریں کلاؤ بزبرگی آنہی ءے
نیرانیں گال و گپتارانت۔ دہوز کہ گیزی استیں، مست ءے نام داجتار زیندغیں۔ و موز کہ مست
ءے کلام ماں اے دنیا ئی ءے موجودین، مست زیندغ و حیاتیں چھو کہ حافظ شیرازی ءے گوشتہ:-

ہرگز نمیر و آنکہ و لش زندہ شد بعشق

ثبت است بر جریدہ عالم دوام کا

مست و گیتار

برکتی دیوان چاکر ء میرین ء گھشاں
 شیر ہوانہاں کہ ننگریں بیورغ ء جھشاں
 قول ہوانہاں کہ عومرو جام ء پالتاں
 داڈ ہوانہاں کہ زر زوال ء ننگ ء کھشاں
 عشق ہوانہاں کہ لیکو و مجنا یا گھشاں
 عشق ہوانہاں کہ لیکو و مجنایا گھشاں
 مس دے گول گیتاراں حدیثا گون ء دیاں

مست

دل گنوخیناں کھاری نذانی انگلان
 ظالم و زورخ پیشہ ژا میٹرو مینتاں
 بیا او مہیلج کہ مس گوں اے ڈایاں چھوکھناں
 ریزرگراں ماری پہ پوادان دیم ء دیاں
 (تھی) کھانغذیں رکھاں چھولواری تاداشناں
 کشکلیں دتھآناں شورغ و پھڑزی پکھغاں
 ریٹویں چھمتاں پہ پواداں رلینتاں
 خون منی اویش ایں دل ء چکامستغاں
 نیں کھنے پھول ء نیں سلامے دیم ء دے
 نیں منی تھتئی ایں دل ء حالاں سئی کھنے

☆ مست

رسترائی ءے کوہ مزن مزیں
 کوہ گوں سمولڈغاں شیریں
 کوہ مروشی تھئی دروشمنت بریں
 مست

سمو یہ شیشہ ہے شرادانی
 سمویہ شورانے تلارانی
 سمویہ سہر پھلن ہے انارانی
 سمویہ ڈیوائے تہارانی
 یاجڑی یوٹی ہے رغا مانی

مست

ماراس میلاں ہردے گیر آراں مری
کم ترء دوست و گیشنزء برات و برادری
زحی کانبھوئے گارناں مستیں توکلی
گارن آں مست و گارنتی شیرانی رلی

مست

شمیر (۱)

یہ دُعا مے ءِ سملے لوغ ءِ نشتغاں
 سمل ءِ چھماں گمگیں ۱۔ انزوی رتکغاں
 تھئی زہیر سمو، پہر پہ پہری ءِ نوخ ءِ باں
 چھو کھیرانی آڑوایں ۲۔ آساں روخ باں
 عاشقی شوکاراں لواری ۳۔ پیلو شتغاں
 سردا، پھازی ءِ ستلغ او سیاہیں کیلواں ۴۔
 عاجز ءِ ننڈاں چھو گنہگاریں مژدماں
 تھی زہیراں مس سندھ ءِ چو بیٹاں ۵۔ گارکھناں
 مس شتو سندھ ءِ اژ مژد جھنگاں گو ستغاں
 پھاذاں نال بستاں پہ ڈغارانی چھاگغاں
 چھماں ہوں متاں پہ شفانی گو ڈوہا ۶۔ وہاں

(۱) کُل کُل ایس (۲) گرم۔ شو شوخیں (۳) لوار ءِ ڈولا۔ گرمیں لگھ ءِ ڈولا (۴) پیش ءِ شتعیں پاڑ۔
 (۵) پٹ، میدان (۶) بے وہادی

شہ مرید مارا تریٹ ءِ گوں چھیاریں سنتاں
 ٹھپٹو دستے اِستی ءِ گوں راستیں چبواں
 دوست پہ تھئی مُونجھاں چھکڑ ءِ تھئی بتیغاں
 کھوراں جھاگیناں مشکاں گوں بنداں ایربراں
 سمل ءِ دستاں یہ چلوئے آئی وراں
 دوست منی بیواکاں اِکھشہ وانڈو ءِ گوں بُراں
 پھاز شفازی ءِ کوہ بن وکھوڑان وگراں
 سمل ءِ پھر من گمگیں انزری رتکغاں
 دوست منی گریئے وھش کھنے جو ریں دژ مناں
 سمومیش لالے نیستی عیو من اِنگہاں ۳
 یَر ۴ ءِ جوڑ ینتہ گھشے کہ کاریگراں
 چوٹ گوں تھنشاں کشتغاں ۵ ول گوں پرگفاں ۶

۱۔ لغور۔ گو ءِ زور ۲۔ ہندی۔ اوطا قی ۳۔ انگواہ ۴۔ یک ڈولایک سامار ءِ ۵۔ چوٹ ۶۔ بُر۔ چوٹ
 ۷۔ اڈلانی۔

ششیر (۲)

یہ دُغامے ءِ سملے لوغ ءِ نشتغاں
 سملے چھتھاں گمگیں! انزوی ریتلغاں
 تھئی زہیر سَمو، پہر پہ پہری ءِ نوخ ءِ باں
 چھو کھیرانی آڑاں ۲۔ آساں روخ باں
 عاشقی شوکاراں لواری ۳۔ پیلو شتغاں
 سردار، پھازی ءِ، شُتغ او سیاہیں کیلواں ۴۔
 عاجز ءِ ننڈاں چھو گنہگاریں مڑدماں
 تھئی زہیراں مس سندھ ءِ بیٹاں ۵۔ گارکھناں
 مس شتو سندھ ءِ اث مژو جھنگاں گوستغاں
 پھاذاں نال بستاں پہ دُغارانی جھاگغاں
 چھماں ہوں مستاں پہ شفانی گُوڈو وھال ۶۔ وہاں

(۱) کُل کُل ایس گرم۔ شو شو نیس (۳) لوار ءِ ڈولا۔ گرمیں لگھ ءِ ڈولا (۴) پیش ءِ شتتیں پاڑ

(۵) پت، میدان (۶) بے وہادی

شہ مرید مارا تریٹ ء گوں چھیاریں سنکٹاں
 ٹھپٹو دستے اِشتئی گوں راستیں چمبواں
 دوست پہ تھئی موبنجھاں چھکڑ ء تھئی پیتغاں
 کھوراں جھاگیناں مشکاں گوں بنداں ایربراں
 سمل ءے دستاں یہ چلوئے آئی دران
 دوست منی بیواکاں ۱ کھشہ وانڈو ۲ گوں بڑاں
 پھاذ شفاذی ء کوہ بن و کھوڑان و گراں
 سمل ء پھر من گمگیں انڑزی رتکغاں
 دوست منی گریئے و ہش کھنے جوریں دژ مناں
 سموئیں لالے نیستینی عیومن انگہاں ۳
 یڑہ ۴ ء جوڑ بینہ گھشے کہ کاریگراں
 چوٹ گوں تھنشاں کشتغاں ۵ ول گوں پرگفاں ۶
 بیگہ ء درینے جکھئی مس آؤ بندیں بڑاں
 چاڑ دہی ماہے (کہ) آسی بے ڈء کوہ ء بارغاں
 کھیٹ پہ آزمان ء ہر گراڈ یہیں مانجاں

۱۔ لغور۔ گوئے ڈور ۲۔ ہندی۔ اوطاقی ۳۔ انگواہ ۴۔ یک ڈولا یک سامارء ۵۔ چوٹ ۶۔ بڑ۔ چوٹ۔
 آڈلائی ۷۔ درکھیٹ۔

شمیر (۳)

سَمَوَمَن دوشی ، دیشہ گوں دہا وء شاذہاں
 سیر سالوکی کرزء کھنت ، بے دوشیں گزراں
 برتخء کن چھماں گوں ہزار لوئیں سیر مُغاں
 (مس) دلیس اچھڑ ۲ پتو بولک ۳ ء مہماں پیتغاں
 سجھغان مَن کہ دن ء پڑاں ۴ گپتغاں
 اشته مس تڈا گوں گنوخ شلمی اقلان
 شد ۵ بلوچانی کنت ہرجا ہے قصواں
 بولک ء دوست ۶ لنگھڑی ء سر گپتغاں
 ہے ۶ نویشہ کہ دوست ء کار داراں گپتغاں
 اے گنوخیناں ، گوشنتاں ، میغان ء ، نہ گیر
 بیا ، نواں پوہ بے ، تھہ گنوخانی ، اٹکلاں

درکفی ، سَمَوَ ثَا، وِثی سِزِی، حِیْمَہَا
 لال تاخانی بوءِ پہ رنداں ریتلغاں
 (گوتھی) پاڈء، اد، دیوانغ، ترادرمان ء کناں
 گندغی اولنی گل مننی دست ء پشغاں
 سوہوی چاٹاں اُلکبہ ء چھیاریں دیشغاں
 اتیں زالے آں ہج ہوزاپیلؤنیاں
 نیں گھنوخ کھائے مس سرء قربان ء کھناں
 سرمنی قربان دیم گوں دُزِیں دینغاں
 عہدناں زالی دست ماں گیوارء ہ پھشاں
 مس تھئی آن ، تھئی گنزاہج گسی نیاں
 (تھئی) ء ہذاں ۲ پھاریزاں، چھوقر انانی اکھراں ۳
 (تھئی) حفرتی ریشاں چھوقر آنی، زیارت کناں

شعیر (۴)

مدّیں بشامے درکفاں استیں ااژمواں
 ژا زرے ۲ بنداں بارغیں پڑایاں ۳ چناں
 جو حراسان ء آف و شیربنت و ایرکفاں
 سیاہیں گوربنت و سارہ و سانگان ء جھراں
 روضو ء شمس بیغا پھقیر دُھبا یا شلاں
 شف گردخ دُکاں دیکناں تا ہافیں وہاں
 نیم شفاں اوہیل ۴ ء کناں بندیل بستغاں
 گواراں تورخان ء تھنویں گڈاں آف دیاں
 مانٹر کی شانک ء نوذ کوانٹی ء۔ چھر کھناں
 گواراں ساو ء نوذ کناں گونجی و لہراں
 بیڑاں دُکی ء تکرّی ڈوراں پھر کھناں

نوذ ضرور گوانت و گنوخ ء و هشت ء کناں
 لوغی لیموئیں زامر ء چیئر ء آو دیاں
 میں دل ء دہم ایں گیشترگوں بازیں پھرغاں
 مں کہ روشے ء جوغاں دہمی پیشاں
 مں ہواں روش ء دیشہ ژا گنجیں کوہ بناں
 برمریں ترنپان و پڑیانی جینہراں
 یہ دُغامے ء سَمَلے گل ء نشتاں
 چارٹوں عیناں لال آں چھو لیموئیں براں
 شو کٹو دُرچین ایں جن ء لہراں گپتغاں
 دل گنوخیناں کھاری ناذانی انگلاں
 انگل ء کنت و نام ء گیر درشک ء زامر اں
 گر ء کھنت پچھی بیارہواں درشک ء سَملاں
 ظالم و زوراخ پیشہ ژا میٹر و متتاں
 بیادو مہلیج کہ مں گوں اے ڈایاں چھوں کناں
 ریز گراں ماری ، پہ پواداں دیم ء ، دیاں

(۱) ہوس، ہیک (۲) یک روایتے ء ماں ہے گال ایرنگا آتکے کہ:۔ انگلی ء کنت و نام ء گیر درشک ء ژا مں اں

(تھی) کھاغذیں رکاں، چھو لواری، تاداٹھاں
 مکشکلیں دناناں، شورغ و پھوڑی، پکٹھاں
 ریٹو ایں چھماں پہ پوداں زلتیتھاں
 کرگڑی بالاں مس شٹو سندھ ء گوستھاں
 حوں منی اوشیش ۲ ایں دل ء چکا مستھاں
 نہیں تھہ میں تھنی ایں دل ء حالاں سئی کھنے
 نہیں کنے پھول ء نہیں سلا مے دیم ء دئے
 (گوں) ذہران ایں ٹوکاں میں زہیراں نوخ ء کھنے
 کاشڈے ششٹے نئیں وتی راستیں قصوے
 پھیری گوں درچین ایں جنا گالی پٹھاں
 محشریں سیماں دیشہ مس سمو لڈھاں
 گوں منی دیما اومری اقرارے کٹھاں
 گونڈلیں انڑی گوں زہیرانی زارہاں
 زارہ ء کشتو دست ء ماں سرزاناں جٹھاں
 نہیں گنوخ کڑدی نہیں کہ سہرابی چھڑھاں
 سموشی کھائیے مس سرء قربان ء کھناں

سراتھر بشک ایس دیم گوں دُڑیں دیندغاں
 (تھی) میرہ تھیاراں مس لُحف ۽ توخ ۽ کنناں
 مس تھی بور۽ گوں سر۽ مَشکا آو دیاں
 نیں نیایان و دوست منی پھیغا ماں مخاں
 مس وٹی قوللاں عومری سچیار پینغاں
 پینغاں سچیار چھو جہانی ۽ دینغاں
 روح ۽ ردلُوئے بل ۽ شوامست ۽ قصواں
 دل گنوخے کہ مارا داسٹی مس از اَرگذاں

شمیر (۵)

سَمُوڑَءَ زینِ ءِ پِلہاں کیے
 سَمُوڑَءَ درشکانی براں کیے
 سَمُوِیہ شیشہ ءِ شرادانی
 سَمُوِیہ سروانے تلالا رانی
 سَمُوِیہ سہر پُھلن ءِ انارانی
 سَمُوِیہ ڈیودے تہارانی
 یا جڑی یوٹی ءِ رعاع مانی
 سَمُوِیہ ہنجیرے مزن تانہیں
 کوہ سرودکُمبانی ترسے ءِ رستہ
 ہندے ماں جیہیں ۴۱۔ ایں گراں پیشہ
 سر تھئی چچ گوٹ ءِ نہ جھنڈ بینتہ
 بُوڑ ءِ کھنت ہونی رتکغیں چھماں
 شف گردنی گوں لاغریں شینکاں!
 مَلتھی ڈیل گوں ریشمی خبراں

دروشماں دا چھوتا نہی نوذاں
 چھم ۽ شراں تھنکویں دیم ۽
 بمبویں اجادگول بارغیں سرین ۽
 ترنداں ۲ چھو آمروس ۳ دانغیں تیغ ۽

۱۔ تلشکوئیں کوہ۔ تھلاگ ۲۔ جوبہ جھتر ۳۔ گور۽۔ وٹ ۴۔ جہل ۵۔ نکلیں جوا۔ مزائیں۔ ڈالائیں ۲۔
 زورہ نکٹا ۳۔ تھیئٹھیں آف دانغیں۔ آندارہ جنوردار۔

شمیر (۶)

دے مناں بنگاں نوش کھناں اہستیں بھقیر
 نوش کھناں بنگاں ایر کھفان سموئے زہیر
 پیالوے نوشان و سجیت ایباں مس خاطر
 مے دل ء لیٹت میڈویں ۳ بنگانی ملار
 ہر کسی تھئی ایں دل ء میلی سید جلال
 برکتی دیوان چاکر ء میرین ء گشاں
 جنگ ہواں انت کہ ہون گریں بالانچ ء گھشاں
 شیر ہوانہاں کہ ننگریں بیوروغ ء چھشاں
 قول ہواں انت کہ عومرو جام ء پائشاں
 داڈ ہوانہاں کہ زرزواں ۵ ء ننگ ء کھشاں
 عشق ہوانہاں کہ لیڈو و مجنایا گشاں
 من دے گوں گپتاراں حدیثاں گون ء دیاں

۱۔ ہاغہ، سجاک ۲۔ دل ء ۳۔ بریں، گھانا میں۔ تھمکیں گداڑا، پالائیغیں ۴۔ کیف، نشہ۔ ۵۔ بخی نوڈ ہندغ
 لاشاری۔

پھرتے چھو میناں ۱۔ چھو کہ پہ حانی ء مرید
 چھو کہ پہ بڑاں اختر ء پھولٹ گلڑی
 مس تہ شاں سمو تھ ہواں درشکانی بڑے
 (ڑء) گوہر ء ڈرگوشیں مہیری آل سستے ء
 نئیں گنوخاں دئیں کہ مس بڑاں شینگاں!
 سمل ءے سلانی زہیراں شکنگیاں ۲۔
 دش گشیں لوڑی بیاؤگر ہلک ء سر گر ء
 وھشیں گل ء سازکن گر شروڈہ نیر ء
 موڑوٹی الشاہیں ۳۔ روتاں پہ جنیہر ء ۴۔
 چھو سمیناں سل مار ء چھو سالوکی ۵۔ مار
 آل دے بے بختاں (کہ) عاشقانی غیو ء گفان
 آچیت روتے دے دل ءے ہچائش کھفان ۱۔
 عاشقی شوکاراں لواڑی پیلو شتغاں
 ستکو ء داذاں سردا پھا ڈی ء ہنگراں
 من گول درویشاں ضد بر ء سندھ ء سیل کناں
 حج ء ہر ہمت ایں روضواں زیارت ء کناں

۱۔ گنوخ، باڑا۔ ۲۔ دڑتھ ختم۔ ۳۔ کابل۔ ۴۔ دل ء راڑ راڑیج، دل ءے چیر ء جیج۔ ۵۔ ڈھانڈا کین
 ۵۔ الکنغ، شیر کھشغ۔ ۶۔ ونا لوسیر۔ ۷۔ بمبال۔

شمیر (۷)

ہر دمے ستاریں خدائی نام ءِ گراں
 نام محمد ءِ یاتنوں پیرگوں پڑکواں
 رب اوسیلے کھنت پہ کھوریں بندغاں
 مں صدءِ بگاں تھہ سولا کھاں یرہاں
 نندہ نغا ہد ربنی کھایاں بھیدی مں ڈھبراں ۳
 مے دلالہر ءِ کھایاں چھو بشامی دَرزاں
 چھو سمندر ان دسانونٹری کھورگوں اُچھلاں
 دوست منی درینے کوشتی مں سوزیں کوکراں
 چیلکا جنت چھو سانونٹری آؤ بندیں جواں
 بانگے سرگواٹ کھیٹ اٹءِ ہمبوسیں شہاں
 شر ءِ نائی ۵ کہ گونتی سموئے سلام
 تھاں زرے کھیٹ کہ مست ءِ کھاں نیل بندیں جواں

یک روایت لاف ءِ ”رب“ ءِ ہندا ”وٹ“ کھشے جیہہ ۲۔ کھڑدے ورایتانی لاف ءِ نندءِ ہندا ”شر“ آختہ
 ہواں کوہ کہ شرط ءِ لاف ءِ آنہی سرا بھیدی آل سنت ۳ رغام، جڑو ۵۔ کشیت، جڑو ۵۔

نوذژادیرپاندیس ۶ حراسان ء بن جنان
 متاں میں عرضاں بنداں ژا کچ وکراں
 میر نصیر خان ء پیہریں محلاں ساکھناں
 شف گروخ پنگھر بنت وپہ دامان ء شلاں
 گواراں ستنی ء مہتریں سیوی ء رشاں
 اسپنجی ء ویر بنیں ریخاں آف کھناں
 ڈھاڈرا نازیناں ادو بولان ء گوزاں
 ناکس ڈیہہ ء شہرغ ء گزندوگوژکھناں
 داں دے گوئڈیں یوزوئے دیما تاہراں
 رہنغ ۲۲ ایں پچاں ساعتے گوئڈیں ایررشاں
 تھنسو ان و شکین مس اشی بندیں جھمراں
 دیدنت و گنداں پہ پڑی آنی چینہراں ۳
 تزوت منداں ۴ ژاوتی کہنیں جو سراں
 آف گھنت کبماں پہ شکاری او کونتراں
 بیدہی میڈش تنگاں ماں بیوان و گراں
 جہل پیشین ء جو ژا گو ڈھنگ ء سمبراں

۱- یک روایتے ماں ”سرسلین“ گھسے جیہہ ۲- براؤر کندھی ۳- شزرغ- رخغ- قطار ۴- بٹیرہ، آندر کھفے ہند

ثء زرے بندت بارغیں پھڑایاں جناں
 گورونڑیخادبرک سرداہاں ڈھل گراں
 گردغیں بشامی نثل بندیں کھوکھراں
 شمو نشتی ایں دانی گوں سوریں چھلراں
 نوذگواران ء مے دل ء کران ء کنان
 ایریشاناں پہ میر بلوچانی یو ذناں
 دوست ء دور مانڑیں بانڈواں مارومارکنان
 گورغیں کھاڈاں سملے جیڈی امسراں
 تر مپ شلوخیں تھی گورغیں گل ء لال کنان
 جاداں پھاریزنت گندانواں بوآں نمب جناں
 سملے ء سیری جیمہ ء سالوکی وراں
 نوذکہ ہنیشراں گواراں سہی ء پاکوڈاں
 جگھشو وگندیث دوست پڑی آنی جینہراں
 اے ہواں ترنمپنت کہ گنوخ ء دیم داٹھاں
 پہ گنوخانی گوشتن ء بستو آتکھاں
 سموگوں ماندا میں دلے نوذاں پھول ء کھاں

شوگونخ نیثہ پہ پوا دانی چھڑغاں
 اے جو دادا شہ تانہی ہمبوئیں جواں چھڑغا، چیت
 ایں کوہ سلیمان ئے پنگھراں
 چھےء سنبھالی (کہ) کشتے ژا ڈیہہ ڈالکہاں
 چھڑغا او ذا پھولغا سمو دروشاں
 جڑغا پھوذاں کانہل ۱ او کنگال ۲ اث تمام
 ئیں نیایان و دوست منی پیہیغاماں مخاں
 اژتھی بے سیشیں سلاماں دیرء گہاں
 بازتھی لڈانی پھذا گاماں پیٹھاں
 پھاذاں نال بستہ پہ ڈغارانی جڑغاں
 چھم منی سہرت پہ شفانی گوڈدہاواہاں
 چھونا تھنی آں (کہ) مشکء گوں بنداں ایربراں
 سئل ئے دستاں یہ چلوئے آنی دراں
 بنداں مس کوہاداراں ششماہی روشغاں
 دارتھغیں سیٹ انت، دانتغیں دیمی تو شغاں
 مالک ء ذکر اس شف دورشی ء کھناں
 زارہاں جواتاں کہ گناہاں ماف ء کھناں
 زارہاں میں آں تھہ رسن ئے برانی مرید
 ہنچش آں مس دے چھو، تھوے، حانی ء زہیر

ششیر (۸)

مَن کسانِ ءِ شَنِزِثا نُوخِ نووتاں!
 تے دِل ءِ ہوس ایں پہ شکارانی سیہاں
 بانگے سیمانی شکاراں پہ سَبِراں
 سِماں چھڑانا سَنَدھڑی رینخاں ایرکھفاں
 پینلواں سالے بانچمیں سَنَدھ ءِ گارکھناں
 اژدریا ءِ مَن شامہڑے ءِ ڈکوتے ۲ دیاں
 چھڑ کھشہ گلا او کچاواڈ کونتراں
 سربراڈور ماٹریں جنے چھوٹایاں وراں
 پھول گندیگتھے اَنگ ءِ چھوسمو دورشماں
 پھولغ ءِ سَموئے بَدَل پیداش ءِ نواں
 زراں چاندی ایں تھنگواں سہریں اشرفی
 درشکاں کھول میریں بُو، چھوسکئی ءِ زری
 کونگ وکھنتر سان ءِ دیاں سَنَدھ ءِ چھوکرئی

بوئے مس جاداں بہتت لوڈگانی بھری
 دیروئے زالاں مان ء شت دُرگوش اس پری
 ستملئے عہتاں مس نہ بھوریناں امبری
 کس نئے سکوہ ء کہ دلی احوالئے گراں
 مارء مس وہاوء آتکغٹ دودوہ درمیاں
 زیٹ کھن وگرڈ دکہ گپٹٹ کاہاں کافراں
 مارء ماں میالاں ہر دمئے گیراں مری
 کم ترء دوست وگیشترء براٹ و برادری
 زجی کانبھوئے ا گارناں مست اس توکلی
 گارناں مست و گارنتی شیرانی رلی
 ڈھورپہ ریز ء مژد پہ قولان ء اڑی
 کھورء بولان ء ایر کھفاں مشکاف ء دھفاں
 میر نصیر خانئے تھنگویں مھلاں آتکغاں
 سیماں چھراں سملئے جیذاں سرگراں
 بانگپے صھوی میر کرم خان ء دانہی رواں
 کھار کھینتوں گوں گنوخ شلی حلہماں
 کھار ء ناہینئے داں تھو ء دانہی آتکغاں

قادری خواجہ ، گارخن ، اے تھئی آمانتاں
 (تھئی) دست ء آہو ء تھاں وہ ای ڈومبے دیاں
 (تھئی) دست ء آہو ء من اشی! بندے ایرکھناں
 ملخ ۲ وجین انت کرگس ۳ ء دل گوش ء کھناں
 موت ء ورش بی چھو بیارنت و پھیداراں مناں

شمیر (۹)

سانو تزی نوخ ہو زایں جواں ارداس ۱ ء کھناں
 گوں منی عرض ء پیغٹ مالک مہرواں
 بستغٹ ماڑی ء سرا آف بندیں جواں
 ٹیکشہ گرداں تترا ۲ چوٹی ء رشاں
 ترک ۳ ء گنا یاں مانٹرک ۴ ء بند آف کھناں
 نوذ کرنٹ رخ ء بھاولاں زئی آں ساکھناں
 بانزراں بیٹرنٹ بُوڈن ۵ ایں شوخو ء رشاں
 پیر ء کھورا اونگرے دربار ء شلاں ۶
 پیر سرچھرنٹ ای کھفنت دوست ء بانڈو آں
 (سمو) گر نی ء کھنت گٹھ ء گوانکھ ء جنت چٹھی امسراں
 چکت ء شو اپوڑاں ۷ ساز کھنت ہو گرڈیں ۸ رڈاں ۹
 کاڈل وقندہار ء گروخ نونخ پیغٹاں

۱۔ عرض ۲۔ کوہ ء نام ایں ۳۔ ہندے نام ایں ۴۔ مست ء لوغ ء ہند ۵۔ نندجاہ ۶۔ گواراں

۷۔ ریزو میہ (کڑی نئے) ۸۔ یک گواف ء ۹۔ ہر گڑوی رڈیں گڑی

اے ہواں ترمپ انت کہ گنوخ ء دیم دائغاں
 گرند اں بارائیں جی پہ شے وھشیں زیراں
 ترنپاں نال گوا نکھ ایں جی پہ شے دھش ایں تر ہکفاں
 دست ریزنت وگول سری آف اے شوناں جتاں
 آں دف ء مارے داڑتھ کہ تھی ترنپاں دعا کھناں
 پیر سراچھرنٹ ایر کھفنت دوست ءے بانڈواں
 دل وکھول میر و روڈن ۲ آن سر سچیر وکھناں

شمیر (۱۰)

پھیری ژا بیوان ۱۱ منق ۱۲ کھانکاں
 رسترنی ۱۳ ۱۴ کوہ بن و کھوڑاں
 داں دم ۱۵ ترنپاں مہر کھشہ اودا
 گورمن ۱۶ ولال این سئل ۱۷ ۱۸ لوغا
 بر، دیم بنت چھو بیدہ ۱۹ ای سپراں ۲۰
 تھیر ۲۱ وگرگون ۲۲ آں گیافیں آں
 پہم کھشہ شکرایاں شتاوین آں
 قول کھشہ چھاری آں چھیاریں آں
 مادے پہ لال ۲۳ ۲۴ تازغ این رنداں
 پگھغت باغ پہ طالح و نجت ۲۵ ۲۶
 بادشاہ معلم ۲۷ پیشہ مس تخت ۲۸ ۲۹
 ہر کھذیں جائز ۳۰ بنت مہمانی ۳۱

پھوڑمن درائی جاگہاں بیایاں
 پشت بجوں دروغانی دنیائی ء
 بیا گروں او میٹ ء حذائی ء
 مارا اللہ د یا علی یا ت ایس
 اثر پھڈ ادوست و دژ مناں تات ایس
 تھانگریں گرویں سٹمل ء بلی
 نیں گنوخ پارا واسپہاں! گوستہ
 نیں کہ مس قیزان ایس پھلنگ بیغاں
 سموٹ حال ء بیداں سی ایس مست مروشی
 مس بانچھیں سہد ھ ایس
 واژہ ء سلطان ایس سُرے جند ایس
 یاگور ء چوٹی ء وہ و دنگ آں
 مہشراں دور مانڑیں مزار بیغاں
 (یا) میر جمالہان ء پوترویں رندآں
 دُرست آں مس تعظیمان بلوچی آں
 بانگہے سڈ او صاڈے پیش

مہڑاں پیشینی کمر بستہ
 سمبران ء پہ مزل این رائے
 کھاتکوں داکچی لدریں ل شہرے
 دیر ذئے بازار ء گروں بہرے
 کنجری آل ژا مہڑیں موراں
 کھیٹ رُزان ء چھوچھاڑدی ماہاں
 گھٹراں جنتھ - چھو تاہی نوذاں
 چھاٹ ء دات خوشبو آل ادوپرنج آل

شمیر (۱۱)

دوست ژء؁ جانداره لپوں آں کھے
 رُستہ مس ہبُو ریں گری سایاں
 دورشماں داٹ (چھو) تانہی نوذاں
 گشیت چھو سرگو اٹاں سمین بیغاں
 لامب ء؁ ژنگ انت چھو زامری چیٹراں
 پَن ء؁ شرنٹ چھو تھنگویں دیماں
 دارہما رنتا چھو بارغیں سریناں
 ٹرنداں چھو آمنٹرس داٹغیں تیغاں
 واژہ پہ توفیق ایں دل ء؁ زیاں
 پہ جزیدانی جنگ ء؁ سامان ء؁
 میکائل نوذانی مہاس زرائیں
 وٹ پڑیانی داغ ء؁ مس دست ایں
 مہرواں بیٹ وپنٹرا گواری
 وٹ مراذ وندانی مراذ بچی
 بوژوہیل واغان ء؁ دریائی ، آں

ہئے تراناں چھو سانوڑی! سیراں
 بلی مس گلاں بادشاہی آں
 سوزنت چھو طولی آں لقاوی آں
 دوست مروٹی مس نوخ سراں نوخیں
 ورتاں مست بیغاں تھل ۲ و توخیں
 گنداں تھی لوڈاں مس بٹان بیغاں
 ٹھوساں ژا زورکھار اں قہار بیغاں
 چھی ۲ تھی کھارانی ازل گیراں
 چھی ۲ تھی مہرانی فضل گیراں
 دوست مناں پڑدہ ۲ نقل داری
 چشم ژامہرانی درء گواری
 شیربتاں پاک بیغاں من ۲ لوٹھاں
 ہردو رنگانی شیشخ آں لالیں
 نوشیت شاہ ۲ جنگلیں بچھاں
 پیالوے نوشاں کھاغذیں رکھاں
 کیھے پہ واسط یا خدائی ۲
 کیھے پہ نیت ۲ گنوخ بیغا
 بیایاں میں تھنی ایں دلا پچھاں
 مہنہ ۲ دوست بیغا گوانی آں
 رو ضو ۲ لال بیغا سلامی آں

شعیر (۱۲)

زی نہ پھیری مس تھڈری کو ہادر کھفاں
 کھاتک او اوشتاٹاں سملے سنگ ایں بانڈواں
 کھٹنا موت وس پرے ارمانی نیاں
 آتلغاں مس کہ بانڈواں احوالے گراں
 سنگ نہ گالاینٹ ہکلن ے سنگاں را زواں
 سنگ نہ گالایاں باج ے ژا ڈڑیں بانکھاں
 غم تھئی سمو شوٹاں چھو پنچھانی غماں
 چھلمو ۲ بیارت مس دل ے بنداں ایر کھناں
 سملے کوہیں بانڈواں سہر ولال کھاں
 جکھٹھاں کہ مس دل ے پنچاراں کھناں
 چھوخن مست گرن نواں پھروئی، گل ۳ بر آں
 بیارے چلم ے کہ اندھاں دیپھانے کھناں

۱۔ ایک روایتے لاف ے، کھایان وکشان سملے ہوگیں بانڈواں، آختہ ۲۔ کانار ۳۔ وھش دل بنت۔

پُرس اوار بنت و چا بکے بنگاں راجناں
 تھی، زہیر نیلاں (مس) سرورے دربار اوراں
 سرورے دربارءِ منہہ رستہ عاشقاں
 روشءِ پیشین ءِ مس، دا چوٹی ءِ آتکغاں
 گوشتہ سردارءِ تھہ پھچے کھلے ءِ زارہاں
 دل گنوخ پیشہ بن لے شوامست ءِ قصواں
 گیر ءِ کھیٹ سمو کھلاں ژاواوا در یہنغاں!
 روش ءِ ٹکا مس سرورے محلاں آتکغاں
 چہر کھشہ لوکان و کچاوا و گنڈراں
 بادشاہ زادی گوں ہزار وین ایں و لڑہان!
 دل منی پُند ءِ نخت ز نریر مہراں
 جی پہ شے چھماں نیشہ شاسمو لڈغاں
 سمل لے لوڈ، گوناں گوں کہنی کو نتریاں
 بوئے جادانی چھو لوڈگان و عطراں
 گندی جادان دکھڑ ءِ کھنت مکنا میں گڈاں
 تھنگویں کچھی رستہ گور آرہیں پھشاں
 سملے لوڈاں تھی جن اے کاہان ءِ نحاں

شمیر (۱۳)

بیابے سوزیں مُرگ تھرا، ربا لونا کھناں
 ایر کھف اثر درنگا بل ۲، زہیرانی زارہاں
 زیرِ سلامان و شلن پراء پت و بیدہاں
 نشک و پارایشنت سہرتی چھتمانی لوار ۳
 شپتتیں پھونزے، سمنے بروان آن اوار
 کاٹلیں طونے مانیں مس کونج نے گڑدنا
 سے تھلیں تاویت ژنگاں مس دوست نے ڈوبرا
 سک مناں دوست نے چا کبی تاوان آدیاں
 بروہہ، ذاکہ نشتی ایں مہتا ۴، مس مڑواں
 شر ۵، حتر، کھنہ اٹھکو دروہائیں مڑواں
 گن ۶، نوان بارے آتھرا گجاں مے گوں جتاں
 میں سلامان زیر، بندوچی زڑیں بانزراں
 بروہہ، ذاکہ نشتی ایں بانگ میڑواں
 تھہ دے بلاناں بندی مس چچا ایں کونفا
 آستہ گیرتھہ و کھنتے مس شاراء پٹوا
 چھہ آ چھکیں تھہ کنتل و گوشانی گورا
 تھاں وہی مُرگ نے گپتہ چھہ ویلے آتھرا

۱۔ کاشد ۲۔ بل دے، ۳۔ لیکو ۴۔ نوخ ۵۔ کھڑدے روایت لاف آ ہے گال ایرنگائیں :- بی

خوڑدار آٹھگ دروہائیں مڑواں ۶۔ گندے گوان آتھیر

وِیل مناں ہچی مں چھڑوئیں رابالواں
 زڑتھغو پھیغام مں تھئی دوست ء آتکغاں
 (کہ) ہاکھنے سَمو اے دُنیا بُو اِنیا گُو زِی
 ہاکھنُو دوست، مے دِل ءے بمبالاں مزیر
 عیناں ۳ بُو ز آرے دیر ء بنت سالانی زہیر
 زڑدے ۴ دیر دارے دید غانی مہرامزیر
 زیرے بمبالاں پنت ءے ریلی ۵ ایں پھتیر
 جی پہ تھئی نرمیں جُو غ ووشیں کھندغاں
 جی پہ تھی بوآں اژ منی جانا دیر مخاں
 دوازدہیں بنداں نیستی عیوس اَنگہاں!
 سمو تھئی ٹوک ایں چھو ستار و جی بانگہاں
 دوئیں دستانی مُنڈری چھو آسی بلاں
 جج کھڑویا داشتغت دُکانیں گوراں
 سینغ ء تادیت چھو گروخ تاڑی آں جناں
 لوگی ناری ءے رُستہ مں ارگونیں گراں
 زڑتھغت بوآں، بوئے چھو ہمبوی زراں!
 جان اوں ساڑپشہ اشہ پہنا ذو سُنغاں ۲
 دام ۳ منی چھمانی تھااں ژا دیر پیشغاں

۱۔ سری۔ ۲۔ جُغ، گُلو، سِغ۔ ۳۔ چھماں۔ ۴۔ دل۔ ۵۔ سیلانی۔ ۶۔ بنداں۔ ۱۔ بوئے دینت۔ ۲۔ پہناذء دُرد۔ ۳۔ پڑدہ

ششیر (۱۴)

پاتیں مارا اللہ مرشد ء کھئے مئے داہرا
 شہ مرید گواؤ نکھ ء کھیٹ مے ء صحو و بیگہاں
 دیشہ ماسمو کھڑ ۲ ء کھنت ملنائیں ۳ گڈاں
 درشکاں لیموئے حاکی باغانی تہاں
 پن ء جوائنت و شکلیں رنگ گوں دروشاں
 چنڑ گوں مسکان ولونگان و عطران
 لوڈتھی سمو گوناں گوں کہنی کونتران
 توکلی مست ء شیراں گوں راجی واڑہاں
 ہرکے شیران ء گھشی مست ء قصورآں
 درست گنہ ماف ء بٹت ژا خاوند ء درا
 بیخ دُعائیاں کھنت، مست، آنہی ء سرا
 باغ سوزانت کہ مے دُعا آ میں پیشنت
 پیشنت آ میں عالم و جگا ۴ دیشنت

پشنت آئیں گال گورشاہیں قادرا
 کھوکراں لاکڑاستہ چھو بشامی جواں
 گنڈ ۲ ایس گردناں ہینترغ ۳ ایس نوزی جینہراں
 چھوڑے ۴ ملکاں داثنت عرش پریشنتاں
 سموگوں حوراں نشتہ ماں طوبائے بنا
 کوثرے آفاں نوش ء کھنت نُورے پیالواں
 پیالوے نُورے اریں پہ مست ء نیتا
 گونجاں قطاریں سمو پہ نرمیں لڈغاں
 کونج کرامنت وستی کھناں لڈوخیں جناں
 مست مردشی کہ گھولغ ۵ ایس سندھے اَلکہاں ۶
 گھولی سندھ ء او پھولی سمویدروشاں
 پھو لگا سموئے بڈل پیداش ء نواں
 گڈء کھاں مست (کہ) تہدھدیئے ڈیہادرکفاں
 ہو رگوارنت و آف پڑے کھوران ء بہاں
 آتکغا مس کہ سملے احوال اوں ڈہاں
 مس پہ سمو ء پیشاں شیدا اوزہیر

۵۔ پتھر، قطارا۔ نعرہ، زورے تواریں۔ ۲۔ زوراگوں ہوئے گوارغ ء تواریں۔ بکیراٹ ۳۔ حال ۴۔ پھولغ۔ پنچ۔ پتھرغ
 ۵۔ ڈیہد۔ دواریں۔ ۶۔ ایک کوہے نام ایں۔

جنتی باغاں اُمّتی کاروانی بہنی
 نیم مُلائیں حالورگنگت ایں مس دھفا
 وانان فرقاننا، گڈّے دے دروہیں من دِلا
 نیتن اش دگت مس حضورئے مارااگوا
 داٹنغیں دست شینہریٰ ۲ اسپاں زوارے بنت
 جکت ۲ باغاں بنداں گوں کوراں نیا ذے بنت

شمیر (۱۵)

مہراں قطارے بستے مس دیر پاندیں دہاں
 دور وباری ایس شنز شہ رب ء رحمتاں
 ہر کہ وہشاں ایس گوں وٹی کشت وکیلغاں ۲
 شنز شہ نوزاں سوز چکت سول ۳ پہ سجاں
 زامری چیر لڑزاں مس گرگونیں گراں
 پھیری مس باغار ء ۴ تڑو گھیراں ۵ سمبراں
 منھرا ۱ کھورا گوں گذاری ۶ آں گوستغاں
 حاجی رنج ء مس سمل ء دیدار ء رواں
 پر تھی عیناں باز زہیر مجنا بیٹیغاں
 بیگہاں کھایاں اثر زری سنداں کوه بناں
 لڈی و گنڈھی ء مہاڈا یث پھوٹاں
 کشی گنڈھی ء دست ء جنتھ سنداں پانہڑاں

۱- سیر وکھیائی ۲- کشازاں ۳- درشک ۴- ڈہیہ، ذوارہ ۵- جملغ ۶- راہ ء زورخ ء کس۔

آخنے دیماس تھئی رتی آں رزاں
 موت پر مڑداں حق ان و شرمندغ نیاں
 زہر کھشہ دوست ء دائمتی مست ء راسلام
 اثر ہواں وختا پیشہ مے سموئے سلام
 دیر کھنان جاں ء شدائی خاصائیں گنداں
 میری ہتھیاراں گوں کھلیری لامب ء کھناں
 در شک کھلیریغیں پیشی خاوند مہردان
 گندی سموئے سجاں گوں آسکی گجلاں
 لہر مارانی لیٹ انت مس و لگیریں ادلاں
 گپتخت کیفاں یات ء کھاں یا اللہ تھو سے
 لنگواں شاہی جھنگ جنے چھتہ کہ روے
 ہول پوشانی ہیتباں پارت ء دے
 سو بھائے بچھاں شے بھری مست ء بیر دیئے
 گوانگ چھشہ بت ء چھو بیادلدار چھلگری
 مست پہ مٹیرو منتاں سرہال ء نوی
 پشت جھشی ء سموٹاشی لاہور ء گلی
 آختخت دلاار گوشئی مست ء مدعی
 مڑدے بجنائیں پڑ ء مست گندا

دل مناشی کہ اژشمیڈامس ہوس کھناں
 ہاروگنڈی ء مس دے گوں درشکے ء کھناں
 یہ بریں کھئے کھیغذیں! سموں گھشاں
 روش ء پیشین ء ہن ء چوٹی ء گوستغاں
 پیش ژابام ء سردے محلاں آتکغاں
 ورضوء دیمہ کہ نتر بستی مہراں
 سارم کھشہ لوکاں ۵ گوں کچاوا ادکنڈراں
 زوارء سیر ۱ سہٹ، دیم ء چھوسہریں تھنگواں
 گندء شو ایکھے اتیں چھو سمو دروشماں
 تھی زہیر سمو چاکی تاوان ء دیاں
 پیر محبوب شاہ تربت ء مہماں پشغاں
 پیرء مہماناں دامناں شیر و شکلاں
 حال کھاینٹ کہ بیڑشہ کاہاں کافراں
 اُلکھاں ۷ دیراں اژکھیا پوساں ۸ چھوراں ۹

۳۔ حدائی نام۔ زارہ - ۱۔ زیبا، سہرا ۲۔ قطار، ہجر ۳۔ ستریں، ستریاں ۴۔ ما، قطار، چھر ۵۔ ہشر
 ۶۔ سہماں ژابار، گہاں گوں لڈئی ء ۷۔ ڈیہ، ملک، وطن ۸۔ پھول کھناں ۹۔ حال، پیرا -

دوشی مس و ہاوا آتکغٹ دودوہ دَر میاں
 اڑوہ اچھو زانی پر شتغوپیشہ پشواں
 (نیں) و سغا جو اُنت راج بلو چھانی گھسراں
 بی بی بے بچھاں ڈسہ راہ پر امتی
 (کہ) دڑ دوندان را سوب اڑاد رگاہ ء ڈعی
 مست ء بیڑا بی پار بھیڑی و ڈھبری ۲

شمیر (۱۶)

زیا نہیو ۱ پھر ویاں ۲ بغائیاں ۳
 ہوندر ۴ حیران و دور ۵ حرامیناں
 دوست جوان غیں گوں بڑگی مڑاں
 پیش گوں دُر دیمیں مہیریاں
 جوان ۶ ٹی ہندس کھوردنی کچھاں
 ٹلٹیں ۷ دوست (مس) گزدریں ۸ پیٹاں ۹
 مس ہواں درنگانی بزیں سایاں
 ہنڑ ۱۰ شیرداریں لکوری ۱۱ آں
 درالزٹیں زڑوآں سہاگیناں ۱۲
 بیہگہاں تراپولی گھٹیں ہراں
 شیر جھیشیں ماخ و ہا گھٹیں ملخاں ۱۳
 ہاکھٹیں ملخاں ۱۴ سیمدیاں

- ۱۔ ارمان ۲۔ مری ۳۔ یک نلکے ۴۔ لغور، بے توکل ۵۔ ہواں مزدوم کہ آنہی اتھی دے نیزگاری ڈولائیں
 ۶۔ ہواں اتھی اودنیاء مواڑتھہ۔ مڑدار کھنت ۷۔ جڑیٹ، پھڑی ۸۔ ہواں ہند کہ ہموڈاگر ۹۔ درشک
 باز بنت ۱۰۔ کھور ۱۱۔ ڈغار ۱۲۔ ماڈن ۱۳۔ ہنڑکٹ ۱۴۔ بہان ۱۵۔ نناس بیخ ۱۶۔ جوائیں ۱۷۔ پرہنتھاں

بیگہاں ایتیں کہ مڑاں بنداں
 بانگہا عرشی کھوکھر ء گرنداں
 گندغا کھڑنت چھو عجب رنگاں
 کرمو ء تھنک ء گُوڑ تھو ء گواراں
 گوارنت و ہمبوسیں سلام باراں
 پھاز ء کھیٹ در دانغ اُمَلانی
 روٹ گور سرگواناں سمین بیغاں
 زیارت ء کھنت گول لیلویں دستاں
 پیالوے نوش کھاں کھا غدیں رکھاں
 کیھے پواسطایا خدائی ء کیھے پینٹ ء گونخ بیغا
 بیایاں میں تھنی ایں دل ء پُجیاں
 دوست گول چکیں انگل اور گزراں ۱
 یا خدا رکھ ژا ناغماں شِراں ۲
 بانگہ شِراں ناغمانیناں
 ناغمانی ء کشتنیں زحماں
 ہو کلوم رُستہ من شف ء نیما
 آرتھہ ڈاہ ۵ ژا برکھم ء دیما
 ننگ و جنگانی واژا ہ ہان ء

کاشدے ششناشہ کرم خان ء
 لڈشہ راجاں دَر پھلو بَریں
 کھور مَرَنجِے مں موساں شیریں
 (کہ) سملے لالیں بانڈوئے مانیں
 جواں نیت جنگانی بذلیں بولی
 کھے وٹی مال و مڑداس رولی
 لڈچہ راجاں دَر پھلواشہ
 دیم پہ سوزیں چینہلاں داشہ
 دوست منی پالوشاں شہ سندھ ء
 دیم ء پہ دیریں اَلکہاں داشی
 بول ء توسی مں شیغیں پھونزا
 (تھی) مَلتی ڈیل ء جتھ لوار گر میں
 کاشدے دیم داشہ کرم خان ء
 بیا کہ میں سمو باز پریشان ء
 دوست ژا دیریں اَلکہاں بیایاں
 ہلک ء مں ادلی کوہ بنا بنداں
 ہانڈے ادلی بوڈناں! ساراں!
 میش اوو کوہانی سَرا بوراں
 زُرت ء ورنی بنت مں تتاں
 مں دے گوں کھڑدے کھنڈر ء کھایاں

سمل ے لوڈاں زہرن ۽ گنداں
 چھے مراڈے تھئی بولک ۽ بنداں
 مس وٹی جان ۽ دلزباں بوڈاں
 ٹنگاں گوں سر لامب ۽ کھلیر بیغاں
 گوں کھیرانی سوزتیں سولاں
 سملے لوعانی گورویغاں
 باغاہا دوست ددژمن ۽ گنداں
 دژمن اش دیر دھوری دارسٹاں
 چھورو ۽ شنگین انت منی سجاں
 دوست ۽ پہ تھئی ایں دل ۽ زیراں
 سنج منی پھروکی ۽ سرا بھایاں
 جھٹ ۽ کھنبت سمو زیری میں سجاں
 داری گوں تھئی ایں دل ۽ بنداں
 مار ۽ گیر کھاری کھیٹ پہ مے رنداں
 گوشغت مست پہ کلشتر اوسنداں
 تھانگڑیں گردیں سملے بیلی
 گند نصیوا کہ تھان گر ۽ ٹلیں
 شاہ بیدی آنی بانہر ۲۰ بھیلی ۳
 ماراگوں لالیں سمل ۽ میلی
 مہراڈ ۽ دیدوخاں مہ رڈاٹاں
 آل دی بندان ۽ مہ سبداٹاں

شمیر (۱۷)

پیئے ہوں روش کہ موسمِ واز گڑاڈ اکھناں
 رتِ سنبھالاں بیٹ منی گوا نکھار درمیاں
 میری ہتھیاراں بندان وشاہیات کھناں
 پیلوں سالے باچھیں سندھ ء گار کھناں
 کونج ژا سندھ ء بیایاں دلدائیں ۲ موسماں
 کونج کرامنت دے دل ء درمان ء نواں
 مے دل ء درمان سمل ء وھشیں کھندغاں
 گر تھغت کونج مس دے تیں داز گڑ دے کھناں
 آتکو گوں کونجی و لھرے سنگت پیشاں
 کونجاں قطاریں مس دے گوں قطاراوراں
 کونج پہ بال ء مس پرا پھاڈوگام ء ثناں
 کونج حراسان ء مس پہ سیوی ء تاہراں
 دل منی ماندائیں پر ء سمو مجلساں
 دیشہ مس سمو کھر کنت خاصائیں گندا ئیں
 تھنگوئیں کچھی رستہ گور آریفیں پھشاں
 سمل ء لوڈ گونان کوں کہنی کونتراں

رنگ ۽ شرنٺ وداٺ سمینانی دروشماں
 بیگہ نئے پہرا ڈکٺر نئے گواٺ ۽ نائش
 روش ۽ آسان ۽ ٺا جہازاں اُر گوی کھش
 سر اشی آنی داغ مُہا نزا یاں چکش
 ماوٺی دست ۽ بیرق گوں پھلاں شپتغہ
 لنگواں نُورایا مینہ بازیں داٺغاں
 مست نواں شل ۳۱ نئے بکرو ۽ سیسارت ۵۱ ورا
 مس نہ بھلاں کہ عاشقاں را پیش داٺغاں
 سجا مس گوں سنگتی آن گوں کپتغاں
 دُرک وکرموا و مزیدا بجینتغاں
 پیراں سُہری ۽ داٺغاں شہباز ۽ لقا
 پیر ملتان نئے کل مدت آنت گوں بھاوا
 شمس تبریز (مئے) واٺ ہیں کھئے نئے داہر ۳۱
 مس اٺ ۽ سندھ نئے محشریں سیمان ۽ گداں
 سرور نئے دربار ۽ ضرور دانہی ۽ رواں
 سرور نئے دربار ۱ منہہ نیستہ عاشقان
 دانہہ منی ماں بے سمبراں ہول پوشال کھناں
 مس بذیں گڑداں (چو) جیج بی جنگانی کواں
 چاڑمنی جیغا (چھو) چاڑٺے بالا چھ کواں

۱- کشتہ ۲- توار، زور نئے توار ۳- کھنغ ۴- دریائی سہدار سے ۵- مانگر چھ گنڈھو۔ ۶- مدت کھنغ۔

کھنغ، سوب ۽ دڙغ ۷- کا، بزرگی ۸- مدت۔

شمیر (۱۸)

ہر کس ءِ ورث و یہ و ث ءِ کوشی
 یہ و ث ءِ بیث و تھی گھیا گندی
 (مس) دوست ءِ نورانی چادر ءِ نوخاں
 گوں و ثی مہراں تیخ نظر گندے
 یکھ و پاک ءِ تھہ بازگناہ ٹائے
 قرتاں و سڈے ہمو تالے
 بادشا ہے کہ بوز و بے سیالے
 وارث و واند کارے منی حالے
 پارت ءِ باث کہ بیکستاں پالے
 کھار اڑے ڈاڈیا کھڑ و پیش
 گیشتر اڑ درگاہا خذائی ءِ
 مس ہواں روش ءِ مینتاں میناں
 (کہ) شاہ پر اظہار بھرتی بوزا
 آڑتھغٹ پریشتمغاں دورنگیناں

داشه ایش عمایا ائملن بیغا
 چکسه گوخانی نریں روژاں
 زرتھغا لوکاں دل مچھنڈنیاں
 کھم طع زونگا دژد وندنیاں
 آں کرا بیڑی آں وروخیناں
 مزلان بارکشان اوو ملکھان
 آں دے مس باغاناں بہشت بیغاں
 چھی ے ترا ڈاتانی ادرا بیاری
 اوذا گور لال ے پتھرا داری
 مست پر بہنڑ ے اچھل ولاہاں
 لہر لیئتی تریتی داہاں
 عرش وکری و اکبری شاہاں
 تریڑوں پھیر مژدے اراں جاہاں
 بادلا باٹ شہر کہیوانی
 (ئے) جنگ ایس گوں حونی آں حسین بیغاں
 گوناں گوں ٹوٹی ے امام بیغاں
 مست گوں معصوماں ائمل بیغاں
 شاہ ے اسباب و گہنوری تھیغاں

حضرتی دیم و تھنلوں ریشاں
 شاہ تھی ابرو آں دو گُلّیتاں
 مسک مندیل مس بیر میں پھاغا
 شَرَّء پتی مس زامریں جُباں
 اسپرے پھلیں مس سرے داراں
 رزکھناں کاناارا اجزید بیغا
 سَلتقی ء گوں جائل ء جھوٹاں!۱
 وھش ولی ء گوں لالٹرا گھوٹاں!۲
 دوست تھی نئیں پیتاں لوٹھاں
 اے دنیاکی ء حرفت!۳ و پچاں!۴
 کوڑ دے چھیار روشی جن و پچھاں
 جی پراجواں مڑاں اوو سچاں!۵
 قذرتاں اوساراں!۶ اِلاہ بیغاں
 قذرت ہ پھر موڑاں لقاے بیغاں
 دادن و بشکیشاں سخی بیغاں
 تڑبتاں!۷ وھشیناں صمد بیغاں

۱۔ وھش مجلس پنچ۔ مجالس کنگ ۲۔ مندو نیاز کنگ ۳۔ کھارکب ۴۔ ہڑہ جو فغ۔

پھکنگین باغاں بادشاہی آں
 بادشاہ جواں مزدیں ٹوٹی پیشہ
 سانگ سیرانی گوے گوں پیشہ
 سوپ ان د شیرارا مراگا ہیں
 خوش و بھونش ایں کہ ہر دے ڈرا ہیں
 خوب چاندی ء چھاڑدی ماہیں
 جنگ گودانی پہلوواں شاہیں
 عہد ۳ مردانی شان برجاہیں
 یا علی ، اللہ وانا غاہیں
 مشکلاں حاضر بنت حضور جانی
 نووت ۵ ء نازل بنت دلیلانی
 گنجیں دلی ء داں حراسان ء
 دو قلندر پہ رب ء فرمان ء
 ہر دوئیں یاراں یا علی شان ء
 مست جالی کے مس کوہ سلیمان ء
 پارت وحب ء حیدری دھیان ء

۱۔ وھشال۔ دورد باری۔ ۲۔ بہادرانی۔ پہلوانانی۔ ۳۔ قول، اقرار۔ ۴۔ محکم۔ ۵۔ راست گو حق گھشوخ۔

۶۔ سپت کنگ ہتاہ کنگ۔ ۷۔ قدرت، قدرت، ہزارہ۔ ۸۔ وھشیں شے۔

سیل کھناں پہ محشریں و ملکھاں
 جواناں سڑدار و راج پر خلقاں
 جی خدا قدرت و کمالاتی
 دیش ما ڈھو ڈھوئے دھالانی ۱
 قدرتی رنگ ء بادشاہانی
 اے چھے اسباباں ۲ قیل و قالانی ۳
 حکواں ۵ ڈونہو آں شمالانی ۶
 شل گراناں ۷ کھے لئویں ۸ نالاں
 دھم دھاناں ۹ کھے بانزری بالاں
 کھے دھاناں ۱۰ چھو سیہ گوریں زالاں
 دی تلی لائے پہ حکمت و ڈھالاں
 اژوئی سلطانیں سزے نالاں
 اربذاناں ۱۲ کھے سانوزی ۱۳ سیراں ۱۴
 سزے شاناں کھے تانہی نوذاں
 نیں کہ داں سیو اژوئے ششاں اوذا
 اوذا گور تمبو ء امام بیغا

۱۔ زورنگوں تواریکھنویں شے۔ ۲۔ ڈہل و دامہ ڈولا آواز کھنویں چھی۔ ۳۔ سامان۔ ۴۔ علم و عقل۔ ۵۔ خیال، فکر

۶۔ ڈرت موبجھ۔ ۷۔ زندہ پت

بَیْرُقِ دَشُو شَدَنگَاں فَقِیْرِ مِیْغَاں
 دُوسَرِیْنِ وَا سَنگَاں قُزَاقِ مِیْغَاں
 سَنگَتِیْنِ یَا رَاں ہَرُ چھِیَا رِیْنَاں
 یَا رَکھُرِ بَنَتِ تَا جَا گَہِ وِ لَیْنَاں
 شَہِ خَمَارَا اُو رَتَلغِیْنِ عِیْنَاں
 سِیْتِیْ ءِ گُوں دَا ثَغِیْنِ دَیْنَاں
 دے ہُواں چھِی آں کَہ مَنِ ءِ مِیْنَاں اِ
 پَکھَنگَاں بَاغِ وِ بَرِ ہَمُو ذَاتِیْنِ
 شِیْرِنِ اُو گھُوٹَاں ۲ رَا مَلَا قَاتِیْنِ
 یَا عَلِی شِیْرَے بَہَا دُرِیْ ہَا کِیْنِ ۳
 اَمَتِ ءِ وَا لِیْ ءِ ہِے تَا تِیْنِ ۴
 مَلکھِ مَنِیْ اِیْنِ کَہ خَاوَنَدِ ءِ ڈَا تِیْنِ ۵
 تُو کَلِیْ مَسْتِ ءِ عَاشِقِیْ گُو اَنکھِیْنِ
 اِبْلِیْسِ ءِ رَا جھِیْرُو جھَا کِیْنِ
 پھَاغِ مَحْمَدَا لَکھِ مَوَا رِکِیْنِ

- ۵۔ بند۔ پرزہ ۶۔ لانت ۷۔ ژلانگاناں، تو اکھناناں ۸۔ کسا۔ صاف۔ ۹۔ تیکھایا جڑاناں۔ زورع
 توارا گوں ۱۰۔ تھشانا۔ ۱۱۔ دست۔ دست ءِ تہلی ءِ گوں دھکو دہغ۔ ۱۲۔ تیزی ء۔ ۱۳۔ بشامی
 ۱۴۔ لوڑھ۔ ۱۔ باڑا، ڈیل وند ۲۔ دَن ۳۔ ہنگل، دہکا ۴۔ پچارا ۵۔ ہشکیش، داوین۔

شعیر (۱۹)

جی کریم سازیں مالکیں ستار
 اژوٹی ڈاتانی درا مہربیار
 کوڑوئے اسراریں لہ ہے سہدار
 نیتنی بھٹ و کھیٹ پر اظہار
 پاک ء شت رب ء سچیں دیدار
 یا محمد شیر سخن سچیار
 تھنکویں تاج و بے گوریں ڈاتار
 نشنت سر میں کانہلو س گنجیں
 گنگلو س گوغانی لوائیاں
 دور و باری آل عمر ای آل
 گوزوٹی میراں سیر ۵ طہماعیناں
 پتھر کال لہ مامند ء دہ دیشین

۱۔ لکتیں حالور۔ ابدین ایں شے ۲۔ نشاں دتخ ۳۔ کاہان ء نام گوئی ء پدوستہ ء
 ۴۔ مستی، سیر دکھیائی ۵۔ سیر چشم، مزون دل، سخی۔ ۶۔ پتھر و گڑ داماں پتھر اتاناں۔

تھڈی سیر گنجیں سوادھانی
 منہر ا سر سہماں پوادانی
 پیشہ ربّ ے کھار سَوَ تانی
 دسہیراں گوڑتھ کوہ ے دَر بھانی
 زڑتھ گردان و نوذپَلکانا
 ماپر ے او لو آن ے ے چھپانا
 بولکے سہرا پیشہ من بان ے
 بردوں ہمو ذاکہ جیمہ ہاں بھیری
 ہتھیار ہو ندی ے بنت منی میری
 کھوکھراں گاج و گھمراں سیری
 داچھڑاں ے گلن ے بانزری ے سستہ
 زپٹ پھیشر ے دار گواٹ گراں گپتہ
 شارے بھڑتہ گواٹ ترنپاں شلو خیناں ے
 ڈوبر ے گل کہ روح برو خیناں
 دیشاں منیں دیر گنداں کھلو خیناں
 نلکساں اپہم گپتہ رلو خیناں
 زلفاں چھو سیاہ ماراں تھلو خیناں
 بریں چھو آہوآں تر ہو حسیناں

۱۔ اڈ، اوڈھر۔ ۲۔ یک ردایے لاف ے ”ڈان“ آتکے۔ ۳۔ سوگھو۔ ۴۔ گواٹ آداریں ہور۔ ۵۔ بانزر۔ ۶۔ کل
 یا کڑی ے دی دار۔ ۷۔ بری۔ ۸۔ گواروخ۔ تیز روش۔

زوریں چھو گندھی! آں بہو خیناں
 گپتغاں گواٹ جنڈاں گنوخیناں
 لانت ء کھنت چھماں پر نماریاں
 عاشقاں شوٹی بیقراریناں
 وھش ایں چھو لیموآں بہشت بیغاں
 امب و انگوراں مکران بیغاں
 دل منی جنناں بی ہواں روشی
 پردبیزاراں مست و مدھوشی
 چلہ س ای شف پہ نندغ و آزار
 گوں حیالاں مس روش کھشہ یکا رہ
 یا علی ء مس دیزغاں دوست دار
 میگوے رنگوئی رواں دایش
 کاڑچھ پہ حیرات ء نہ ہوشینت ایں
 درست مس درگاہا قبول بیشت
 مارا مس دیگی بزلاں پبخت
 گوستغنت کھردے ورش اووہہلاں
 دزرگراں جان ء زیوروتہلاں
 جوائیں میں شاہیں قادر ء کھاراں

سگھاءِ پاک ء اوہر چھیاریاراں
 آسگھو کوہ ء تنگیں دیش
 ننگرے قربانی سلام پیش
 گوستغاں کھڑدے روش اوونیا
 گورامیر گندیں مرتضیٰ خان ء
 ذات ء زرکھانی تھنگویں ہان ء
 (تھی) سرموٹ شوہاز عاقلین دانا
 مارا مانا ختہ اثر وٹی جانا
 اوذا دا حکام ء حکا میغا
 چہریں دا کا چھو ء گیا فیں ء
 شہ کبھری ءے باغپیں کھورا
 کو چھو ا بازار ء رذ وحدان
 رندی دور مانریں بوکے دیش
 آف داں سالے ء شریخ پیش
 ہر دو کھورانی ہارس اور پیش
 مارا شاہاز ء آف ۴ وراں کشتہ
 (مس) چندڑا عیواں بے میار پیش
 پھاز مس پوڑی آں اڑائنتہ
 دست جوایتیا تھنگویں گو آں

گر ہواں ضامنناں صبح ایناں
 بیار ہواں چھی آں کس ندیشناں
 سہراں چھو زیتونی براں لالاں
 اژ بہشٹانی رتگلیں محلاں
 شرناں چھو سینگھاراں سمین بیغاناں
 شر بجیراں گوں شکلیں نیازاں
 سوار ہوانہاں کہ دائما سواراں
 حیدری گپتاراں خُوڑداراں
 مانزہ مانزہریں تھنگویں باراں
 تھنگواں عرش پریشغ ء کھاراں
 پارساں خولجہ ءے رذء جوڑاں
 (آں) بے خبر آنت کہ آجز ء رُمباں
 ئیں کہ گاڈو پہ کونفاں جُباں
 گاڈو آں جلدیں نوکر ء چکال
 نوکراں سرکارے حکم چھوشیں
 شف پرء لالاں ہر دے روشیں
 مومن و دیں داراں دل و گوشتیں
 تھی جن ءے صابو نژ شوژ مٹاں پھانا

۱۔ سریندایا زبیر وئے ہواں دار کہ آہیا گوں تارستی ء بنت ۲۔ ہیران۔ کھلیغ ءے یک شے ۳۔ بے سائی ء

بیٹھ دہیں بڑانی اسرائیلی
 چھو منی قہرانی خدا مہربے
 قیذد باندی این بندغاں بوڑی
 چھو کہ میرال ژا کافراں بوٹکی
 اُد دو بُودانی ۲ ظالمیں زوراں
 سرجمی ء مس دیروا آتکا
 میرڈے سرڈارے نصیبو پیشے
 دوست شوذی گوں لیلویں دستاں
 گوں وٹی گلبو غاں ملوکی آں
 حج گوں حاجی آں حضور بنداں
 چند گوں یارا اختیار باٹاں
 پیر محبوب مشکل آسانیں
 جی ہواں استیناں عجب رنگیں
 بڈزے ژا سرحدیں جڑواں بنداں
 او نغ و گچکاراں تلائیاں
 آں صحابانی زیارت وہنداں
 نوخ کھناں شاہ ء چشمو چھاٹاں
 گور بڈیری ء اُلکبہ و رنگاں

رُوکھنتر ۽ تھیر ماڑی سرو سنداں
 چھپرو را سوئے ڈل ۱ و درنگاں
 پہ مڑو نگان ۽ سُنٹھ ۽ سا بنداں
 ایر ریشاناں پہ مُنکجی بنداں
 گور بُویری ۽ الکہہ و گچھاں
 آف گھنٹ شاہ ۽ چشمواو چھاٹاں
 شرگرت بوزو ۲ جعفری باغاں
 پوپلو خو شبو کیں برو بُوراں
 شوا اغر درمانے کھنے سُوراں
 ہاگرے آمین ۽ اُشاں یکھ ۽
 دُر لہھی مس چادر ۽ چکا
 کچو کیں پکُو بنت اثر ۽ حق ۽
 سوب مناں سالونجی ۳ اُراں گوں بنت
 نوز چھو مل پھاذاں سمیں میغاں
 سمبرت سر ساستیں نوزاں
 سوا گرت بالاذ ۽ پوادمیغا
 زیث گرث کنجیں رتڑی رینجاں
 پلوا سنبجا لت اوو سیمان

تھنَو او تھن آفیں ولایتاں
 آف کھنت مست ء مزل داراہاں
 مزل و دیھو آں گنوجیاں
 لیو گھنٹ جاندار انز ء ہمو گنجیں
 کوہ جانڈزا نز ء نیام گری گھٹھاں
 کمب دلوی آں (پہ) کوہ سری میڈاں
 آف گھنت تھماز ء شم ء دوراں
 ہلک ء مس لال ء چھراں کھوڑاں
 بیدہ و پٹی آں چھراہیناں
 نوذ گوارنت و آف کھنت ہنداں
 کاکلیدی کھور ء چادرو منداں
 داں نیلی ء او ڈانوڑ ء کھنڈاں
 پھوہ بجار ء گڑدگے ہنداں
 (اژ) چاکر ء لڈانی پھد رنداں
 میرٹھا محلاں بادشاہی آں
 ٹھیلٹا براتی جھیرؤ و جنکاں
 کپتہ مس زندانیں غم دپندہاں
 شکر گویاں مس قادر ء رنگاں

بَدْرُو وِشامِئے گدرول^۱ بنداں
 بیگہاں وِھشئیں گمبغاں^۲ زیراں
 چندہاں شیدائی سوادھ گیراں
 ماراچھوچی حاجظاں خوئیں
 خوب اژء سٹارء دَرا ڈاتیں
 بہر کھناناں پہ امت ء گوارنت
 بانزراں پیر ء کھنڈ فا ڈھارنت^۳
 سنگ سِیلاہ ء گمبنداں گوارنت
 ہڑدو کھورانی ہار ء شیکا ریں^۴
 راج بلوچی پہ دَسغا جوانیں
 بُوڑ کوہستان باغ و بازاریں
 رنج نکل جہلا سوزو گلزاریں
 سائے سڑدارا حیرو آمانیں

۱۔ کشتہ، ڈرکھشہ۔ ۲۔ تاش، زُمب، ہورے تیزی ء گوارغ۔ ۳۔ گرد، نعرہ۔ ۴۔ پُراہ کھنت۔ سُر سا کھنت
 ۵۔ توار۔ آف ء توار۔

شمیر (۲۰)

مالکیں اللہ قدرتی کھاران ء کھنے
 نوذاں گوارینے اُلکبہ و ڈیہاں سوز کھنے
 باہنگبے صحوی بسنت عرشی کھوکھراں
 مالک ء عرشی جنہیریں ہمبوئیں جُواں
 ایہواں عرشی کھوکھرو ہمبوئیں جُواں
 (کہ) مالک ء داشتاں گول وٹی سگھیا و قدرتاں
 تانہی نوز گواراں مس سَمو بانڈداں
 نوذ گوارنت و موسم ء پھذ گرد ء کھناں
 سمل ء پھیغام آرتھغاں نوذی جینہراں
 آتھغاں پھیغام گونٹش ہمبوئیں سلام
 مس ژا سیوی ء بادراہ ء پھ سمبراں
 مس پھمے راہاں کوہ نیچی ء آتھغاں
 پھیانڈغیں پھاذاں ڈھاڈرو نیچی ء گزاں
 چکوء شاخ ء آتھغاں بانہور ء دہاں
 چھیاری روش ء کانہلو شہرا آتھغاں

مہر اللہ خان ء گوانکھ جھو گڑدیتہ مناں
 توکلی مست بیا تھرا پھیغامے دیاں
 سمل ے پھیغام گونتوں ہمبوسیں سلام
 گڑد برو مکھا گور ہے پھروئی لشکراں
 مس رواں سر دارینٹاں مار پھروئی چھرغاں
 گڑتھغاں مس دے گوں دل ے دوریں اندہاں
 پیشغاں ظاہر نشتغاں پھروئی گھوڑواں
 اندہاں دوراں مس گوں سمو لحمیں غماں
 دیدغاں کھوراں پہ شف ے سرشون ے نواں
 حق ے دوستی ایں گندغی نیتیں مے دلا
 روح ے رولو آں دل گنوجیں پہ ستم
 گڑتھغاں مس کہ نشتغاں بوزیں ڈھیر سے
 یہ دمانے ے بانکھ ے چھاری پیشغاں
 یا خدا دندتھ قدرتی گوانکھے دے مناں
 سملے لوڈاں گوں وٹی جیڈی امسراں
 آتکھ لڈاتاں پیہی مس ارگونیں گراں
 دگ دیر پیٹہ یا خداوند مس چھو کھناں

بادشاہ کوہے پیر سُہری ء گوانکھ جنان
 اے ہواں مڑدیں کھیٹ گوں سوزیں مرکواں!
 دُلْدُل ء زواریں کوفغ ء گونیں ذوالفقار
 کلمو ء داٹو سٹٹوں ارگونیں گراں
 مادے لمناآ۲ داشته مار، پیراں ۳، گوزشاں ۴
 درتییخ ۵ ء میغاسمتل ء ”رکھ اللہ“ کھشہ
 شلسٹریں ۶ درنگاں درکھے مار بڈنام ء کھنے
 تھہ نوے بڈنام گوں وٹی جیڈی انسراں
 سچویں دوستی ء تھسی شرمندغ نیاں

۱۔ ماذن، اسپ ۲۔ بال گرانان ۳۔ کھڑدے روایت ء ماں ”پیراں“ ء ہندا ”ہیراں“ اوکھڑدے ء ماں ”
 بڑاں“ آتکھ ۴۔ کوہے سرء یاچوٹی ء ۵۔ ترہکا۔ زورا گوں کھفے توار ۶۔ بوزیں

شمیر (۲۱)

یات کھناں شاہگلن ء پیرانی
 حاضر ء دہارو شیبہ کلامانی
 تھنگویں تمبھوات مری آنی
 آسرو اومیداث گریوانی
 کھاتکثت سوالی بے حاوی ء
 کھاتختت ہر دم جاہ پہ جاہی ء
 پچٹاں مُراڈ و گڑتھاں راضی ء
 دنگیر سرتاج گلن ء پیرانی
 چمپنو ء پُشت آیں مارمزارانی
 مے دل ء سوزاں حروف قرانانی
 گوینتاں پُوزائے کتا بانی
 دووست وٹیئے شہذو شیرانی
 ملگی . بالاڈ ء سمارانی
 مَس گُوڑے گنڈی آں ہزارانی
 پیہریں! لوڑھوئے ڈغارانی
 دوست منی ورژ نائیں تہارانی

ساسراں ۱ ننداں مں قرانانی
 پیر ہمراہاں کل مقانانی
 دعا تھرا ریلی ایں پھتیرانی
 گیشترا اولیا او دیہانی
 دل منی موڑا ء کھنت رلی آنی
 شاہراں سینگھاریں ٹری ۲ آنی
 پینٹری ۳ چھو واسنگاں چھلو خیناں
 ٹھیلی ۴ چھو سرواناں تر ہو خیناں
 زواریں چھو مہری آں رو دخیناں
 دتی چھو شہنالیان دھمو خیناں ۵
 لانٹ ء کھنت پھڑایاں گروخیناں
 جنتھ جتی آں شہم گروخیناں
 ڈراہ کھنت مَرکھی ۶ او مروخیناں
 ہست ء گیرتھ بالی ۷ آں گوزوخیناں
 ہوش ء کھنت بیہوشاں کنوخیناں
 ٹرنڈا ء کھنت ریلی ۸ آں پھروخیناں ۹
 آسکاں نرم ء کھنت تر ہو خیناں
 رہ گوزاں سمو گوستہ پہ ریما
 دوست منی روٹ مں پھنگرے دیما
 لہر منی جان ء ریز گرنت مارنی

۱۔ ساء شیرا ۲۔ بہادر ۳۔ زہرا گول بھوونچ۔ زور ء تواری ۴۔ دیز ء بیٹ، بریت ۵۔ ڈڈرخ زورا گول آواز
 کھنوخ ۶۔ برنؤ توخ ۷۔ ہال گروخ۔ مرگ

ساسراں ۱ ننداں مس قرانانی
 پیر ہرہاں کل مقامانی
 دعا تھرا ریلی ایں پھتیرانی
 گیشترا اولیا او ولہیانی
 دل منی موژا ء کھنت رلی آنی
 شاہراں سینگھاریں تری ۲ آنی
 پنتری ۳ چھو واسنگاں چھلو خیناں
 ٹھیلی ۴ چھو سرواناں تر ہو خیناں
 زواریں چھو مہری آں رودخیناں
 دتی چھو شہنالیان دھمو خیناں ۵
 لانٹا ء کھنت پھڑایاں گروخیناں
 جنتھ جتی آں شہم گروخیناں
 دُراہ کھنت مَرکھی ۶ او مِروخیناں
 دست ء گیرد تھ بالی کے آں گُو زوخیناں
 ہوش ء کھنت بیہوشاں گنوخیناں
 تڑندا ء کھنت ریلی ۲ آں پھروخیناں ۳
 آسکاں نرم ء کھنت تر ہو خیناں
 رہ گُو زان سمو گوستہ پہ ریما
 دوست منی روٹ مس پھنگرے دیما
 لہر منی جان ء ریز گرنٹ ماری

۱-ساء شیرا ۲-بہادر ۳-زہراگوں پھو دتھ ۴-زورے تواریں ۵-دیرا ء بیٹ، بریٹ ۵-دُجوخ زوراگوں آواز
 کھنوخ ۶-مرغ توج ۷-بال گروخ-مرگ

شمیر (۲۲)

چنھروی روش ء گوں سری مڑداں گونٹاں
 یہ بڑے جنگ ءے جاکھشاں ناو ہشیں پراں
 مردو دیکی ء بیڑ شہ زرکان پوترواں
 ساکھشہ آخر سر منی زز مشیں لڑواں
 یہ برے کھار کھنڈگ ء گیکشیت زره بُراں
 دلنو ء ایشٹوس پھدی رنداں گرتھغاں
 مس دل ء وھشفاں کہ پھذاباری ءے کھناں
 چھونزانتوں کہ زیاذہیں شوہازے کھفاں
 مہراں قطارے بستہ مس دیر پاندیں دہاں
 شنز شہ نوذاں سوز ء نشت سول پہ سچاں
 زامرو لیٹری لڑزاں چھو حضرتی براں
 درکھفی سمو گوں دچی جیڈی امسراں
 چھماں چھربنی گندی ما چومیں چیلکاں
 شگھ کھنت کھلاں آرتھہ بیہوشیں داچھڑاں

شہر (۲۳)

شہر میں دلیئے پُرسا و واسانی
 چُجّے شت سندھ ء سیاہ دُفیں کا نری
 ہنگل و ہوڑایاں جزیڈانی
 دھکو و دوھوڑایاں لغو رانی
 گوں نیت ابا بچھ مری آنی
 مہر اللہ خان و شہداز شیرانی
 لاکھا و ڈیرہ سر جُلو انی
 میر حسن خان و یار حمد نوثانی
 گوں نیت شہباز خان جُلو انی
 دیرو ء زاہچو منزایانی
 کو چھو ء سہراب ڈومبکی آنی
 کو بلو میراں میوہ نوثانی
 ہیوتاں باچیل خان مسورانی
 برکھم ء قادر خان مزارانی

شمیر (۲۴)

شمیری کھو لو (مار) انعی پیش
 مارا مس سندھ ء رنعی پیش
 لاری مس گران شنگی پیش
 (ے) دیم پہ سندھ ء کچھاں پیش
 سندھڑی جوانیں پہ موالی آں
 آف ء بازین و بھنگ ء اڑزائیں

شمیر (۲۵)

حال مناں ہندی مزدماں داش
 (کہ) اگ تھئی جوریں دژمنان گپتہ
 ہاؤملن! پیشہ (مار) ٹھیلٹا ۲ یاراں
 بی خوڈدار ژا بہزو ۳ سیساراں ۴
 جھاگو ۵ سادی ۶ این دریا پاراں
 (منء) شانہرا جلدی جھٹہ یاراں
 ماژا رت ۷ ء قدرتاں دیشہ
 مارا شاہا ۸ ۹ حکمتاں کشتہ
 میر جمال خان ء ایماں کے گپتہ
 مزل این اژدارئے ہے بیٹاں
 مزل و جوانیں بوزن ۱۰ ء ایشیں
 ایشیا دڑیں ۱۱ کواژہ ء مانیں

۱۔ بٹھا ۲۔ کشتہ۔ ویکو داہ ۳۔ ۴۔ دریائی سہدانت ۵۔ تارچھو۔ پندھ جھو ۶۔ سوز ۷۔ نادرانی، مرض
 ۸۔ بند جاہ ۹۔ دڑیں۔ پنہیر۔

میر پہ چوٹی ءِ امندائیں ل
 اگھریں بنتے ل مناں لایے
 ملکہھیٹ موٹ ءِ مہلساں سہا بٹکئے
 شمبری مارا نووتاں ل بہر کھن
 میرا داں چوٹی کئے وہا سرکھن
 (پہ) جچی حاجی آں ہند ہے جوانیں
 میر پہ چوٹی ءِ امندائیں

شمیر (۲۶)

دل حیلانی بندگیں بازیں نہمتاں !
 گوں ہے لاڈ نرۂ پھدا گڑدان ورداں
 ٹنگ کھناں کوہاں مں دے چھوادی عاشقاں
 گارکھان ڈولے سئلے لکھیں ۳ اندہاں
 بانکھے زندا زلاں ۴ داں کیچ و کمران
 باوز ۵ کھارے تھتغاں دیریں اُلکھاں
 زغریں حوں چھماں مستغاں بازیں پتھرغاں
 پھر من ۶ کھایاں میرزا امسور ۷ پتھراں
 بنداں ہتھیاراں گیشتر ۸ پر تھئی نہمتاں
 نیم شفی پاساں کھاتاں داں پب ۹ سرشاں !
 تام کے مناں نیستیں مں دراں درشکانی براں
 پھلتیں ہنجیران و پھتر ۱۰ یکانی سہر براں

۱۔ نیت، ارادہ ۲۔ لڈ، کاروان ۳۔ شو شو نیں ۴۔ پتھراں، گڑدان ۵۔ سندھ ۶۔ یک ہندے نام این
 ۶۔ سرگاہ، چوٹی ۷۔ دھڑ و خوراک ۸۔ یک درشک بڑے

داڑتھاں تھئی دوست ء سملے جیڈی امسراں
 پریشتھاں پھیغام ڈڑتھاں گوں ڈریں بانزراں
 روح ء پھیغام سملے زی شریشتھاں
 روح گنوخیناں نشتنغو شیران ء جناں
 دوست ء سینگھاراں اپہ وچی مٹناڑیں دلاں
 دوست ء ساراں ۲ و ساراں مولائے قدرتاں
 یانوی ء گوں چھیاریں یاران و پریشتھاں
 روضوا سو نہہر ۳ ء مالک ء تعریفاں کھناں
 روشغاں داراں فرضاں اللہ ء یات کھناں
 کلموا کھاراں سورت ء پاسین ء پڑھاں

ششیر (۲۷)

بُوڑ کھناں دستاں مالک ء ارداس ء کھناں
 سٹل نئے سیری جیمہ ء تَرْمپ سرسا کھناں
 پُوچل! آں بندی گوں وئی شلیں ۲ موڑ دانغاں
 در کھنی کُن ء گندی شے چوٹیں جینہراں
 تھا رنگ ۳ ء بندیٹ و تھاں ۴ گز ء گوارینی جواں
 بُوڑ تریں بُرجاں جھل تریں جیہین ۵ ایں گراں
 تمبو ء ۶ و شکی مس اشی بندیں پنکھراں
 دیر سریں کوہانی سرا نوخا فاں بے وراں

۱۔ چھتر، پڑچھ۔ ۲۔ دراڑیں، بارٹیں۔ ۳۔ تھاں ڈول ء جھٹوں۔ ۴۔ تھام۔ ہندا تھام وء ء۔ ۵۔ باز جھل
 ۶۔ یک ہندے نام ایں۔ ۷۔ ہور ء آف، نوٹیں آف۔

شمیر (۲۸)

جی پہ تھئی لوڈاں وحدیثان! وکھندغاں
 جی پہ تھئی لوڈاں کھوواد کاہاں ۱ ۽ دہاں
 پر تھئی لوڈاں مس کھناں قرباں دیدغاں
 روح مناں شیت ۲ کہ بیاتھراہئے کوہاں براں
 مس تھرا شوں داراں اُملائی دروشاں
 تھہ گشین کھن زیر ہر کہ بی سمودر شاں
 پھولٹ، ایں سَموئے بدل، پیداش ۳ ۽ نواں
 دوست منی شیریں چھو سمینانی چھلاں ۴
 بوئے دھش ایں چھو گور تھیں نوذانی پھذاں
 گر تھغاں مس کہ سملے او حالاں گراں
 سَملے کوہیں بانڈواں جھاتی ۵ ۽ جناں
 گار ناں سمو گارتی دستانی نشاں

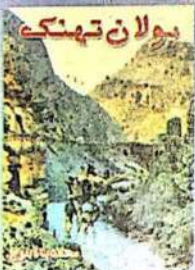
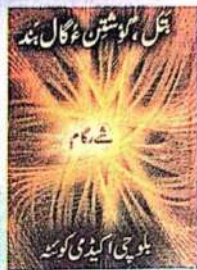
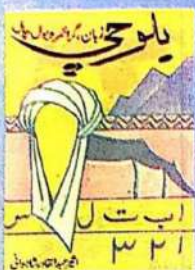
۱- حالور، مجالس ۲- گھشیت ۳- گھیل، بکڑ ۴- گندگ ۵- چھاٹ، چشمہ

سمو گوں مالاں رسترانی ءے کوہ سراں
 مال ء چھارینی آف ء کھاری سوریں نہاں ۛ
 پھاؤ شفاؤی ء ثلغیں مالانی پھداں
 میں امل ماہیں جواں نیٹ گوں میش و بڑاں
 عرضیں میں گوشا بدرؤی بیہوش ایں جڑاں
 سا کھنت سیماں گوارے سموئے بوڈناں !
 کھندغیں سمو گوں وٹی جیڈی امراں
 کھیداں تھی لوڈاں گنداں گوں جیڈی امراں

ششیر (۲۹)

قاورء گنڈھی شلوخیں
 ستمل ء بلی گنوخیں
 (سمو) گونیں گوں مست ء چڑی آں
 سمو گٹھ گوں پرگری آں
 سمو پھونز گوں پھلڑی آں
 سمو سرگوں چنڑی آں
 سمو پھاڈ گوں جتڑی آں
 ستمل ء دوست گوں مری آں
 ستمل ء لوغ گوں گڑی آں
 سمو کھائیے تہ برانے
 بچھی دُڑان ء دیانے
 سمو چ نَج ء رَوغیں
 ستمل ء مست برَغیں

بلوچی اکیڈمی پبلشز نوک چھاپ بوٹکیں کتاب

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

ISBN: 978-969-8557-69-0